

**GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİNİN İLKÖĞRETİM PROGRAMLARINA
KONULMASINA YÖNELİK MODEL ÖNERİSİ**

Burcu UĞUR

(Yüksek Lisans Tezi)

Eskişehir,2015

**GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİNİN İLKÖĞRETİM PROGRAMLARINA
KONULMASINA YÖNELİK MODEL ÖNERİSİ**

Burcu UĞUR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İşletme Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Mehmet BAŞAR

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ağustos, 2015

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Burcu UĞUR'un "Girişimcilik Eğitiminin İlköğretim Programlarına Konulmasına Yönelik Model Önerisi " başlıklı tezi **21 Ağustos 2015** tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca toplanan **İşletme (Yönetim ve Organizasyon)** Anabilim Dalında, **yüksek lisans tezi** olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Doç.Dr.Mehmet BAŞAR

Üye : Doç.Dr.Çağrı BULUT

Üye : Yrd.Doç.Dr.Tuğberk TOSUNOĞLU

Prof.Dr.Kemal YILDIRIM
Anadolu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Yüksek Lisans Tez Özü
GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİNİN İLKÖĞRETİM PROGRAMLARINA
KONULMASINA İLİŞKİN MODEL ÖNERİSİ

Burcu UĞUR

İşletme Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ağustos 2015

Danışman: Doç. Dr. Mehmet BAŞAR

Giderek artan bir değer olarak girişimcilik, ekonomik kalkınmanın ve yeniliğin yapıtaşı olarak görülmektedir. Girişimcilik becerilerinin küçük yaşlardan itibaren kazandırılmaya başlanması, gençlerin yeni işler kurma eğilimlerini güçlendirecektir. Bu araştırmada, ilköğretim düzeyinde girişimcilik derslerinin tasarlanıp, eğitim programlarına dâhil edilmesi ve böylece girişimcilik kültürünün yaygınlaştırılmasına katkı sağlamak amaçlanmıştır. Bundan dolayı, girişimcilik eğitimini ilköğretim programlarında uygulayan ülkeler ve çocuk girişimciliği üzerine yazılmış kitaplar incelenerek karşılaştırmalar yapılmıştır. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden *durum çalışması desenine* göre desenlenmiştir. Almanya, Avusturya, Fransa, Finlandiya ilköğretim girişimcilik eğitimleri *bütüncül çoklu durum desenine* uygun olarak incelenmiş, Türkiye'deki eksik uygulamalar tespit edilerek Türkiye için bir model önerisi sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik, Eğitim, Girişimcilik Eğitimi, Eğitim Programları

Abstract

**A SUGGESTED MODEL FOR INTEGRATE ENTREPRENEURSHIP
EDUCATION TO PRIMARY SCHOOL CURRICULUM**

Burcu UĞUR

M.A. Thesis, Department of Business Administration

Anadolu University, Social Sciences Institute, June, 2015

Supervisor: Doç. Dr. Mehmet BAŞAR

As a gradually increasing value entrepreneurship, it has been seen like a building block of economic development and innovation. Starting to acquire entrepreneurial skills from an early age, it will strengthen the trend of young people setting up new businesses. In this research, primary level entrepreneurship courses are designed and integrated in the primary school curriculum, and thus, it aimed to contribute to the promotion of entrepreneurial culture. For this reason, countries which are implementing entrepreneurship education in the primary school curriculum and examining children's book on entrepreneurship comparisons were made. This research is qualitative research study, which includes case study. Primary and elementary entrepreneurship education of Germany, Austria, France and Finland were examined according to total multi case study, so some inadequate applications in Turkey have been identified and a model for Turkey has been suggested.

Key words: Entrepreneurship, Education, Entrepreneurship Education, Curriculum

Etik İlke ve Kurallara Uygunluk Beyannamesi

Bu tez çalışmasının bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumunda bilimsel etik ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilmeyen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmamın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan bilimsel intihal tespit programıyla tarandığını ve hiçbir şekilde intihal içermediğini beyan ederim.

Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

Burcu UĞUR

Önsöz

Girişimcilik, günümüzde giderek önem kazanan konulardan biridir. Ekonomik kalkınma, sosyal gelişme ve istihdam olanaklarının artması başarılı girişimcilerin yetişmesiyle gerçekleşebilir. Eğitim yoluyla küçük yaşlardan itibaren girişimcilik özelliklerinin kazandırılması ve girişimcilik kültürünün yaygınlaştırılması için girişimcilik derslerine eğitim programlarında yer verilmelidir.

Bu çalışmada girişimcilik derslerinin ilköğretim basamağından başlaması gerektiğı düşüncesinden hareketle, dünya üzerinde ilköğretim girişimcilik eğitimleri incelenerek Türkiye’de ilköğretim programlarında uygulanabilecek bir model önerisi sunulmuştur.

Tez çalışmam boyunca içten yaklaşımları ile cesaretlendirici ve yönlendirici telkinlerde bulunan, iyi niyetini ve desteğini üzerimden eksik etmeyen değerli hocam Doç. Dr. Mehmet BAŞAR’a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İçindekiler

Jüri ve Enstitü Onayı.....	ii
Yüksek Lisans Tez Özü	iii
Abstract	iv
Etik İlke ve Kurallara Uygunluk Beyannamesi	v
Önsöz.....	vi
Özgeçmiş	vii
Tablolar Listesi	xii
Şekiller Listesi	xiii
Giriş.....	1

Birinci Bölüm

Girişimci Düşüncenin Temelleri ve Girişimcilik Türleri

1. Girişimcilik Kavramı	3
2. Girişimcide Bulunması Gereken Özellikler	9
3. Girişimcilik Ekolleri.....	16
3.1. Klasik Ekonomi Ekolü	17
3.1.1. Amerikan okulu	17
3.1.2. Avusturya okulu.....	17
3.1.3. İngiliz okulu.....	17
3.1.4. Fransız okulu.....	18
3.1.5. Alman okulu	19
3.2. Neo-Klasik Ekonomi Okulu.....	19
4. Girişimciliği Etkileyen Faktörler	21
4.1. Ailenin Etkisi.....	21
4.2. Eğitimin Etkisi	22
4.3. Çevrenin Etkisi	22

4.4. Yaşın Etkisi	23
4.5. Kültürün etkisi.....	23
5. Girişimcilik Türleri.....	24
5.1. Ticari Girişimcilik	24
5.2. İç Girişimcilik	24
5.3. Sosyal Girişimcilik.....	26
5.4. Akademik Girişimcilik.....	27
6. Girişimciliğin Diğer Bilimlerle İlişkisi	29
6.1. Antropoloji	29
6.2. Ekonomi.....	30
6.3. Psikoloji	30
6.4. Sosyoloji.....	31
6.5. Eğitim.....	31

İkinci Bölüm

Girişimcilik Eğitimlerinin Yapısı ve Öğretim Stratejileri

1. Girişimcilik Kültürü	33
2. Girişimcilik Eğitimi.....	36
3. Öğretim Stratejileri.....	39
3.1. Buluş Yoluyla Öğretim.....	41
3.2. Sunuş Yoluyla Öğretim	42
3.3. Araştırma-İnceleme Yoluyla Öğretim	43
4. Öğretim Yöntem ve Teknikleri	43
4.1. İş Birlikli Öğrenme.....	44
4.2. Probleme Dayalı Öğrenme.....	46
4.3. Çoklu Zekâ Kuramı	49
4.4. Yaratıcı Düşünme.....	51

4.5. Proje tabanlı öğrenme	52
4.6. Diğer Öğretim Teknikleri	52
5. Girişimcilik Projeleri	53
5.1. Girişimci Projelerin İşleyişi	55
5.1.1. Başarı faktörleri.....	57
5.2. Girişimci Proje Örnekleri.....	60
5.3. Girişimcilik Eğitiminde Öğretmenin Rolü.....	62

Üçüncü Bölüm

İlköğretimde Girişimcilik Derslerinin Tasarlanmasına İlişkin Bir Model Önerisi

1. Problemin Tanımı	64
2. Araştırmanın Amacı	64
3. Araştırmanın Önemi.....	64
4. Araştırmanın Sınırları	66
6. Araştırmanın Bulguları	67
6.1. Dünya'daki Girişimcilik Eğitimlerine İlişkin Bulgular	67
6.1.1. Almanya	69
6.1.2. Avusturya	70
6.1.3. Fransa	73
6.1.4. Finlandiya	74
6.2. Çocuk Girişimciliği Kitaplarına Yönelik Bulgular	76
7. Araştırma Çerçevesinde Model Önerisi.....	78
7.1. Öğretim Programının Oluşturulması.....	78
7.2. Yapılabilecek Diğer Etkinlikler.....	87
7.3. Değerlendirme.....	88
8. Sonuç ve Öneriler	91
8.1. Sonuç.....	91

8.2. Öneriler	94
Kaynakça	97

Tablolar Listesi

Tablo 1. Girişimcilik İşlev ve Tanımları.....	6
Tablo 2. Girişimcilik Boyutları ve Girişimci Özellikler	9
Tablo 3. Akademik Girişimcilik Faaliyetleri.....	28
Tablo 4. Öğrenme Öğeleri Açısından Öğretmen ve Öğrencilerin Rollerini.....	48
Tablo 5. Almanya Eğitim Sisteminin Şeması	69
Tablo 6. Avusturya Eğitim Sisteminin Şeması.....	71
Tablo 7. Fransa Eğitim Sisteminin Şeması.....	73
Tablo 8. Finlandiya Eğitim Sisteminin Şeması	75
Tablo 9. Öğretim Programının Yapısı	79
Tablo 10. Girişimcilik Özellikleri Gözlem Formu	88

Şekiller Listesi

Şekil 1. Yaratıcı Düşünme Süreci	15
Şekil 2. Sosyal Girişimcilik.....	27
Şekil 3. Kültür- Antropoloji İlişkisi.....	30
Şekil 4. Eğitim Programı	40
Şekil 5. Öğretim Teknik, Yöntem ve Stratejileri	41
Şekil 6. Girişimcilik Projeleri	57
Şekil 7. Yenilik.....	58
Şekil 8. Yetkinlik	59
Şekil 9. Seferberlik.....	59
Şekil 10. Girişimcilik Kültürünün Yaygınlaştırılması.....	65

Giriş

Girişimcilik, sanayi devrimiyle oluşan sanayi toplumunun yerini bilgi toplumuna bırakmasıyla birlikte giderek önem kazanan bir konudur. Ekonomik kalkınma, sosyal gelişme ve istihdam yaratmanın önemli bileşenlerinden biri durumundadır. Başarılı girişimler, sadece toplumun istihdam olanaklarını arttırmakla kalmaz. Bunun yanında, o toplumun dünya üzerindeki yerini ve konumunu belirler. Girişimciler toplumun ihtiyaçlarından yola çıkar, bu ihtiyaçların karşılanması için gerekli olan girdileri sağlayıp yatırıma dönüştürür, iş hayatını ve toplum yapısını harekete geçirir. Buna bağlı olarak istihdam ve gelir düzeyinin artmasıyla birlikte toplumun refah seviyesi de artabilir. Özetle; girişimcilik ülke ekonomilerinin canlanması, istihdam olanaklarının artması, refah seviyesinin yükselmesi bağlamında üzerinde çalışılması ve düşünülmesi gereken önemli bir olgudur.

Başarılı girişimcilerin yetişmesi kişilerin küçük yaşlardan itibaren girişimcilik özelliklerini kazanmaları ile mümkündür. Bu özellikler doğuştan gelmez ya da sadece çevrenin etkisiyle şekillenmez. Girişimcilik özelliklerinin kazandırılması, bu kültürün yaygınlaştırılarak bireylerin yetiştirme tarzlarından düşünce tarzlarına kadar nüfus edebilmesi eğitim yoluyla mümkündür. Yaratıcılık, problem çözme, özerk olma, takım çalışmasına yatkınlık gibi daha birçok girişimcilik özelliği özellikle küçük yaşlarda okul, aile ve öğretmen etkileşiminin istendik bir sonucu olarak eğitim yoluyla geliştirilebilir.

Girişimcilik dersleri, ilköğretimden başlayarak her kademedeki kazanım olarak yer almanın ötesinde ayrı bir ders olarak eğitim programlarına dâhil edilmelidir. Bu sayede girişimcilik kültürü yaygınlaştırılmalı ve girişimci bireylerin yetişmesine ortam hazırlanmalıdır.

Bu çalışmayla, ilköğretim düzeyinde girişimcilik derslerinin tasarlanarak, ülkede oluşturulmak istenen girişimcilik kültürüne katkı sağlamak amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda ilköğretim düzeyinde dünya üzerindeki girişimcilik uygulamaları incelenerek, Türkiye’de girişimcilik eğitiminin ilköğretim düzeyinde nasıl olması gerektiğine ilişkin bir model önerisi sunulmaktadır. Çalışma üç bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde, girişimciliğin tanımı ve kapsamı, girişimci kişide bulunması gereken özellikler, girişimcilik ekolleri, girişimciliği etkileyen faktörler, girişimcilik türleri ve girişimciliğin diğer bilimlerle olan ilişkisi incelenmiştir.

İkinci bölümde, girişimcilik kültürü, girişimcilik eğitimi, öğretim stratejileri, öğretim yöntem ve teknikleri ile girişimci proje örnekleri üzerinde durulmuştur.

Üçüncü bölümde ve son bölümde ise Dünya'daki girişimcilik eğitimleri, Almanya, Avusturya, Fransa ve Finlandiya'daki ilk/ortaöğretim düzeyinde girişimcilik eğitimlerinin genel görünümü ve bulgular ortaya konmuştur. Bu bulguların değerlendirilmesiyle Türkiye'de ilköğretim düzeyinde girişimcilik dersinin uygulanmasına ilişkin bir model önerisi sunulmuştur.

Birinci Bölüm

Girişimci Düşüncenin Temelleri ve Girişimcilik Türleri

1. Girişimcilik Kavramı

Fransızca'da ve İngilizce'de "entrepreneur" olan girişimci kelimesi, Latince keşfetmek, görmek, algılamak, gerçekleştirmek, kazanmak anlamlarına gelen "in prehendo-endi-ensum" kökünden gelmektedir. "in prehensa" hareketi ifade eder, kısacası "girişimcilik" harekete geçme ile ilgilidir (Huerto de Soto, 2010) . Türk Dil Kurumu Sözlüğü girişimciyi ilk anlamıyla: " üretim için bir işe girişen, kalkışan kimse, müteşebbis", ikinci anlamıyla "Ticaret, endüstri vb. alanlarda sermaye koyarak girişimde bulunan kimse, müteşebbis" olarak tanımlamıştır.¹

Girişimciliğin pek çok tanımı yapılmasına rağmen, kesin sonuca ulaşılmış tek bir tanımı bulunmamaktadır (Wickham, 2006). Bunun nedeni; girişimciliğin evrensel ölçütlere göre belirlenmiş standartlarının olmamasıdır (Kirby, 2003).

Literatüre baktığımızda girişimciliğin farklı disiplinlere göre farklı şekillerde yorumlandığını görmekteyiz. Örneğin, ekonomistler girişimciliği tanımlarken risk, sermaye bulma, arbitraj ve üretim faktörlerinin koordinasyonu gibi konular üzerinde dururken; işletme bilimi girişimcilik tanımını işletmelerin kurulması ve bunların yönetilmesi bakımından ele almaktadır (Başar vd., 2001).

Girişimcilik tanımı ilk kez 18. Yüzyılın başlarında Fransa'da yaşayan İrlandalı ekonomist Richard Cantillon tarafından yapılmıştır. Cantillon girişimciyi; henüz belirli olmayan bir bedelle satmak üzere üretim girdilerini ve hizmetlerini satın alan ve üreten kişi olarak tanımlamıştır. Bu tanımda girişimcinin risk alma özelliği vurgulanmaktadır (Başar, 2013a).

¹ TDK. (2015). <http://www.tdk.org.tr>. (Erişim tarihi: 13.02.2015).

R. Cantillon'dan sonra Jean Baptiste Say girişimcinin risk üstlenme rolü kadar üretim girdilerini örgütleme ve yönetme niteliğine sahip olması gerektiğini belirterek girişimcilik tanımını geliştirmiştir. Joseph A. Schumpeter'e göre girişimciliğin yenilikçi ve dinamik olma özelliği, ekonomik kalkınmada insan kaynaklarının temel yapı taşlarından biridir. Schumpeter girişimciliğin, yenilik yaratma, teknolojik buluşlar, yeni ürünler, yeni hizmetler, yeni süreçler, yeni arz kaynakları ve yeni pazarlar yaratmakla ilgili olduğunu savunmaktadır. Schumpeter'e göre girişimci toplumda değişim yaratabilen kişi ve kurumlar olarak tanımlanmaktadır (Başar, 2013a).

Yönetim açısından girişimcilik; yeni girişimlerde bulunma, küçük işletme yönetimi, serbest meslek ve kendi işini yönetmenin birleşimi olarak tanımlanır (Gibb, 1996). Ancak, girişimcilik kavramı yeni bir iş kurmanın çok daha ötesindedir. Sadece kendi işini kurmuş ve yönetiyor olmak girişimci olmak anlamına gelmemektedir. Carland (1984); küçük işletme sahibi ve girişimci arasındaki farka şu şekilde değinmiştir: Girişimci, kâr elde etme ve büyüme amacıyla iş kuran ve yöneten kişidir. Girişimci, iş dünyasında yenilikçi davranışlarıyla ve izlediği stratejik yönetim politikalarıyla var olmaktadır. Küçük işletme sahibi ise; kişisel hedeflerini sürdürmek amacıyla iş kuran ve yöneten kişidir. İş, işletme sahibi için yaşamsal ihtiyaçları karşılama amacı taşımaktadır. Alanında baskın değildir, yeni pazarlama yöntemleri ya da yenilikçi uygulamalar ile meşgul değildir (Kirby, 2003).

Sezgisel olarak, girişimcinin kim olduğunu tahmin edebilmemize rağmen, bazen bir tanım, girişimcinin ne olup olmadığı konusunda düşündüklerimizin dışında bir tanım olabilmektedir. Bu durum, girişimcilikle ilgili bazı özelliklerden kaynaklanmaktadır. Örneğin; risk sıklıkla girişimcilikle ilişkilendirilen bir kavramdır. Fakat bu kavram, teşebbüste bulunan girişimci ile bu teşebbüsün gerektirdiği finansal riski göze alan yatırımcıyı birbirinden ayırmakta yetersiz kalmaktadır (Wickham, 2006).

Hisrich ve Peters (2002) girişimciyi üretim faktörlerinin koordinasyonu yönünden tanımlamıştır. Dolayısıyla girişimci; emek, hammadde ve diğer varlıkları daha büyük bir değer oluşturacak biçimde bir araya getiren kişi olarak tanımlanmaktadır. Girişimci değişikliğin ve yeniliğin kurucusudur. Bu bağlamda, girişimcilik gereken zaman ve emeği ayırarak; mali, fiziksel ve sosyal riskleri göze alarak yeni değer oluşturma

sürecidir. Bu değer parasal ödül, kişisel tatmin ve bağımsızlık elde etmenin bir sonucudur.

Diğer taraftan girişimcilik farkındalığın olması açısından da tanımlanmıştır. Girişimcilik; tam anlamıyla, fırsatları keşfetmek, çevrede var olan bu fırsatları avantaja dönüştürerek; sonuca ulaşmak ve yarar sağlamak için harekete geçmektir. Kirzner girişimcilik uygulamalarının özel bir farkındalık gerektirdiğini vurgulamaktadır. Öyle ki; sürekli farkındalık kişinin çevresinde olup bitenleri keşfedip kavrayabilmesine olanak sağlamaktadır. (Kirzner,1973'den aktaran: Huerto de Soto, 2010)

Wickham girişimciyi sahip olması gereken yetenekler bakımından tanımlamıştır. Girişimcilik, girişimcinin yaptığı eylemdir. O'na göre girişimci sıfatı; girişimcinin yaptığı şeyi nasıl üstlendiğini anlatmaktadır. Bu tanımdan girişimcilerin bazı yeteneklere sahip olduğu sonucuna varabilmekteyiz (Wickham, 2006).

Girişimci; girişimde bulunan, özerk, yenilikçi, risk alan, fırsatları önceden öngörebilen, ve buna göre uygun davranışlarda bulunarak başarıyı yakalayan kişidir. Ancak mucit ile girişimciyi birbirinden ayırmak gerekmektedir (Kirby, 2003). Girişimcilik, bir şeyi yoktan inşa etme ve/veya yenilik yaratma yeteneğidir. Girişimcilik, yapılan bir işi izlemek, analiz etmek ve onu betimlemekten ziyade; baştan başlayıp, harekete geçip, yeni bir şirket ya da organizasyon kurmaktır. Başkalarının kaos, çelişki ve karışıklık olarak nitelendirdiklerini fırsata dönüştürebilme yeteneğidir (Timmons, 1989'dan aktaran Kirby, 2003)

Girişimciler, küçük işletme sahiplerinden farklıdır. Birçok küçük işletme sahibi girişimci ile aynı motivasyona aynı yaratıcı enerjiye ve aynı başarıya isteğine sahip olmasına rağmen; girişimci nihai hedefinin genişleme ve büyüme olmasıyla küçük işletme sahiplerinden ayrılmaktadır. Oysaki küçük işletme sahiplerinin çoğu işletmelerinin küçük ölçekli olarak kalmasını tercih etmektedir (Boone ve Kurtz, 2013).

Bununla birlikte girişimciler yöneticilerden de farklıdırlar. Yöneticiler örgütün amaçlarına ulaşabilmek için başkalarının çabalarını yönlendiren çalışanlardır. Bazı yeni kurulmuş küçük firmaların sahipleri, yeni gelişmekte olan işletmelerinin insan kaynağı kısıtlarını ortadan kaldırmak ve iş planlarını uygulayabilmek için sahip-yönetici olarak hareket ederler. Girişimciler işletmede yönetici konumunda da olabilirler. Ama esas

sorumlulukları örgütün kaynaklarını (çalışanlar, para, ekipman ve tesisler) hedeflerine ulaşmak için kullanmalarından oluşur (Boone ve Kurtz 2013:185).

Bu yönleriyle ele alındığında girişimcinin temel özelliklerinin başında yenilik, yaratıcılık ve değişim yaratmak gelmektedir. Bunun yanında, risk almak, öncü olmak ve rekabetçi düşünme becerisine sahip olmak da girişimci kişinin temel özellikleri arasında yer almaktadır (Başar vd., 2001).

Bütün bu tanımlamaların temel vurgusu, Wickham'ın (2006) işaret ettiği şekliyle bir vizyon yaratarak bunu yönetebilme ve diğer insanlara bu vizyonu iletebilmektir. Girişimcilik; insanları motive etme ve değişmeyi kabul ettirebilecek kadar etkili olma gibi liderlik özellikleri ile ilgilidir.

Tablo 1. Girişimcilik İşlev ve Tanımları

Tanımlı Yapan	Tanım
R. Cantillon (1755)	<ul style="list-style-type: none">• Girişimciler serbest meslek sahibi olarak tanımlanır.• Serbest meslek sahipleri daha fazla belirsizliği idare etmek durumunda kalır.• Girişimciler aktivitelerini pazarın talebine göre dengelemek durumundadır.
J.B. Say (1803)	<ul style="list-style-type: none">• Girişimciler ekonomik kaynaklarını düşük verimlilik alanlarından yüksek verimlilik alanlarına daha fazla randımanla değiştirir.• Girişimcilik çok sayıda engel ve belirsizliği beraberinde getirir.
A. Marshall (1980)	<ul style="list-style-type: none">• Girişimciler ve yöneticiler farklı fakat tamamlayıcı özelliklere sahiptir.
J.Schumpeter (1911)	<ul style="list-style-type: none">• Girişimcilik, girişimci bireylerin birleşimsel becerilerine dayanarak bir ekonomiyi statik dengeden ileriye doğru hareket ettirecek ana araçtır.

	<ul style="list-style-type: none"> • Birleşimsel beceriler yeni bir iyi/kalite, yeni bir yöntem/süreç, yeni bir pazar, yeni bir arz kaynağı veya bir firmanın/üretim yeni bir örgütlenme yönteminin fark edilmesi sonucunu doğurur. • Girişimcilerin rolü mucitlerin rolünden belirgin bir şekilde ayrılmıştır.
F. Knight (1921)	<ul style="list-style-type: none"> • Girişimciler ekonomik aktiviteleri yöneten özel bir sosyal sınıftır. • Belirsizlik girişimciliğin birincil boyutudur.
E. Penrose (1950)	<ul style="list-style-type: none"> • Girişimci ve yönetici becerileri ayrıştırılmalıdır. • Küçük firmalar için fırsatları saptamak ve onlardan istifade etmek girişimciliğin temel boyutudur.
H. Liebenstein (1968)	<ul style="list-style-type: none"> • Girişimci aktivite temel olarak örgütsel verimsizlikleri azaltmayı ve örgütsel düzensizlikleri tersine çevirmeyi içerir. • İki tip girişimci vardır: İlki girdileri üretim sürecine daha etkin bir yöntemle tahsis eden yönetici, diğeri ise yeni ürünler veya süreçler sunarak gözlemlenmiş pazar boşluklarını dolduran yenilikçi girişimcidir.
I.Kirzner (1973,1997)	<ul style="list-style-type: none"> • Girişimci aktivite, girişimciler arbitraj olasılıklarını fark ettikçe pazarı dengeye doğru ilerletir.
M. Casson (1982)	<ul style="list-style-type: none"> • Girişimciler kıt kaynakların koordinasyonu için yargılayıcı kararlar almak konusunda uzmanlaşırlar.
W. Gartner (1985), Aldrich, Zimmer(1986)	<ul style="list-style-type: none"> • Girişimcilik, yaşadıkları ve çalıştıkları örgütsel ve bölgesel çevreden etkilenen ve bunlarla uyumlu davranan bireylerin eylemlerinin sonucudur.

W. Baumol (1990)	<ul style="list-style-type: none"> • Girişimci aktivite büyüme ve (radikal) yenilik için elzemdir. • Girişimci aktivitenin üretken (yenilik) ve üretken-olmayan (rant arayışı arama, organize suç v.b) aktiviteler arasında dağılımına kurumlar karar verir.
R.Holcombe (1998)	<ul style="list-style-type: none"> • Girişimciler daha verimli ve yenilikçi yöntemlerle üretime bağlı olarak daha üretken bir ekonomiyi destekler, ekonomik büyümenin temelidir.
OECD (1998)	<ul style="list-style-type: none"> • Girişimciler yeni iş fırsatlarını yakalamak amacıyla kaynaklarını sıralama becerisini temsil eder, genel olarak ekonomik büyümenin merkezinde olarak tanımlanır.
S.Wennekers ve R. Thurik (1999)	<ul style="list-style-type: none"> • Girişimciler çoklu-görev becerilerine sahiptir. • Girişimciler yeni fırsatları algılar ve yaratır, belirsizlik altında çalışır ve pazara yeni ürünler sunar, kaynakların yeri, yapısı ve kullanımına karar verir ve son olarak işletmelerini yönetir ve pazar payı için diğerleri ile rekabet eder.
H. Aldrich ve M.Martinez(2001)	<ul style="list-style-type: none"> • Girişimci aktivite, imitasyonu da içerdiğinden yenilikçilik ile eş anlamlı değildir. • Girişimci aktivitelerde yenilikçilik ve kopyalama arasındaki ayrımın desteklenmesi gerekmektedir.
M. Başar	<ul style="list-style-type: none"> • Var olan ihtiyaçları ve yeni fırsatları gözlemleyerek değer yaratma sürecidir.

Kaynak: T.C. Kalkınma Bakanlığı,2014:108, Başar, M., 2014: 4

Literatürde yapılan tanımlara baktığımızda, girişimciliği; kar elde etme amacıyla yaratıcı ve yeni fikirler üreterek, hesaplanabilir şekilde risk alarak sermaye emek ve kaynak bileşenlerini bir araya getiren liderlik vizyonu aktaran yeni iş girişimlerinde bulunmaktır şeklinde tanımlayabiliriz.

2. Girişimcide Bulunması Gereken Özellikler

Girişimci kişiler üzerinde yapılan çalışmalarda, bu kişilerin meraklı, tutkulu, kendi kendini motive edebilen, dürüst, cesur ve esnek kişilik özelliklerine sahip oldukları ortaya konulmuştur (Boone ve Kurtz, 2013).

Gassé ve Tremblay (2005), 'Sensibilisation à l'entrepreneuriat' adlı çalışmalarında 2000 girişimci üzerinde bir inceleme yaparak girişimcinin özelliklerini 3 boyutta sınıflandırılabilir farklı özellikler belirlemişlerdir. Bu boyutlar; güdüler, beceriler ve tutumlar olarak adlandırılmıştır.

Tablo 2. Girişimcilik Boyutları ve Girişimci Özellikler

GÜDÜLER
Güdülenme, davranışları belirleyen etken olarak kabul edilir. Kişilerin davranışlarının altında yatan sebep güdülerdir.
Gerçekleştirme/Başarma İhtiyacı Başarma ihtiyacı, büyüme, üstün olma ve gerçekleştirme arzusunu yansıtır. Bu özelliğe sahip kişiler hedefler koymayı ve hedeflere ulaşmak için neler yapılması gerektiği konusunda açıklamalara ulaşmayı severler.
Mücadele/Tutku Mücadele ve tutku, başarı ile yakından ilgili iki özelliiktir. Hayallerini gerçekleştirmek için zorlu işler arayan insanlarda bulunur. Sürekli öğrenme ihtiyacı içindedirler.
Otonomi/Özgürlük Otonomi ve özgürlük ihtiyacı duyan kişiler, kendi işlerinin patronu olmayı, kendi seçimlerini yapmayı, kararlarını kendileri almayı kısacası karar verme özerkliği isteyen kişilerdir.
Güç/Kontrol Gücü ve kontrol etmeyi seven kişiler yönetme ve etkileme ihtiyacı içindedirler. Bu özelliğe sahip kişiler özellikle, kaynakları düzenleme, eylemleri koordine etme ve

harekete geçme arzusu duyarlar. Ayrıca, beğeni kazanmayı ve sosyal statü kazanmayı isterler.
Tanınma/İtibar Tanınma ihtiyacı olan kişiler toplumda yaptıklarıyla yer alma isteği duyarlar. Kendi alanlarında otorite olmayı isterler.
BECERİLER
Beceriler, doğal yetenek ve kabiliyetlerdir. Bazı yetenekler girişimciliği elverişli kılar.
Kendine güven/İstekli olma Kendine güven, kişinin kendi yeteneklerine inanarak kendiyle gurur duyması anlamına gelmektedir. Kendine güvenen kişi değerlerini bilir, başarıya ulaşacağı konusunda iyimser bakış açısına sahiptir.
Azim/Kararlılık Azim ve kararlılık problemlerin çözümünde dayanıklı olmak sabretmek anlamına gelir. Azimli ve kararlı kişilerin zorluklara karşı direnme becerisi vardır.
Belirsizliğe karşı tolerans/Stres yönetimi Bu özellik girişimci profili için önemlidir. Belirsizliğe tahammül edebilen kişilerin stresi yönetebilme becerileri vardır. Bu kişilerin adaptasyon yetenekleri gelişmiştir.
Öngörü Öngörü tanımlamak oldukça zordur. Öngörü doğru zamanda fırsatları yakalayabilme becerisidir. Öngörülerini güçlü olan kişiler aldıkları kararlarda içgüdülerine güvenirlir.
Yaratıcılık/Hayal gücü Yaratıcılık, genellikle, meraklı olmak, güçlü tahminlerde bulunmak ve bir soruna birden fazla çözüm tasarlama yetisine sahip olma olarak kabul edilir.
TUTUMLAR
Tutumlar bir şey konusunda sahip olduğumuz algılardır. Bakış açımız ve yargılarımızdır.
Riske ve girişime karşı tutum Risk ile ilgili tutumlar kişiyi olumlu ya da olumsuz düşüncelere götürebilir. Genellikle girişimciler hesap ederek risk alırlar. Bu anlamda, girişimci kontrol edebileceği ve yönetebileceği riskleri almaktadır.
Şansa karşı tutum

Bazıları şans eseri bazılarıysa çabalayarak başarıya ulaşır. Girişimci başarının kendi gücünün ve aldığı kararların bir yansıması olduğuna inanır.
Sermaye/zenginliğe karşı tutum Sermaye ve zenginlik algısı girişimde bulunmak için az çok önemlidir. Genellikle girişimci zenginlik aramaz. Ancak, şirket tarafından elde edilen gelirin girişim ve girişimci adına başarı anlamına geldiğinin farkındadır. Sermaye ve zenginlik iş çevresinin bir parçasıdır, girişimci tarafından göz önüne alınır.
Başarı ve Başarısızlığa karşı tutum Hiç kimse hayatında her zaman başarıyı yakalayamaz. Bu yüzden, kişi hatalarından ders almalıdır. Girişimci başarısızlık durumlarında ayağa kalkma ve bu durumu avantaja çevirme becerisine sahiptir.
Eylem ve zamana karşı tutum Girişimcinin temel özelliklerinden biri de eylem odaklı olmaktır. Harekete geçme ve çabuk olma girişimcinin özelliklerindedir. Girişimciye göre, başarmak için harekete geçmek gerekir.

Kaynak: Gasse, Y. ve Tremblay, M. , 2005:7

Yukarıda sayılan tutum, beceri ve güdülerin dışında girişimci kişiler birçok farklı özelliğe sahip olabilir. Bu özellikler şu şekilde sıralanabilir:

Vizyon: Girişimciler bir işe başlarken iş fikirlerini başarıya ulaştıracak bütüncül bir bakış açısı yani vizyon ile yola çıkarlar. (Boone ve Kurtz, 2013). Nerede olmak istediklerini, işletmelerini nerede görmek istediklerini belirleyen bir vizyonları vardır. Örneğin; Steve Jobs'un kurmuş olduğu Apple bilgisayarlarının hedefi; okul çocuklarından iş adamlarına kadar herkes tarafından kullanılacak mikro bilgisayarlar üretmektir. Apple'a göre bilgisayar bir makineden daha fazlası olmalı, insanların hayatlarına öğrenme ve iletişim yoluyla nüfus etmeliydi. Bu vizyon Apple'ın mikro bilgisayar endüstrisinde büyük bir rakip olmasını sağlamıştır (Kuratko ve Hodgetts, 1998).

Fırsatları yakalama: Başarılı girişimciler; kaynaklar, yapı ya da stratejiden çok fırsatlara odaklanmaktadır. Fırsatlardan yola çıkarlar ve diğer faktörleri bu çıkış noktasının etrafında konumlandırmaktadırlar. Hedeflerini fırsatlar doğrultusunda

belirlemelidirler. Hedeflerin açıkça ortaya konulması, önceliklerin belirlenmesi ve performansın değerlendirilmesinde ölçüt olacaktır (Kuratko ve Hodgetts, 1998).

Farklı düşünme ve fırsatları başkalarından önce görme yeteneği önemli olmasına rağmen, kişinin ya da işletmenin girişimci olarak kabul edilmesi için yeterli değildir. Girişimci belirlediği farklı stratejiler doğrultusunda taklit eden değil, takip ve taklit edilen, diğer bir deyişle öncü olmak durumundadır (Başar, 2014).

Çok Çalışma: Girişimciler hedeflerine ulaşmak için fiziksel ve zihinsel olarak üst düzeyde çaba sarf etmektedirler. Genellikle uzun çalışma saatlerine maruz kalmakta; aile, arkadaşlar ve iş arasındaki dengeyi kurma konusunda zorluk çekmektedirler (Wickham, 2006). Girişimciler vizyonlarını gerçekleştirmek için; pazarlama, satış, tasarım ve finansal roller için gerekli sorumlulukları üstlendiklerinden, uzun saatler çalışmak zorunda kalmaktadırlar (Boone ve Kurtz, 2013) .

Problem Çözme: Girişimci zorlu koşullarda çekingen davranmak yerine sorunu çözüme ısrarcı davranmalıdır. Girişimcilerin kendilerine duydukları güven ve iyimser olmaları onları zorlu koşullarda “imkansız, sadece biraz daha uzun sürer” düşüncesine götürmektedir. Başarılı bir girişimci, problemlerin çözümünde ısrarcı olmasına rağmen, problemin çözülüp çözülemeyeceği konusunda gerçekçi davranmaktadır (Kuratko ve Hodgetts, 1998).

Özdenetim: Girişimcilerin ne yapacaklarını söyleyen birine ihtiyaçları yoktur. Yapılması gerekenleri kendileri belirlemekte ve başkasının cesaretlendirmesi ya da yönlendirmesi olmadan uygulamaya geçmektedirler (Wickham, 2006).

Risk alma: Risk alma, bizim için önemli miktarda bir kaynağın, kabul edilebilir bir risk düzeyi (ya da başarısızlık olasılığı) olan fırsatlara bağlama istekliliğini içermektedir. Risk en genel anlamıyla beklenenin gerçekleşmeme olasılığıdır (Başar, 2014:9).

Klasik ekonomi teorisine göre girişimciler risk alan kişilerdir. Ekonomideki ve toplumdaki rolleri düşünüldüğünde girişimciler risk almak durumundadırlar (Kirby, 2003). Gerek finansal, gerek sosyal gerekse de psikolojik risk almak girişimcilik sürecinin bir parçasıdır (Hisrich ve Peters, 1998). Girişimci farklı ve sıra dışı olmanın sonucunda oluşabilecek riski cesaretle üstlenmelidir. Bunun için de risk yönetimi bilgi

ve becerisine sahip olmalıdır (Erarslan, 2011). Ancak, başarılı bir girişimci kumarbaz değildir. Bir girişimde bulunmaya karar verdiğinde, iyice düşünerek hesaplamalarını iyi yapmalıdır. Sonucu belli olmayan riskleri almaktan kaçınmalıdır (Kuratko ve Hodgetts, 1998). Teknolojik değişim, pazar yapısı ve rekabet gücü gibi konular girişimcinin risk alırken dikkat etmesi gereken özelliklerdir (Başar, 2014).

Başarma İhtiyacı: Girişimciler, yüksek derecede başarma arzusu duymaktadırlar. Bu yüzden bireysel sorumluluk içeren, orta derecede risk taşıyan, kararların sonuçlarının bilindiği, gelecekteki olasılıkların tahmin edilebildiği durumları seçmektedirler. Bu, onları motive eden başarının reçetesi gibidir. Motivasyon kaynağı para değildir. Para başarının ölçülmesinde bir ölçüttür (Kirby, 2003). Ayrıca, girişimciler güçlü bir rekabet güdüsüne sahiptirler. Rekabet ve başarma güdüsü, girişimcileri hedeflerini gerçekleştirme yolunda çalışmaya iter. Girişimciler, hedefleri doğrultusunda mücadele etmekten zevk duymaktadırlar (Boone ve Kurtz, 2013).

Girişimcinin başarma ihtiyacını McClelland üç bileşen açısından incelemiştir. Bu bileşenler aşağıda sıralanmıştır.

- 1-Sorunların çözümü için bireysel sorumluluk duygusu, hedef belirleme, kendi çabaları sonucunda bu hedeflere ulaşmak,
- 2- Şans eseri değil, tecrübelerinin bir sonucu olarak orta derecede risk almak,
- 3-Verilen görevlerin ya da kararların sonuçlarını tahmin edebilmek (Hisrich ve Peters, 1998).

Kendine Güven ve İyimserlik: Girişimciler hem kendilerine hem de yaptıkları işe güvenmek zorundadırlar (Wickham, 2006). Girişimci bir işi başaracağı konusunda kendine güvenir ve iyimser kişilik özelliğine sahiptir. Başkalarının tehdit olarak gördüğü durumları fırsat olarak değerlendirebilir (Boone ve Kurtz, 2013). Girişimciler sıklıkla belirsizliklerle karşı karşıya kalmalarına rağmen ne yapacakları konusunda nadiren tereddütte kalmaktadırlar. Karışıklık dönemlerinde, kendilerine güvenmeleri ve çevresindekilerin bunu bilmesini sağlamaları, diğerlerinin iyimser olmasını ve grup için gerekli olan özgüven derecesinin yükseltilmesini sağlamaktadır (Kuratko ve Hodgetts, 1998).

Bağımsızlık: Sert bürokratik sistemlere karşı olma ve fark yaratma isteği girişimciyi kendi yolunda bağımsız bir şekilde ilerlemeye itmektedir. Bu girişimcinin tüm kararları kendisinin alması demek değil, önemli konularda otoriteyi elinde tutmak istemesi anlamına gelmektedir (Kuratko ve Hodgetts, 1998).

Kararlı olma: Girişimciler neyi istediklerini bilen ve istekleri doğrultusunda harekete geçmekten korkmayan kişilerdir. Kararlı olmak ne agresif olmak ne de isteklerinden vazgeçerek durumu kabul etme anlamına da gelmektedir. Kararlı olmak araca değil sonuca odaklanmakla ilgilidir. Karşılıklı anlaşmaya dayalı iyi iletişim becerisi gerektirir (Wickham, 2006).

Başarısızlığa Karşı Tolerans: Girişimcilerin diğer bir özelliği de esnek olmalarıdır. Her şey her zaman yolunda gitmeyebilir. Hatta başarıdan çok başarısızlık durumlarıyla karşılaşılabilir. Her başarısızlık sonunda girişimci kendini toparlamakla kalmaz; aynı zamanda kazanmış olduğu deneyimleri başarıya ulaşmak için kullanır (Wickham, 2006). Girişimciler, başarısızlıklar karşısında yılmazlar. İşler planlandığı gibi gitmediğinde kolaylıkla hayal kırıklığına uğramazlar. Aksine, başkalarının pes ettiği yerlerde tekrar tekrar deneyerek başarıya ulaşmaya çalışırlar (Boone ve Kurtz, 2013). Başarısızlığı bir deneyim olarak görmeleri, deneme yanılma yöntemi ile girişimcinin öğrenme sürecine önemli katkılar sağlamaktadır (Kuratko ve Hodgetts, 1998).

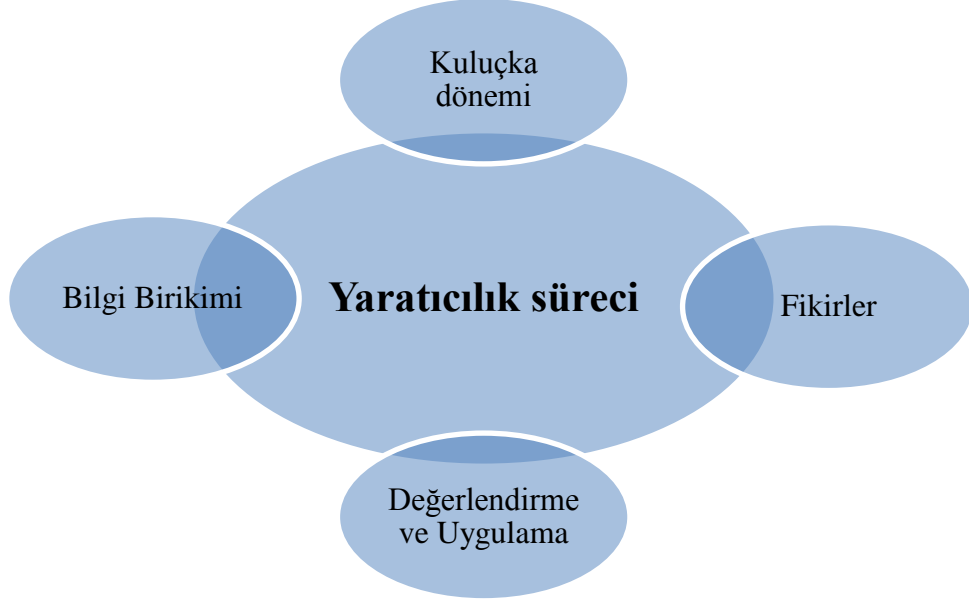
Yaratıcılık: Yaratıcılık iş yapmak için yeni ürünlerin, hizmetlerin ya da yolların geliştirilmesini sağlayan kıvılcımdır. Yeniliğin ve gelişmenin itici gücüdür. Buradan yola çıkıldığında yaratıcılık; kalıp yargıların dışından bakarak düşünmek, sürekli öğrenmek ve sorgulamaktır (Elçi, 2006'dan aktaran: Başar, 2014, s.6)

Eskiden yaratıcılığın kalıtsal bir özellik olduğu kabul edilirken; bugün yaratıcılığın öğrenilebileceği ve geliştirilebileceği bilinmektedir. Girişim bağlamında yaratıcılık; kurucunun, çalışanların ve üretilen yeni ürün ve hizmetlerin yaratıcılıklarının bir bileşimidir (Kuratko ve Hodgetts, 1998).

Girişimciler, var olan problemlerin çözümlerine dair yeni çözüm yolları bulurlar. Kimi girişimciler probleme dayalı fikirler üretirken, bazıları bir hizmetin yerine getirilmesi ile ilgili yaratıcı çözümler geliştirirler. Ürün ve hizmetler için yeni fikirler geliştirebilecekleri gibi tamamen yeni bir ürün de geliştirebilirler (Boone ve Kurtz,

2013). Girişimci yeniliklere açık olmalı, ilginç fikir ve düşünceleri kazanç sağlayabilecek etkinlik alanlarına dönüştürmelidir (Erarslan, 2011: 85)

Yaratıcı düşünme süreci kuluçka süresi, fikir, bilgi birikimi, değerlendirme ve uygulama süreçlerinin bir araya gelmesiyle oluşmaktadır.

Şekil 1. Yaratıcı Düşünme Süreci

Kaynak: Kuratko, D. F., ve Hodgetts, R. M. , 1998:125

Belirsizliklere Karşı Tolerans: Başlangıçta girişimci için belirsiz birçok durum vardır. Sürprizler ve engeller kaçınılmazdır, organizasyon eksikliği, yapı ve yöntem bozuklukları yaşamın bir parçasıdır. Fakat başarılı bir girişimci yoluna devam eder ve tüm bu belirsizliklerin üstesinden gelmektedir (Kuratko ve Hodgetts, 1998).

Bir işe başlarken girişimci beklenmedik durumlarla karşılaşacağını bilmektedir. Belirsizliklere karşı tolerans göstermek, risk alma tutkusundan farklıdır. Girişimci, başarıyı getirebilecek yolları arar, stratejilerini buna göre belirler. Bir strateji işe yaramadığında yeni düzenlemeler yapar (Boone ve Kurtz, 2013) .

Bağlılık: Girişimci bencil değildir. Hedeflerine ulaşmada diğerlerinin önemini ve onları motive etmenin sağlayacağı faydanın farkındadır. Bu onlara bağlı olma anlamına gelmektedir. Motivasyon başkalarının ne düşündüğünü anlamayı gerektirmektedir.

Liderlik, insanlara sadece yapmaları gereken işleri vermek değil, bu işi yapabilmelerini sağlayacak desteği onlara vermektir (Wickham, 2006). Bağımsız olma isteği ve otonomi girişimcinin güçlü bir girişimci takımı kurmasına engel teşkil etmemektedir. Yaptıkları girişimin büyümesi ve gelişmesi için kaliteli ve motivasyonu yüksek bir takımın öneminin farkındadırlar (Kuratko ve Hodgetts, 1998)

Bilgiyi arama: Genel olarak girişimciler diğerlerinden daha zeki insanlar değildirler. Fakat ‘meraklı’ kişiler olarak tanımlanırlar. İyi bir girişimci elindeki bilgilerle yetinmez, daha fazla bilgi edinmek için uğraş verir. İyi bir girişimci her zaman daha iyisini yapabileceğinin farkındadır. Yetenekleri ve sınırlarını bilir. Öğrenmeye açıktır (Wickham, 2006).

İç Kontrol Odağı: İç kontrol odağı; girişimcilerin kendi kaderlerini kendilerinin belirlediklerine inanmalarıdır. Başarı ya da başarısızlık durumlarını çevreye bağlamak yerine sorumluluğu kendi üstlerine almaktadırlar (Boone ve Kurtz, 2013). Başarılı girişimci kendine inanır. Başarının da başarısızlığında kader olmadığını, kendi çabalarının sonucu olduğunun farkındadır. Başarının ve engellerin kendi kontrolü altında olduğuna inanır. Kontrol odağı bireysel sorumluluk, yüksek derecede motivasyon ve kendine güven gerektirmektedir (Kuratko ve Hodgetts, 1998).

Gücü Taşıyabilmek: Girişimciler güçlü figürler olup, hayatlarındaki diğer insanlar üzerinde büyük etkiye sahip olabilmektedirler. Güç girişimcilik için motive edici faktörlerin başında gelmektedir. Etkili girişimciler sahip oldukları gücün farkındadırlar. Bu gücü kullanmaktan çekinmezler. Girişimci bu gücü doğru kullanmayı bilmelidir (Wickham, 2006).

3. Girişimcilik Ekolleri

Ekonomistler yüzyıllardır girişimcinin rolü konusunda tartışmışlar, bunun sonucunda girişimcilik düşüncesi üzerine bazı akımlar ortaya çıkmıştır. Bu konuda iki yaklaşımdan söz edebiliriz. Bunlar klasik ekonomi ekolü ve neo-klasik ekonomi ekolüdür.

3.1. Klasik Ekonomi Ekolü

19. yy'ın ikinci yarısından önceki katkıları ifade eder. Ülke orijini bazında beş kategoride incelenebilir. Bunlar; Amerikan Okulu, Avusturya Okulu, İngiliz Okulu, Fransız Okulu ve Alman Okulu'dur.

3.1.1. Amerikan okulu

Girişimcinin rolünün değer yaratmak olduğunu söyleyen Amasa Walker'ın çalışmalarıyla Amerikan Okulu düşüncesi temelleri atılmıştır. Daha sonraları, oğlu Francis A. Walker başarılı bir girişimcinin öngörülü olması, yönetim yeteneği ve liderlik özelliklerine sahip olması gerektiğini belirterek dört adet girişimci türü belirlemiştir (Kirby, 2003) :

-Yetenekli kişiler (the rare, gifted person): Öngörülü, başkalarını motive edebilme ve onlara öncülük edebilme yeteneğine sahip olan girişimcilerdir.

-Yüksek yetenekli kişiler (high-ordered talent): Doğal uzmanlık yetenekleri vardır, zeki, hızlı 8hazır cevap) ve kararlıdırlar.

-İşte başarılı olanlar (reasonably well in business): Yetenekli ve deha kişilerden daha çalışkandırlar.

--Başarısız kişiler (never-do-well) : Yanlış mesleği seçen girişimcilerdir.

3.1.2. Avusturya okulu

Avusturya Okulu'nun kökeni Carl Menger'in çalışmalarına dayanır. Menger'e göre girişimcilik; ekonomik girişime katkı sağlayacak kararlar alabilmekle ilgilidir. Girişimci beklenmeyen gelişmelerle karşı karşıya gelebilir ve böyle durumlarda vereceği kararlar sonuç açısından önemlidir. Girişimcinin temel işlevi risk almak değil, doğru yerde doğru kararlar verebilmektir (Kirby, 2003).

3.1.3. İngiliz okulu

Adam Smith 1776 yılında yayınlanan 'Ulusların Zenginliği' adlı eseriyle 'kapitalizm' kavramını ortaya koyan ilk kişi olmuştur (Tosunoğlu, 2003). İngiliz Okulu; Adam Smith ve David Ricardo tarafından girişimciliğin kapitalist kaynaklı bir işlevi olduğunu savunan düşünce okulu olarak ortaya çıkmıştır. Bu okulun savunduğu düşünceye göre

kâr, geleceği görüp işi buna göre yöneterek değil; sermayeyi riske ederek kazanılan bir ödül olarak görülmektedir.

Girişimciler yatırımlarını talep doğrultusunda belirlemekte ve kazançlarını buna göre sağlamaktadırlar. ‘Laissez- faire’ düşüncesini savunan Jeremy Bentham üretimde üç faktör üzerinde durmuştur (Kirby, 2003):

- Değer yaratmak
- Nasıl değer yaratılacağı bilgisine sahip olmak
- Değeri yaratabilmek.

3.1.4. Fransız okulu

Çalışmanın giriş kısmında belirttiğimiz gibi girişimcilik kelimesi Fransızca “entreprendre” kelimesinden gelmektedir. Buradan da anlaşılacağı üzere girişimciliğin önemine vurgu yapan ilk ekonomistin Richard Cantillon olması şaşırtıcı değildir. 1755 yılında Cantillon, girişimciyi kâr elde etmek için mücadele eden, belirsizlikler karşısında karar alabilen kişi olarak tanımlamıştır.

Cantillon’a göre kapitalist ve girişimci arasında fark vardır. Ona göre, girişimci riski hesaplamadan risk alan kişidir. Karar alır ve talep konusunda öncü değildir. Bu yüzden ondan beklenen talebi tahmin etmektir, talebi yaratmak değildir.

Zamanla başarılı Fransız ekonomistler bu düşünceyi geliştirmişlerdir. 1730 ve 1792 yılları arasında Baudeau girişimcilik düşüncesini yenilikçilik ile birleştirerek, girişimcinin maliyetleri düşürmek ve kar marjını yükseltmek için yeni teknikler geliştirip uygulaması gerektiği üzerinde durmuştur. Bunu gerçekleştirmek için, yetenek ve zekaya ihtiyaç olduğunu belirtmiştir (Kirby, 2003).

Jean-Baptiste Say de Cantillon’un teorisinin gelişimine katkıda bulunmuş, girişimci ve kapitalist ayrımı üzerinde durmuştur. Fakat, Cantillon’un aksine girişimcinin temel fonksiyonunun risk almak ya da belirsizlik olduğunu düşünmemektedir. Say’e göre girişimci, talebi tahmin edebilen ya da öngören bir yöneticidir. Yine de Say, girişimciyi dinamik ekonomiyi değiştiren bir güç olarak görmemektedir. Say, girişimciyi ekonomik kaynakları düşük verimlilikteki bir alanın dışına ve yüksek verimlilikteki bir alanın içine kaydıran kişi olarak tanımlamıştır (Drucker, 1995: 19).

Say, iktisat alanına kazandırmış olduğu “Say Kanunu” sayesinde, diğer yaklaşımlardan farklı olarak ilk kez girişimciyi bir üretim faktörü olarak nitelendirmiştir. Say kanununda temel anlayış, her arzın kendi talebini yaratacağıdır. Arzın yaygınlaşması girişimciliğin artısını sağlamaktadır. Say böylece piyasanın baş aktörünün girişimci olduğunu ifade etmiştir (Kuvan, 2007: 61).

3.1.5. Alman okulu

Bu okulun savunucusu Von Thunen; yönetici ve girişimci arasındaki farka değinmiştir. Yöneticinin aksine girişimci şirket sorunlarını kendi sorunu olarak benimser. Thunen’e göre girişimci; risk alan ve yenilik yapan kimsedir. Girişimcinin kazancı; tahmin edilemeyen riskleri almasına ve sorun çözen, yenilikçi olan girişimcilik becerisine bağlıdır (Kirby, 2003).

3.2. Neo-Klasik Ekonomi Okulu

Glancey ve Mecquaid’in (2000: 43) belirttiği gibi “neo-klasik ekonominin temel ilkesi ekonominin içinde dengeyi barındıran bir sistem olarak modellenebilmesidir.” Bu tür ekonomilerde kaynakların dağılımına hükümet karar vermez. Bunun tam aksine, serbest ya da karma piyasa ekonomisi ile ilişkilidir. Bu tür ekonomilerde, sistem dengede olduğunda girişimci için faaliyet alanlarının dar olduğuna inanılır. Dengeli modellerin başlarında girişimci; kaynak, emek ve sermaye faktörlerinin yöneticisi ya da koordinatörü olarak görülür. Dolayısıyla girişimci, tüketici ihtiyaçları doğrultusunda, kâr maksimizasyonu kararlarından sorumlu üretim süreçlerini denetleyen kişidir (Kirby, 2003).

Neo-Klasik okulun en önemli öncülerinden biri Alfred Marshall olup Neo-Klasik ekonomik düşüncenin şekillenmesinde önemli bir rol oynamıştır. Marshall, ekonomide girişimcinin önemli bir rol oynadığını kabul etmekle birlikte, girişimcinin fonksiyonunu asla açık bir şekilde belirtmemiştir. Marshall girişimcileri; koordinatörlük, yenilikçilik ve kâr sağlama sorumlulukları olan kişiler olarak tanımlamıştır (Aidis, 2003: 3-4).

Alfred Marshall 1890 yılında yayımlanan ‘Principles of Economics’ adlı eserinde girişimcinin öneminden bahsetmektedir. Marshall girişimciyi, yeniliklerle birlikte mal ve hizmet üreten kişi olarak tanımlamaktadır. Girişimcinin şirket içerisinde üretim, risk alma, sermaye ve emeği koordine etme gibi pek çok sorumluluğu vardır ve bunları

denetlemek durumundadır. Girişimci yönetici olmakla birlikte aynı zamanda bir çalışandır (Praag, 1999).

Marshall'a (1892-1924) göre; iş yönetimi, 'denetimden' çok daha fazlasını gerektirir:

- Ticaret bilgisi
- Teknik bilgi
- Tahmin yeteneği
- Fırsatları belirleme yeteneği
- İhtiyatlı tedbirler
- Liderlik yeteneği
- Performansını arttırmak için istek.

İlk neo-klasik ekonomistlerden olan Knight'ın teorisine göre; yönetici, hatalardan ve hataların düzeltilmesinden sorumlu olduğunda, bunları düzeltmek için çabaladığında girişimci olur. Bu bağlamda; girişimci belirsizlik durumlarında diğerlerini yönetmek için bazı özelliklere sahip olmalıdır (Kirby, 2003):

- Bilgili olma ve karar verme
- Öngörülü olma
- Üstün yönetme yeteneği
- Kendine güven.

Neo-Klasik düşünürlerden birisi de Joseph A. Schumpeter'dir. Schumpeter'e göre girişimci 'yenilik yapan kişidir.' Yenilik farklı şekillerde gerçekleştirilebilir (Kirby, 2003):

- Yeni bir ürün yaratmak,
- Var olan mevcut ürünün geliştirilmesi,
- Üretim süreçlerinde yenilik yapmak,
- Yeni bir pazara açılmak,
- Yeni kaynaklar bulmak,

- Yeni bir örgüt ya da sanayinin geliştirilmesi.

Schumpeter her yeniliğin kendinden önceki yeniliği yıkmasını “yaratıcı yıkıcılık” kavramıyla açıklamaktadır (Barney, 1986).

4. Girişimciliği Etkileyen Faktörler

4.1. Ailenin Etkisi

Girişimcilik ve aile arasındaki ilişki, kişilik özelliklerinin küçük yaşlarda oluşması, sosyalleşme sürecinin önce ailede başlaması ve kişinin geri kalan hayatında kazandığı bu edinimlerin devam etmesi ile ilişkilidir.

Girişimci kişinin doğum sırası, ailenin mesleği ve sosyal statüsü, ebeveynlerle olan ilişkisi, ailenin girişimcilik üzerine etkisini araştıran çalışmaların başlıca konularındır. Ailede ilk doğan çocuk ya da tek çocuk olmak, gösterilen özel ilgi sonucunda özgüveni daha yüksek bireylerin yetişmesine olanak sağlamaktadır. Örneğin; Hisrich ve Brush, 408 kadın girişimci üzerinde yaptıkları çalışmada, girişimcilerin %50’sinin ilk doğan çocuk olduklarını tespit etmişlerdir. İlk çocuk olmanın girişimciliğe etkisinin olup olmadığı halen tartışılmakta olan bir konudur (Hisrich ve Peters, 1998).

Aile ile ilgili ilişkilerde; ebeveynlerin girişimci olup olmadıklarına bakmaksızın, bireysel girişimciliği etkileyen belki de en önemli faktör çocuğun bulunduğu aile ortamıdır (Hisrich ve Peters, 1998). E.Erikson’un “Psikososyal Gelişim Kuramı” na göre, girişimcilik becerisinin gelişimi 3-6 yaş döneminde başlamaktadır. Bu dönem “girişimciliğe karşı suçluluk” evresi olarak adlandırılmaktadır. Bu evrede bulunan çocukların merak etme ve araştırma istekleri fazladır. Aile; bağımsızlık, başarıya isteği ve sorumluluk alma gibi konularda çocuğu destekleyerek onu cesaretlendirmelidir. Yetişkinler tarafından eleştirilme, çocuğun sorumluluk duygusunun gelişmesini engellemektedir (Şahin, 2007).

Ailenin mesleği konusunda ise, girişimcilerin kendi mesleğine sahip olma eğilimlerinde ailenin etkisinin olduğuna dair güçlü kanıtlar mevcuttur. Kendi işine sahip olan bir baba, küçük yaştaki bir girişimci için bir esin kaynağı oluşturmaktadır (Hisrich ve Peters, 1998).

4.2. Eğitimin Etkisi

Girişimcilik, sadece bireysel bazı özelliklerin meydana gelmesiyle değil; aynı zamanda eğitim ve çevrenin etkisiyle de bireye kazandırılabilir (Erarlan, 2011). Yönetim bilimine önemli katkılar sağlayan Drucker; girişimciliğin diğer tüm disiplinler gibi öğretilen bir disiplin olduğunu söylemiştir (Drucker, 1985'den aktaran Billet, 2007).

Eğitim, girişimcilik bağlamında öğrenenin harekete geçme kapasitesini ve sorumluluk alma duygusunu geliştirir; özerk olmasına katkıda bulunurken, motivasyonunu güçlendirir. Girişimcilik eğitimleri ile kişi var olan potansiyelini ortaya çıkarır, güçlü ve zayıf yönlerini fark eder (CSRS, 2013).

Girişimciliğin oluşumunda gerekli olan özelliklerin bir kısmını kişilik özellikleri oluşturmaktadır. Kişilik özelliklerinin yanı sıra eğitim yoluyla bireye kazandırılacak olan değerler, kişinin var olan fakat henüz ortaya çıkmamış özelliklerini ortaya çıkarmasını sağlayacaktır. Bu nedenle eğitimin girişimcilik üzerindeki etkisi büyüktür. Girişimciliği destekleyen eğitim programlarının hazırlanması, başarılı girişimciler yetişmesinde buna bağlı olarak da ülke ekonomisinin canlanmasında domino taşlarından biridir.

4.3. Çevrenin Etkisi

Siyasal sistemler, girişimciliği destekleyerek ya da erteleyerek, doğrudan ekonomi yönetimini etkilemektedirler. Örneğin; komünist ülke ekonomilerinde girişimcilik desteklenmemekte; Kuzey Amerika ve Avustralya gibi demokratik yönetim şeklinin hakim olduğu ülke ekonomilerinde hükümetler girişimciliği desteklemektedir (Kirby, 2003).

Ayrıca ekonomi durumu, işsizlik oranı, endüstri yapısı, evden çalışma gibi faktörlerde girişimciliği etkilemektedir. Örneğin; az gelişmiş ülkelerde sosyo-kültürel ve politik faktörlere dayalı olarak girişimciliğin gelişmemiş olduğunu görmekteyiz.

Kültür de girişimciliğe etki eden faktörler arasındadır. Kültür sistemlerin bir parçasıdır ve insan kültürden bağımsız düşünülemez. Kişi içinde bulunduğu kültürün bir aynasıdır. Kültür ise sistemleri yansıtmaktadır. Kişilerin, grupların, örgütlerin, toplumların ve devletlerin geçmişleri, bugünleri ve yarınları sahip oldukları kültür sayesinde bilinmektedir. Girişimcilik de kültürel değerlerden bağımsız düşünülemez. İçinde

buldukları kültürün girişimcilerin kişiliklerini etkilemesi kaçınılmazdır (Demirel ve Tikici, 2004).

4.4. Yaşın Etkisi

Yaş olgusu, girişimcilik yaşı (girişimcinin kazandığı tecrübeler) ve kronolojik yaş olmak üzere iki şekilde incelenebilmektedir. Kronolojik yaş bağlamında, girişimciler kariyerlerine 22 ile 45 yaş arasında başlamaktadırlar. Bunun nedeni, girişimcinin başarılı bir girişim başlatabilmesi için deneyime, finansal desteğe ve yüksek enerji düzeyine sahip olması gerektiğindedir. Erken yaşlarda girişimcilik kariyerine başlamak, ileriki yaşlara göre her zaman daha avantajlıdır (Hisrich ve Peters, 1998).

4.5. Kültürün etkisi

Kişinin içinde bulunduğu, doğup büyüdüğü çevre girişimcilik eğilimlerine etki etmektedir. Toplumun sosyal yapısı, teknolojik alt yapı, ekonomik faaliyetler ve eğitim girişimcilik tercihini etkilemektedir (Ersoy, 2010).

Farklı kültürler farklı kişilik yapılarının, farklı karakter ve benlik yapılarının oluşmasına olanak sağlar. Dolayısıyla farklı toplumlarda yetişen bireylerin farklı kişisel özelliklere sahip olması kaçınılmazdır. Bazı toplumlarda girişimci kişilikler daha baskın olabilirken, diğer toplumlarda daha farklı kişilik özellikleri baskın olabilmektedir. Sosyal bilimciler bu farklılığı benliğin büyük bir kısmının çevreden, içinde bulunulan kültürden etkilenerek oluştuğu düşüncesiyle açıklamaktadırlar. Toplumsal yapı, aile içinde çocuğun yetiştirilme tarzı vb. faktörler kültürün bir parçası olmakla birlikte kişinin özerk olması, bağımsızlık duygusu, bireysel başarıma isteği gibi özelliklerinin oluşmasında etkilidir (Aytaç, 2006).

Demokratik kültürlerde başarısızlığa ve yapılan hatalara karşı yüksek tolerans gösterilmesi, kişilerin daha yenilikçi olmaları ve yeni girişimlerde bulunmaları konusunda teşvik edicidir. Örneğin; Kuzey Amerika ve Avusturalya gibi demokratik ve eşitlikçi toplumlarda girişimcilik kültürü desteklenmekte ve girişimci bireylerin yetişmesine ortam hazırlanmaktadır (Morrison,2000'den aktaran Okutan ve Balaban, 2014:16). Ülkemizde bireycilik yerine ortaklaşa davranışın hakim olması, güç mesafesinin ve belirsizlikten kaçınma davranışının yüksek olmasına neden olmaktadır. Bu özellikler girişimcilik kültürünün oluşmasını ve girişimci bireylerin yetişmesini

engelleyen özellikler olarak kabul edilmektedir (Erbatu, 2008'den aktaran Okutan ve Balaban,2014,s.15).

5. Girişimcilik Türleri

Bu bölümde girişimcilik türlerinden ticari girişimcilik, iç girişimcilik, sosyal girişimcilik ve akademik girişimcilik üzerinde durulacaktır.

5.1. Ticari Girişimcilik

Ticari girişimciler, toplumun ihtiyacı olan eksiklikleri fırsata dönüştürerek yeni bir ürün/hizmet üreten ya da topluma fayda sağlayan yeni ve faydalı çözümler sunan kişi ya da işletmelerdir. Ticari girişimcinin asıl amacı kar elde etmek olup, değer yaratmak ve bu sayede toplum tarafından kabul görmek de önemli bir motivasyon kaynağıdır (Başar, 2014).

Ticari girişimciler, temel amaçları olan kar elde etmek amacıyla fırsatları değerlendirir veya yeni fırsatlar yaratır, üretim girdilerini bir araya getirerek risk alırlar. Ticari girişimciliğin sosyal girişimcilik, kamu girişimciliği ve iç girişimcilikten farkı, bu tür girişimcilik türlerinin değer yaratımı odaklı olması, ticari girişimciliğin ise kar odaklı ve parasal kazanca yönelik olmasıdır (Başar,2013a).

5.2. İç Girişimcilik

Son yıllarda iç girişimcilik konusu oldukça popüler hale gelmiştir. Bununla birlikte, kavramla tam olarak ne anlatılmak istendiği konusunda kesin bir fikir birliği bulunmamaktadır. Gifford ve Elizabeth Pinchot, iç girişimcilik kavramını 1976 yılında ilk olarak kullanan yazarlardır. (Başar ve Tosunoğlu, 2006: 125)

Pinchot'ya göre iç girişimci, bir organizasyon içerisinde yeni bir girişim yaratmak amacıyla sorumluluk alan kişi, hayalleri doğrultusunda ilerleyen kişidir (Kuratko ve Hodgetts, 1998).

İç girişimcilik, “faaliyet halindeki organizasyonlardaki girişimcilik” olarak ele alınmakta; organizasyonel ve genel ekonomik gelişmede çok önemli bir dinamik unsur olarak değerlendirilmektedir. İç girişimcilik (intrapreneurship) kavramıyla aynı anlamda veya ilgili kavramlar olarak kurumsal girişimcilik (corporate entrepreneurship), şirket girişimciliği (corporate venturing), kurum içi girişimcilik (internal corporate

entrepreneurship), firma seviyeli girişimcilik eğilimi (firm-level entrepreneurial orientation), sürekli girişimcilik (continued entrepreneurship) kavramlarının kullanıldığı görülmektedir (İçerli, vd. 2011).

İç girişimcilik dört boyut olarak sınıflandırılabilir: Yeni bir iş girişiminde bulunmak, yenilikçilik, kendini yenileme (stratejik yenilenme) ve proaktiflik. Yeni iş girişiminde bulunmak en önemli özelliğidir. Bunun nedeni, iç girişimciliğin varolan organizasyonda yeni iş girişimlerinin oluşturulması ya da yeni ürün ve hizmetlerle organizasyonun yeniden tanımlanması şeklinde sonuçlanmasıdır. Bu boyut, ölçüğü dikkate alınmaksızın var olan bir organizasyon içerisinde yeni bir işletmeyi ifade etmektedir (Antoncic ve Hisrich, 2001).

İkinci boyut olan yenilik boyutu, yeni ürünlerin, yeni üretim yöntemlerinin ve prosedürlerin geliştirilmesini ifade etmektedir (Schollhammer 1982). Kendini yenileme boyutu, inşa edildikleri anahtar fikirlerin yenilenmesi yoluyla örgütlerin dönüşümünü yansıtır (Zahra, 1991). Dördüncü boyut olan proaktiflik ise, yeni ürün ve hizmetler, kurumsal stratejiler ve idari teknikler konusunda rakipleri takip etmek yerine, öncü olmayı ifade eder (Covin ve Slevin, 1986'dan aktaran Antoncic ve Hisrich, 2001).

İç girişimcilik, yeni fırsatlar yakalayabilmek ve ekonomik değer yaratmak için var olan örgüt içinde yeni bir girişim yapma anlamına gelmektedir. Girişimcilik var olan organizasyonun dışında yeni bir girişim gerçekleştirmeyi ifade etmektedir. Her iki girişimcilik türü de ekonomik ve sosyal kalkınma için önemlidir (Parker, 2011). İç girişimcilik ve girişimciliğin ortak ve farklı yönler şöyledir:

Ortak özellikler;

- Yeniliğe odaklanma (yeni ürün, yeni süreç veya yeni yönetim metotları)
- Katma değerli ürün yaratımına odaklanma
- Çıktıları belli olmayan riskli aktivitelere yatırım yapmak.

Farklı yönler;

- Girişimcilik gelişimsel özelliğe sahiptir. Buna karşılık iç girişimcilik canlandırıcı, güçlendirici bir etkiye sahiptir. İç girişimcilik organizasyondaki durağanlığa karşı durmayı hedefler ve organizasyonun girişimci kültürünü

restore eder. Geleneksel girişimcilik ise daha önce var olmayan bir ürün, süreç ya da girişim yaratır.

- Geleneksel girişimcinin düşmanı pazarken, iç girişimcinin düşmanı kurum kültürüdür. Geleneksel girişimci faaliyette bulunduğu pazardaki engellerle mücadele etmek zorundadır. İç girişimci ise kurumsal engellerle karşı karşıyadır.
- Girişimcilikte ihtiyaç duyulan fon sınırlıyken, iç girişimcilikte genellikle elde edilebilir (Kirby, 2003).

5.3. Sosyal Girişimcilik

Sosyal girişimcilik, son yıllarda ortaya çıkan bir olgudur (Zhara vd, 2006). Bu yüzden fikir birliğine varılmış tek bir tanımı yoktur. Fakat yine de ‘girişimcilik boyutu’ ve ‘sosyal boyutu’ olması sebebiyle çok boyutlu olduğu konusunda fikir birliğine varılmıştır (Mair ve Marti, 2006).

Boyutlardan ilki olan girişimcilik boyutu kavram ile ilgilidir. Girişimcilik, hem girişimcinin hem de toplumun yararı gözetilerek harekete geçmek ve bir değer yaratmaktır (Peredo ve McLean, 2006). İkinci boyut olan sosyal boyut ise sosyal girişimciliğin misyonunu anlatır. Sosyal boyut, sosyal girişimciliği geleneksel girişimcilikten ayıran ana unsurdur (Ulhoi, 2005).

Sosyal girişimcilik, toplumdaki rahatsız edici dış çevre unsurlarından yola çıkarak, girişimcilik ve yenilikçilik yaklaşımlarını kullanıp, sosyal bir değer oluşturmak ve bu değeri sürdürülebilir kılmak için yapılan tüm faaliyetleri ve süreçleri temsil eden bir kavramdır (Brouard vd.,2010). Örneğin, çevreyi koruma, sokak hayvanlarına sahip çıkma, enerji verimliliğini artırma, ekonomik sorunlar dolayısıyla eğitim göremeyen çocuklara eğitim olanağı sağlama, kadın hakları, insan hakları gibi amaçlarla geliştirilen projeler sosyal girişimcilik kapsamındadır (Başar, 2014).

Sosyal girişimcilerin asıl amacı kar elde etmek değildir. Sosyal girişimciler, ticari çıktılardan çok sosyal çıktılar üzerinde yoğunlaşırlar. Sosyal girişimciler, geleneksel girişimcilerden sadece kar konusuna olan yaklaşımları bakımından değil, aynı zamanda kişisel değer ve zaman kavramı (frame-time) bakımından da ayrılmaktadırlar (Kirby, 2003).

Sosyal misyon, ekonomik misyon ile birleştirilebilir. Sosyal girişimin bilinçli bir şekilde toplumsal değişim ajanı rolü vardır (Sullivan Mort vd., 2003). TÜSEV'in hazırlamış olduğu “Sosyal Girişimcilik ve İhtiyaç Analizi Raporu'nda” sosyal girişimcilik “sosyal girişimlerin yalnızca balık vermek veya balık tutmayı öğretilmekle yetinmedikleri, bunun yerine balık endüstrisini kökten değiştirmeyi hedefledikleri” şeklinde tanımlanmıştır. şekil 2'de bu tanımın sınıflandırılması yapılmaktadır.

şekil 2. Sosyal Girişimcilik

Kaynak: Denizalp, H., 2007: 7

Tanımlardan anlaşılacağı üzere; sosyal girişimcilik, ekonomi literatüründe tanımlanan geleneksel girişimci tanımlarından farklıdır. Diğerler girişimcilik türlerinden farklı olarak sosyal girişimcilikte amaç, kar elde etmek değil; toplum yararını gözeten projeler üretmektir. Ancak, bazen sosyal çıktıları ekonomik çıktıları ile bir araya getirilebilir.

5.4. Akademik Girişimcilik

Üniversiteler, bilgi ekonomisinin bir sonucu olarak eğitim ve araştırma işlevlerinin yanında ticarileştirilebilir bilgi üretimine önem vermeye başlamışlardır. Üniversite sanayi işbirliklerine olan talebin artması, üniversitelerin teknoloji transferi ile bölgesel ve ülkesel kalkınmada önemli roller üstlenmiş olmaları, bilginin ticarileştirilmesi düşüncesinin yaygın kabul görölmesi gibi etkenler sonucunda “girişimci üniversite” ve

“akademik girişimci” kavramlarının ortaya çıkmıştır (Başar,2014). Patent, lisans, yeni şirket kurma ve üniversite-endüstri iş birliği aracılığıyla üniversitelerde akademik bilim adamları tarafından geliştirilen yeniliklerin ticarileştirilmesi akademik girişimcilik olarak adlandırılmaktadır (Grinaldi vd., 2011)

1980 yılında Bayh-Dole Yasası üniversitelerin kendi laboratuvarlarında ya da kampüs içerisinde farklı bir yerde geliştirdikleri teknolojileri nasıl ticarileştirecekleri konusunda akademik girişimcilik konusuna önemli katkı sağlamıştır (Siegel vd., 2007).

Akademik girişimcilik ile ilgili yapılan araştırmalar, yeni bir organizasyon yaratmak ya da geliştirmek bakımından akademik ya da teknolojik kaynaklı olan spin-off’lar ile akademik girişimcilik eşit tutmuştur. Ancak, spin-off olgusu akademik girişimciliğin bir türüdür (Klofsten ve Jones-Evans, 2000).

Tablo 3. Akademik Girişimcilik Faaliyetleri

Faaliyet	Tanım
Büyük Ölçekli Bilim Projeleri	Kamu hibe yoluyla ya da endüstriyel kaynaklar aracılığıyla desteklenen araştırma projelerinin yürütülmesi
Sözleşmeli Araştırma	Dış kuruluşlar için üniversite sistemi ile özel araştırma projelerinin üstlenilmesi
Danışma	Belirli bir sorunu çözmek için bilimsel ya da teknolojik uzmanlığın satılması
Patent-Lisans	Araştırma sonuçlarına göre patent ya da lisans alınması
Spin off	Üniversitenin araştırma sonuçlarından yararlanarak yeni bir firma ya da organizasyon oluşturulması
Dışardan Öğrenme	Üniversite dışından personel, öğrenci ve organizasyonlara kısa süreli kursların sağlanması
Satış	Üniversitenin geliştirmiş olduğu ürünün ticari olarak satılması
Test Etme	Üniversite dışından kişilere ve organizasyonlara uygulama ve test etme olağanının sağlanması

Kaynak: Klofsten ve Jones-Evans, 2000: 300

6. Girişimciliğin Diğer Bilimlerle İlişkisi

Bu bۆlümde girişimciliğin antropoloji, ekonomi, psikoloji, sosyoloji ve eğitim ile ilişkisi incelenmiştir.

6.1. Antropoloji

Antropoloji (insanbilimi); insanlar ve toplumlar neden birbirlerine benziyorlar, insanlar ve toplumlar neden birbirlerine benzemiyorlar, insanlar ve toplumlar neden nasıl değişiyorlar sorularına cevap arayan bilim dalıdır. Psikoloji, sosyoloji, ekonomi bilimleri bu sorulara farklı cevaplar vermişlerdir. Psikoloji bilimi, akılları ve ruhları farklıdır; ekonomi bilimi, ekonomileri (retim ve tüketim ilişkileri) farklıdır; sosyoloji bilimi, toplumsal yapıları farklıdır cevabını vermiştir. Ancak en kapsamlı ve geniş açıklamayı antropoloji bilimi yapmıştır. Antropoloji bir tarih felsefesi olarak bu sorulara tüm açıklamaları aynı anda kapsayan kültür kavramı ile açıklamaya çalışmıştır. İnsanlar ve toplumların birbirlerine benzemelerinin nedeni kültürlerinin benzemesi, insanların ve toplumlarının birbirlerine benzememesinin nedeni kültürlerinin farklı olması, insan ve toplumun değişmesinin nedeni de kültürlerin değişmesidir (Zıllıoğlu,1993). Antropoloji bilimi insan ve toplum arasındaki ilişkileri kültür penceresinden bakarak incelemektedir. Farklı toplumlar farklı kültürel değerlere sahiplerdir.

Kültürel farklılıklar, doğal olarak, farklı kişilik, benlik ve karakter yapılarının oluşumuna kaynaklık eder. Her bir kültür, diğerine gۆre, farklı anlam ۆllerine, değer ve norm sistemlerine, tutum ve davranışlara gۆndermede bulunur. Bu yüzden her kültürün insan tipi gۆrece farklılık gۆsterir. Kimi kültürler, dışa açık, ۆzgr, bağımsız kişiliklere alan açarken, kimileri, bağımlı, korumacı ve konformist kişilikler üretir (Aytaç, 2006: 149).

Girişimciliğin sadece ekonomi boyutlu bir olgu değil aynı zamanda toplumsal ve kültürel boyutlarla ilgili bir olgu olduğunu düşündüğümüzde, kültür ile girişimcilik arasında bir ilişkinin varlığından sۆz edebiliriz. İnsanların düşünce yapılarının gelişmesinde, dünyayı algılayış biçimlerinin oluşmasında kültür etkilidir. Girişimcilik ile bireyin içinde bulunduğu toplumun kültürel yapısı arasında yakın bir ilişki vardır. Bazı toplumlar girişimcilik konusunda yüksek düzeyde performans gۆsterirken, diğer toplumlar aynı performansı gۆsterememektedir. Bunun nedenlerinden birisi de, bireyin

içinde bulunduğu toplumun kültürel yapısının bireyi etkilemesi ve girişimcilik eğilimlerini şekillendirmesidir (Okutan ve Balaban, 2014).

Girişimcilik, kültür ve antropoloji arasındaki ilişkiyi şekildeki gibi özetleyebiliriz:

Şekil 3. Kültür- Antropoloji İlişkisi

6.2. Ekonomi

Girişimci kurmuş olduğu yeni işler sayesinde istihdam olanağı sağlamakta, rekabetin artmasını tetiklemekte ve böylece üretimin artmasına katkı sağlamaktadır. Bu sebeple, yüksek değerlerde ölçülen girişimcilik seviyesi, ekonomik büyümenin aynasıdır diyebiliriz (Acs, 2007).

Bu açıdan bakıldığında girişimci mikro ve makroekonomide neler yaşandığını takip etmelidir. Ekonomiyi ilgilendiren faiz oranı ve döviz kuru gibi değişkenlerin kendi üretimi ve satışları üzerine etkisini analiz etmelidir.

Girişimci, liberal ekonomi sistemlerinin dönüşümünde vazgeçilmez ve önemli bir role sahiptir. Girişimci, iş kuran, istihdam yaratan, yaratıcı yenilikler yapan ve böylece ekonominin yeniden yapılanmasına katkıda bulunan kişidir (Schumpeter,1935'den aktaran Fayolle, 2004).

6.3. Psikoloji

Psikologlar tarafından girişimcilik konusuna pek çok katkı yapılmıştır. Bunlardan birçoğu girişimcinin kişisel özelliklerine odaklanarak risk alan, sosyal, başarıma arzusu

yüksek, iç kontrol odağı olan özerk kişiler olduklarını ortaya koymuştur. Son zamanlarda yapılan araştırmalarda ise araştırmacılar girişimcinin kişisel özelliklerinden çok girişimcinin davranışlarını incelemeye başlamışlardır. Bu bağlamda, bilişsel yaklaşım; eğer kişinin özel bir yeteneği varsa çevresel faktörlerin etkisiyle bu yeteneğin gün yüzüne çıkartılabileceği, kişinin girişimcilik potansiyelinin harekete geçirilebileceğini savunmaktadır (Kirby, 2003).

6.4. Sosyoloji

Sosyoloji; sosyal hayatın, sosyal değişimin ve insanların sosyal davranışlarının nedenlerini ve sonuçlarını bilimsel olarak araştırılmasıdır. Sosyoloji, grupların, organizasyonların ve toplumların yapılarını araştırarak insanların bu yapılardaki etkileşimlerini inceler (Bahar, 2005:3).

Sosyoloji bilimi; girişimci kişiliğin/benliğin oluştuğu sosyal ortamı, girişimciliği etkileyen ve girişimciliğin etkilediği sosyal süreçleri, girişimci bireyin yetiştiği sosyal ortamı, grup etkileşimini, toplumsal etkileri, kültürel meşruiyet sistemleri ile girişimciliğin sosyal yapıda farklılaştığı yaratıcı yönüne odaklanır. Böylece, girişimciliği sosyal, kültürel ve politik olarak boyutlandırma yoluna gitmektedir (Aytaç, 2006).

Girişimcilik ile bireyin içinde yaşadığı doğup büyüdüğü sosyal yapı arasında yakın ilişki bulunmaktadır. Kişi ya da birey içerisinde yaşadığı toplumun sosyal yapısından, teknolojik altyapıdan, ekonomik faaliyetlerden ve eğitim durumundan büyük oranda etkilenmekte ve düşünce yapısına bu ortam şekil vermektedir (Ersoy, 2010: 73).

Sosyologlar girişimci niteliklerinin, sosyal çevre, aile, eğitim, yaş, cinsiyet, köken, ırk, vb. pek çok faktörden etkilendiğini savunmaktadırlar. Sosyal sınıf, ailenin içinde bulunduğu sosyo-kültürel yapı; kişinin motivasyon, fırsatları yakalama, yeni fikirler üretme gibi girişimcilik özelliklerine etki etmektedir (Bridge vd., 1998).

6.5. Eğitim

Girişimcilik kültürünün oluşturulması, girişimciliğin öğretilmesi ve etkin bir şekilde hayata geçirilmesinde eğitim kurumlarının önemi büyüktür. Eğitim kurumları tarafından öğrencilerin girişimcilik farkındalıklarının oluşturulması, girişimcilik özelliklerinin geliştirilmesine dair eğitimlerin verilmesi, iş dünyası profesyonelleri ve öğrencilerin bir

araya gelebilecekleri ortamların oluşturulmasına yönelik veriler girişimcilik ve eğitim arasında g¼c¼l¼ bir ilişkinin olduğunu g¼stermektedir (Yelkikalan vd., 2010).

Drucker girişimcilik hakkında “Girişimcilik mistik bir olgu mudur sorusuna sihirli değildir, gizemli değildir, hiçbir gene ihtiyaç duymaz. Girişimcilik bir disiplindir ve diğer disiplinler gibi ¼đrenilebilir.” diye cevap vermiştir (Kuratko, 2005).

İkinci Bölüm

Girişimcilik Eğitimlerinin Yapısı ve Öğretim Stratejileri

1. Girişimcilik Kültürü

Kültür, belirli bir gruba ait düşünceler bütünüdür. Bir gruba ya da belirli bir topluma ait değerlerin kişilik özelliklerinin oluşumuna ortam hazırladığı ve bireyleri diğer toplumlardan farklı olan davranışları kazanmaları için güdüleyen temel değerler sistemidir (Hofstede, 1980'den aktaran, Léger-Jarniou, 2008,s.8).

Johannisson (1984) ; girişimcilik kültürünün yalnızca bireysellik, farklı olma, başarıya ihtiyacı, risk alma, özgüven ve sosyal beceriler gibi girişimcilikle ilgili kişisel özelliklerin kazandırılması anlamına gelmediğini, aynı zamanda tekdüzelik yerine çeşitliliği, durağanlık yerine değişimi, kişisel başarıyı teşvik eden bir kültür olduğunu belirtmiştir (Léger-Jarniou, 2008:9).

Girişimcilik kültürü; özgüven, ekip ruhu, liderlik, motivasyon, sorumluluk duygusu, kararlılık, azim, organizasyon becerisi, yaratıcılık gibi girişimciliğe dair niteliklerin, tutum ve becerilerin kazandırılmasını ifade etmektedir (DÉFI, 2006)

Toplumların özellikleri de girişimcilik kültürünü etkilemektedir. Örneğin; kolektivist toplumlar girişimcilik eğilimlerinin ortaya çıkmasını için elverişli değilken, bireyci toplumlar girişimciliği teşvik eder ve geliştirir (Hofstede, 1994'den aktaran, Aytaç, 2006, s.148-149).

Kolektivist toplumlarda;

- Kolektif çıkarlar bireysel çıkarların üzerindedir,
- Özel hayat cemaat tarafından denetlenir,
- Kararlar grup tarafından önceden alınır,
- Ekonomi kolektif çıkarlara dayanır,

- Eşitlik anlayışı bireysel özgürlükler üzerine baskındır,
- Toplumda uyum ve uzlaşma nihai bir hedeftir,
- İnsanlar geniş aile ya da sadakate dayalı gruplar içinde doğar ve yetişirler,
- Kimlikler, birbirine bağlı sosyal ilişki ağları içinde oluşur,
- Çocuklar, “ben” yerine “biz” duygusu etrafında yetiştirilir,
- Eğitimin amacı, “nasıl yapılacağını öğretmektir”,
- İşveren ile işçi arasındaki ilişki ahlaki değerlere dayanır.

Bireyci toplumlarda ise;

- Bireysel çıkarlar kolektif çıkarlara baskındır,
- Özel hayat gizlilik esaslarına tabiidir,
- Herkesin, kendine özgü düşüncelere sahip olması beklenir,
- Ekonomi bireysel çıkarlar üzerine temellenir,
- Bireysel eşitlik ideolojileri, eşitlik ideolojileri üzerine baskındır,
- Her bireyin kendisini gerçekleştirme nihai bir hedeftir,
- Kimlik bireysel esaslar üzerine inşa olur,
- Çocuklar “biz” yerine “ben” terimi etrafında yetiştirilir,
- Eğitimin amacı “öğrenmeyi nasıl öğretmektir”,
- İşveren ve işçi arasındaki ilişki karşılıklı çıkar üzerine temellenmiş bir sözleşmeye dayanır,
- Yönetim bireyci bir yönetimdir.

Aile çocukların girişimcilik niyetlerini etkilemektedir. Ailenin etkisini iki nedenle açıklamak mümkündür. Bunlar rol modeli olma ve aile desteğidir. Aile rol modeline

göre, ailesi girişimci olan kişilerin kendi işletmelerini kurması daha olasıdır (Wang ve Wond, 2004'den aktaran Bozkurt, 2011,s.21).

Girişimcilik; giderek artan bir değer olarak ekonomik kalkınmanın ve yeniliğin dinomосу olarak görülmektedir. Artan rekabet koşullarının baskısı altında kalan firmalar işyeri değişimi ya da iş gücü maliyetlerini düşürme gibi önlemlerle bu baskıyla mücadele etmeye çalışmaktadır. Ancak, yenilik ve yaratıcılığa önem veren, büyüme odaklı işletmeler sert rekabet koşullarıyla başa çıkabilmektedirler. Girişimci işletmelerin kurulması ekonomik kalkınmada önemli rol oynamaktadır. Dolayısıyla, gençlerin yeni işler kurma eğilimlerini arttıracak girişimcilik becerilerine sahip olmaları ülkelerin ileriki yıllarda ekonomik kalkınmalarına önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Bu amaç doğrultusunda, girişimcilik eğilimlerinin artırılması, girişimcilik kültürünün yaygınlaştırılması için bazı stratejik tedbirler gerekmektedir. Bu tedbirlerden biri de girişimcilik eğitimlerinin ilköğretim programlarına entegre edilmesidir.

Toplumsal özelliklerin dışında, girişimcilik kültürünün oluşmasında rol oynayan en önemli aktör eğitimidir.

Türk sosyologlarından Prens Sabahattin, eğitim sisteminin tüketici bireyler yetiştirmek yerine; kendi kendine yetebilen, üretken, girişimci kişilik özelliklerine sahip bireyler yetiştirmesi gerektiğini belirtmiştir. Ona göre eğitim sisteminin amacı, toplumun ihtiyaçlarına cevap verebilmek üzere, bireylere hazır mevkiler sunmak değil, kişisel girişkenliği etkin kılmak olmalıdır (Tezcan, 2005).

Girişimcilik kültürünün aşılması için bazı özel öğretim yöntemlerinin kullanılması gerekmektedir. Girişimcilik kültürünü hedefleyen bir öğretim;

- Öğrenim diğer öğrencilerle etkileşimli bir biçimde, karşılıklı bilgi alış-verişi içerisinde,
- Yaparak yaşayarak,
- İnteraktif,
- Keşfederek,
- Çeşitli ve çok sayıda kişilerin tepkilerini görerek,

- Esnek ve informal bir çevrede,
- Hedeflere ulaşmanın gerekliliğinin farkında olarak,
- Deneme yanılma ve problem çözme yoluyla olmalıdır (Gibb, 1993).

Girişimcilik tutum ve davranışlarının kazandırılması öğretim süreçleri ve öğrenme ortamlarıyla mümkündür. Yaratıcılık, kararlılık, eleştirel düşünme, liderlik ve problem çözme gibi becerileri kazandırılması gereken en önemli özelliklerdir. Girişimcilik becerilerini kazandırmak için bireysel çalışmalar ya da grup etkinlikleri öğretim süreçlerine dâhil edilebilir.

2. Girişimcilik Eğitimi

Genel girişimci davranışı oluşturmaya yönelik girişimcilik eğitiminin temelini, girişimcilik kavramının anlaşılması, fikirden eyleme dönüşen girişimcilik sürecinin bir takım deneyimler yoluyla kazandırılması ve bir fırsatın değerlendirilmesi aşamaları oluşturmaktadır. Diğer bir görüşe göre ise girişimcilik eğitimi, yenilikçi bir fikre sahip bir kişinin o fikri karlı faaliyetlere dönüştürmesinde kullanılan yöntemler olarak tanımlanmaktadır. Ekonomik gelişme için gerekli olan tutum ve davranışların ve girişimci yeteneklerin kazandırılmasında girişimcilik eğitiminin rolü büyüktür. Girişimcilik eğitimi geleneksel eğitimin dışındaki hedef kitleye ulaşmayı sağlamaktadır. Dolayısıyla eğitim sisteminin tüm düzeylerinde girişimcilik eğitimlerinin sağlanması oldukça önemlidir (Başar, 2012).

Önceleri girişimciliğin doğuştan gelen bir özellik olduğu düşünülürken, günümüzde girişimciliğin; girişimcilik eğitimleri aracılığıyla farklı yönleriyle öğretebileceği gerçeği ortaya çıkmıştır (Kuratko, 2005). Öyle ki; zaman içerisinde “girişimcilik öğretilbilir mi?” sorusunun yerini “ne öğretilmeli ve nasıl öğretilmeli” sorusuna bırakmıştır. Daha önceleri genellikle üniversiteler tarafından verilen girişimcilik eğitimlerine üniversite dışı kurumlar da katkıda bulunmaktadırlar. Girişimcilik eğitimlerinin sadece teorik olarak verilmesi yetersiz görülmüş, uygulama ve teorinin bir arada kullanıldığı eğitim programları geliştirilmiştir. Teorik eğitim sürecinin uygulama ile desteklenmesinin, girişimcilik eğitimlerini daha verimli kılacağı düşünülmektedir (Binks vd., 2006’dan aktaran Bozkurt, 2011,s.27).

Girişimcilik eğitimi, geleceğin toplumlarının insan kaynağı ihtiyacını geliştireceğinden, girişimciliği eğitim çevresine eklemekten çok, girişimciliği ve değer yaratımını sistemin merkezine almak gerekmektedir. Tüm seviyelerdeki eğitim kurumları, 21. Yüzyıl metotlarını yakalayıp, yaratıcılığı cesaretlendiren, problem çözmede yeniliği ve farklı bakabilmeyi sağlayan uygun öğrenme ortamları geliştirmelidir. Bunun için resmi ve resmi olmayan tüm eğitim kurumlarının gözden geçirilmesinin yanı sıra, tüm akademisyenlerin ve tüm seviyelerdeki eğitimcilerin girişimciliğin aktarımı, uygulama etkinlikleri, iş planlarının yazdırılması, sınav sistemlerinin geliştirilmesi, başarı kriterleri gibi konularda bilgilendirilmesi gerekmektedir. Girişimci bir toplumun gelişmesi için, üniversiteler dahil olmak üzere tüm eğitim kurumları gözden geçirilmeli ve tüm paydaşlarla birlikte hareket edilmelidir (Başar, 2012).

Yaratıcı düşünme, etkili bir biçimde problem çözme, bir iş fikrini objektif bir şekilde analiz etme, herhangi bir projede iletişim sağlama, ağ oluşturma, yönetme ve değerlendirme yapabilme girişimciliğe dair programların ve modüllerin öğrenciye kazandırması beklenen çıktılardır. Girişimcilik eğitimleri yalnızca yenilikçi girişimler ve yeni işlerin canlandırılması değil, aynı zamanda gençlerin üstlendikleri her konuda kendilerini daha güvende hissetmeleri ve daha yaratıcı olmalarını sağlayan bir güçtür (Başar, 2012).

Girişimcilik kültürünün aşılması için, okul öğrencinin kişisel başarı arzusunu perçinlemeli, sorumluluk alma isteği, özgürlük duygusu, cesaret, sebat gibi özelliklerin yanı sıra, takım çalışması ve işbirliği ruhunu geliştirmelidir (DÉFI, 2006).

Girişimciliğin ve yeniliğin eğitim sistemi içerisinde temel bileşen olarak yer alması, disiplinlerarası yaklaşımlar, etkileşimli öğrenme metodları, yeni modeller, çerçeveler ve paradigmalara bağlıdır. Geleceğin bireylerini yetiştirmede girişimcilik yaklaşımını benimseyen okullara, kolejlere ve üniversitelere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu durum ise, Schumpeter'in yaratıcı yıkıcılık kavramını eğitim sisteminde uygulamayı gerekli kılmaktadır (Başar, 2012).

Akyürek ve Şahin (2013); *'İlkokul Öğretmenlerinin Girişimcilik Becerisine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi'* adlı çalışmalarında ilkökul programında yer alan ortak temel becerilerden girişimcilik becerisine ilişkin öğretmen görüşlerini, 'Öğretmen

Girişimcilik Becerisi Ölçeği' kullanarak belirlemişlerdir. Öğrencilerin girişimcilik becerilerinin geliştirilmesi konusunda önemli bir rolü olan öğretmenlerin görüşlerinin alınmasını amaçlayan bu çalışmada; risk alma, karar verme, özgüven, çevre boyutu, mesleki yeterlilik gibi girişimcilik becerileri hakkındaki görüşleri ve girişimcilik becerisinin öğrencilere yeteri düzeyde kazandırılmamasının nedenleri hakkındaki görüşleri sorulmuştur. Sonuç olarak, öğretmenlere göre, öğrenciler yeterli düzeyde özgüvene sahiptirler ve risk alma eğilimindedirler. Ancak, karar verme ve risk alma konularındaki beceri düzeyleri düşüktür.

Bacanak (2013), ' Fen ve Teknoloji Dersinin Öğrencilerde Girişimcilik Becerisinin Gelişimine Etkisi Üzerine Öğretmen Görüşleri' adlı çalışmasında 6. 7. ve 8. Sınıf fen ve teknoloji dersinin öğrencilerin girişimcilik becerileri üzerine etkisine dair fen ve teknoloji öğretmenlerinin görüşlerini ortaya koymuştur. Çalışmaya göre; öğretmenlerin girişimcilik kavramı ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıkları, öğrencilere kazandırılması gereken davranışlar konusunda farklı anlayış ve uygulamalara sahip oldukları tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra, öğrenci merkezli öğretimde kullanılan yöntem ve tekniklerin kullanılması konusunda girişimcilik becerisinin kazandırılması bağlamında hem fikir oldukları görülmüştür.

Buradan hareketle; girişimcilik becerilerini kazandıracak olan öğretmenlerin girişimcilik hakkında temel bilgilere sahip olması gerektiği ve girişimcilik becerilerinin öğrencilere, belirli öğretim yöntem ve teknikleri kullanılarak ve düzenli bir program uygulama yoluyla kazandırılmaya çalışılması gerektiğini söyleyebilmekteyiz.

Başar (2012); '*Girişimcilik İkliminin Yaratılmasında Üniversitelerin Rolü: Anadolu Üniversitesi Örneği*' adlı çalışmasında girişimcilik eğitimleri için program alanları oluşturulması gerektiğini belirtmiştir. Bu alanlar;

- Girişimciliği eğitim ve uygulamalara dâhil etme,
- Müfredat geliştirme,
- Öğretmen geliştirme,
- Özel sektörle birleşmedir.

Toplumda yaşıyan tüm bireylerin girişimci olabilme potansiyeline sahip olduğunu düşündüğümüzde, girişimciliği sadece ticari alana sıkıştırmak eksik olacaktır. Eğitim kurumları, özellikle ilköğretim ve ilköğretim öncesi dönemde girişimcilik ruhunun kazandırılmasını amaçlamalıdır. Bu basamaktaki öğrenciler için, ticari girişimcilikten çok kendini ifade edebilme, bazı fırsatları görebilme, kaynakları bir araya getirebilme, proje geliştirme ve uygulama, okulunda yenilikler veya inovasyon yapabilme, çeşitli organizasyonlar düzenleyebilme gibi kazanımlar üzerinde durularak girişimcilik ruhu kazandırılmalıdır. Ortaöğretim basamağında ise girişimcilik eğitimleri, ilköğretim basamağında alınan bu eğitimin üzerine kurularak ticari girişimcilik dayanaklı olmalıdır. Bunun nedeni, ortaöğretimden yükseköğretime geçemeyen öğrenciler için öğrenim hayatının tamamlanmış olması ve istihdam edilmeyi bekleyen bireyler yerine istihdam etmeyi amaçlayan bireylerin yetiştirilmesi gerektiğidir (MEB, 2009).

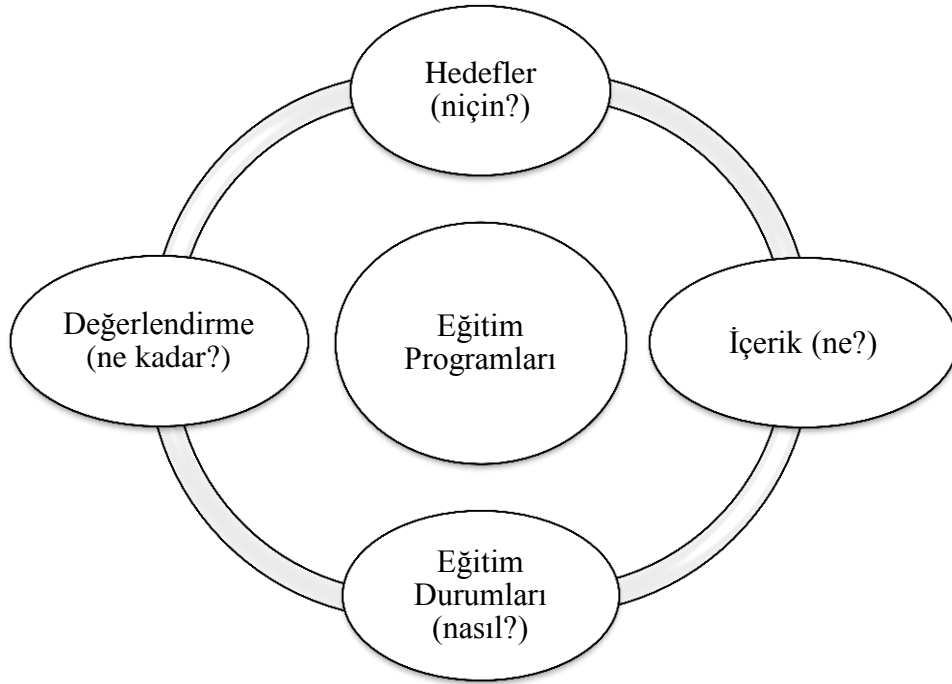
3. Öğretim Stratejileri

Bilim ve teknolojideki hızlı değişme ve gelişmeler her alanda olduğu gibi eğitim alanında da kendini göstermektedir. Toplumun sosyal, kültürel, politik ve ekonomik yönden kalkınmasında ve bireylerin kendilerini gerçekleştirmelerinde önemli bir role sahip olan eğitim sisteminin, üç temel ögesi vardır. Bunlar; öğrenci, öğretmen ve programdır. Programlar ulaşılacak hedefleri, bu hedeflere ulaşabilmek için seçilecek ve belli ilkelere göre düzenlenecek kapsamı, uygulanacak yöntemleri, destekleyici araç-gereçleri, hedeflere ne kadar ulaşabildiğini gösteren değerlendirme ölçütlerini kapsamaktadır (Gözütok, 2003: 1).

Varış (1996:14), eğitim programını, bir eğitim kurumunun çocuklar, gençler ve yetişkinler için sağladığı, Milli Eğitimin ve kurumun amaçlarının gerçekleşmesine dönük tüm faaliyetler olarak tanımlamıştır. Demirel (2011:4) ise, eğitim programını öğrenene, okulda ve okul dışında planlanmış etkinlikler yoluyla sağlanan öğrenme yaşantıları düzeneği olduğunu söylemektedir. Ertürk (1993), eğitim programı yerine “yetişek” kelimesini kullanarak, yetişğin okulun ve öğretmenin yol göstericiliği altında okul içi ve dışındaki tüm öğretme-öğrenme etkinlikleri kapsadığını belirtmiştir.

Eğitim programı ve öğretim programı sıklıkla karıştırılan iki olgudur. Öğretim programı; bir eğitim basamağında çeşitli sınıflarda ve farklı derslerde ele alınacak konularla ilgili tüm öğretim faaliyetlerini ifade ederken, eğitim programı belirlenen

hedefler doğrultusunda tüm eğitim etkinliklerini kapsamaktadır. Amaçlar (hedefler), muhteva (içerik), öğrenme- öğretme süreçleri (eğitim durumları) ve değerlendirme eğitim programlarının temel öğeleridir (Demirel, 2011). Buradan hareketle; eğitim programlarının öğretim programlarına göre daha geniş bir kavram olduğunu ve öğretim programlarını da kapsadığını söylemek mümkündür.

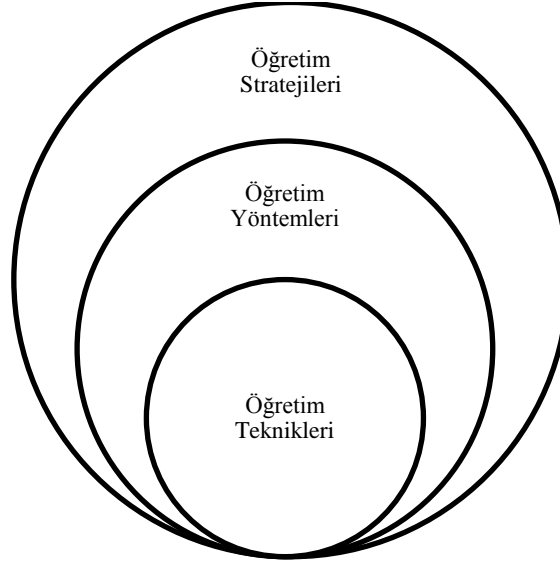
Şekil 4. Eğitim Programı

Özet olarak, eğitim programının hedefler ögesinde verilecek eğitimin neden verilmesi, içerik kısmında verilecek bu eğitimin neleri içermesi, eğitim durumlarında ise verilecek eğitimin öğrenciye nasıl kazandırılacağı üzerinde durulmaktadır. Eğitim programlarının değerlendirme ögesi ise, hedeflere ulaşip ulaşılmadığını, aksaklıkların neler olduğunun belirlenmesine olanak sağlar. Değerlendirme aşaması hazırlanacak yeni programın girdisini oluşturmaktadır.

Belirlenen hedeflerin gerçekleştirilmesi için bazı öğretim yöntem-teknikleri ve stratejilere ihtiyaç vardır. Belirlenmiş hedeflerin gerçekleştirilmesine yönelik olarak öğretim yöntem-tekniklerini ve ortam özelliklerini tanımlayan genel yapı öğretim stratejileri olarak adlandırılmaktadır (Şahan vd.,2014).

Öğretme stratejileri üç grupta sınıflandırılabilir (Demirel, 2004):

- Sunuş yoluyla öğretim stratejisi
- Buluş yoluyla öğretim stratejisi
- Araştırma- inceleme yoluyla öğretim stratejileridir.

Şekil 5. Öğretim Teknik, Yöntem ve Stratejileri

3.1. Buluş Yoluyla Öğretim

Bruner tarafından geliştirilen bir yaklaşımdır. Bruner, öğrencilerin sınıfta daha bağımsız ve girişimci olarak hareket etmeleri gerektiğinden yola çıkarak öğretim-öğrenme süreçlerinin öğrenci merkezli olması gerektiğini belirtmiştir. Buluş yoluyla öğrenme, öğrencinin kendi etkinliklerine ve gözlemlerine dayalı olarak yargıya varmasını teşvik edici bir öğretim yaklaşımıdır. Bruner'e göre öğretmenin rolü, önceden paketlenmiş bilgiyi öğrenciye sunmaktan çok, öğrencinin kendi kendine öğrenebileceği ortamı oluşturmaktır (Senemoğlu, 2005).

Öğrencilerin bağımsız öğrenmeleri desteklediğinden öz yeterlik bilinçleri gelişmektedir. Öğrenciler buluş yoluyla öğretim ile öğretim yaşantılarına daha kolay motive olabilir ve deneyimler yoluyla problem çözme sürecinin ilke ve kavramlarını

daha kolay öğrenebilmektedirler. Buluş yoluyla öğretimin çok sayıda araç-gereç ve oldukça geniş zaman gerektirmesi, bu stratejinin sınırlıdır. (Aydın, 2005).

Buluş yoluyla öğretimde; güdümlü tartışma ve örnek olay, grup tartışması, soru-cevap, çember, zıt panel, münazara, açık oturum gibi teknikler kullanılabilir (Sönmez, 2004).

3.2. Sunuş Yoluyla Öğretim

Sunuş yoluyla öğretim (expository teaching) Ausubel tarafından, Bruner'in buluş yoluyla öğretim yaklaşımına karşı geliştirilen bir öğretim yaklaşımıdır (Aydın, 2005). Sunuş yoluyla öğretim düzenlenmiş bilgilerin öğrenciye öğrenilmeye hazır bir halde sunulmasıdır. Öğretmen öğretilmek istenen konuya dair genellemeleri, kavramları verir, daha sonra örnekler yoluyla anlatıma devam eder (Bilen, 2002). Herhangi bir konu ile ilgili ön öğrenmelerin yeterli olmadığı durumlarda ve birçok kavram arasında ilişki kurmanın gerektiği durumlarda sunuş yoluyla öğretime başvurmak öğrencinin kavramları daha net bir şekilde kavrayabilmesine olanak sağlamaktadır (Senemoğlu, 2005).

Öğretme etkinliklerinin başlangıcında, dersin giriş bölümünde bir olgunun, genellemenin tanımının verilmesi, gerekli açıklamaların yapılması yanlış anlaşılmalari en alt düzeye indireceğinden öğrenmeyi sağlam temeller üzerine kurmayı kolaylaştırır ve kalıcılığı artırır (Bilen, 2002:82).

Sunuş yoluyla öğretim yönteminin özellikleri şöyledir (Aydın,2005:288) :

- Dersin başlangıcında, öğretim materyali öğretmen tarafından sunulur ve daha sonra öğrencilerin görüşleri alınır, önerileri ve tepkileri tartışılır.
- Öğrenciden alınan dönütlere göre, öğretim hedefleri yeniden gözden geçirilir.
- Sınıfça paylaşılan hedef davranışları tanımlamak için, öğretmen tarafından ağırlıklı olarak sözel nitelikte olmakla birlikte görsel (şemalar, resimler, filmler, slaytlar vb.) örnekler verilir.
- Sözel ve görsel örneklerin, öğrencilerin gelişim özelliklerine ve önkoşul öğrenmelerine uygun sayı ve nitelikte olmasına özen gösterilir.

- Öğretim aşama aşama gerçekleşir. Her öğrenme aşamasında ön öğrenmelerle, yeni öğrenilen konular arasında yatay ve dikey ilişkiler kurulur. Böylece öğrenci anlamlı ilişkiler kurar ve öğrenme yaşantılarını bütünleştirerek kavrar.
- Sunuş yoluyla öğretimin avantajlarının yanı sıra dezavantajları da bulunmaktadır. Öğrencinin pasif durumda kalması bu yöntemin sınırlılığı olarak kabul edilmektedir. Farklı yöntem ve tekniklerle sunuş yönteminin zenginleştirilmesi, öğrenmeyi daha anlamlı kılacaktır (Bilen, 2002).
- Gösteri, beyin fırtınası, soru cevap vb. gibi teknikler kullanılabilir (MEB, 2009).

3.3. Araştırma-İnceleme Yoluyla Öğretim

Araştırma- inceleme yoluyla öğretim sınıf içi etkinliklerin problem çözme yaklaşımıyla yapılmasına dayanır. Öğrenci, problemleri tanımlar, problemin çözümü için denenceler (geçici çözüm yolları) kurar, denencelerin sınanması için veri toplar ve verileri değerlendirerek sonuca ulaşır (Bilen, 2002). Bu strateji kullanılırken, hedefler duyuşsal ve devinişsel alanın tüm basamaklarını kapsamalldır (Sönmez, 2004).

Bu strateji öğrencinin belirli problemlerin çözümüne ulaşmasını sağlamanın yanında, gelecekte karşılaşacağı problemlerin çözümüne ilişkin yaşantılar oluşturmaya da yardımcı olmaktadır. Öğrencinin bu yaşantıları kazanması gerçek problemleri çözme yoluyla sağlanmalıdır. Öncelikle problemler belirlenir, daha sonra denenceler kurulur, ardından veriler toplanır ve veriler analiz edilerek denenceler sınanır (Bilen, 2002).

Örnek olay, gösterip yaptırma, soru-cevap, beyin fırtınası, problem çözme, karar verme, yaratıcı drama, deney, gezi, gözlem, rol yapma, dramatizasyon gibi teknikler kullanılabilir (Sönmez, 2004).

4. Öğretim Yöntem ve Teknikleri

İş birlikli öğrenme, probleme dayalı öğrenme, çoklu zekâ kuramı, yaratıcı düşünme, proje tabanlı öğrenme ve bu öğretim yöntemleriyle kullanılan teknikler aşağıda açıklanmaktadır.

4.1. İş Birlikli Öğrenme

İş birlikli öğrenme; öğrencilerin heterojen küçük gruplar oluşturarak bir problemi çözmek ya da bir görevi yerine getirmek üzere ortak bir amaç uğruna birlikte çalışma yoluyla bir konuyu öğrenme yaklaşımıdır (Akınoğlu, 2010: 169).

İş birlikli öğrenme ile öğrenciler görev paylaşımı, uzlaşma, sorumluluk alma, arkadaşlık bağlarının gelişmesi gibi konularda gelişmektedirler. İş birlikli öğrenme küme çalışmasından farklıdır. Gruptaki öğrencilerden birinin aktardığı bilgileri diğerlerinin alması demek değildir. İşbirlikli öğrenmenin gerçekleşmesi için grup amaçlarını benimseme, bireysel sorumluluk duygusu ve başarı için her öğrencinin eşit şansa sahip olması gerekmektedir (Akınoğlu, 2010). İş birlikli öğrenme yarışmanın tam zıttı bir sonuç meydana getirir. Örneğin; dört öğrenci bir grup oluşturarak laboratuvarında deney yaparlarsa birlikte başarılı ya da başarısız olacaklardır. Ya birlikte yüzecekler ya da birlikte batacaklardır. Eğer bir öğrenci çok çalışırsa, diğerlerinin başarısını da arttırır (Senemoğlu, 2005: 497).

İş birliğine dayalı beceriler dört grupta toplanabilir. Bunlar; grup oluşturma, görevi yerine getirme, grup çalışmalarını formüle etme ve olgunlaştırmadır. Grup oluşturmada, öğrenciler grup olma bilinciyle hareket eder. Diğerlerini rahatsız etmeden grup etkinliklerinde bulunurlar. Görevi yerine getirme aşamasında, verilen görevi yerine getirmek için grup içinde iyi ilişkiler kurmak gerekmektedir. Grup çalışmalarını formüle etme kısmında, öğrenmenin kalıcı izler bırakmasını amaçlayarak, not alma, özet çıkarma önceki öğrenmelerle ilişki kurma gibi etkinlikler gerçekleştirilir. Son olarak olgunlaşma aşaması, grup üyelerinin farklı fikirlerini alarak ortak bir görüş altında birleştirildiği aşamadır (Demirel, 2003).

İşbirlikli öğrenmenin gerçekleştirilmesi için gerekli şartlar bulunmaktadır. Bunlar;

- Olumlu bağlılık,
- Yüz-yüze etkileşim,
- Bireysel değerlendirebilirlik ve kişisel sorumluluk,
- Kişilerarası ve grup becerileri
- Grup sürecidir (Ekinci, 2005).

Olumlu bağlılık: Olumlu bağlılık, öğrencilerin başarıya ya da başarısızlığa karşı hepsinin grup olarak sorumlu olduğunu bilerek, grubun başarısı için herkesin öğrenmesinden sorumlu olduğu düşüncesidir.

Yüzyüze etkileşim: Yüzyüze etkileşim, grup üyelerinin başarıya ulaşmak ya da verilen görevi yerine getirmek için birbirlerini desteklemesi, performansının artması için birbirlerine dönüt vererek öğrenmeyi kolaylaştırmaktır.

Bireysel değerlendirebilirlik: Grup başarısından her bireyin kişisel olarak da sorumlu olmasıdır. Grup üyeleri başkalarının sırtından geçinilemeyeceğini kavramalıdır.

Kişilerarası grup becerileri: Öğrencilerin birbirlerini tanımaları, iyi ilişkiler kurmaları, birbirlerini desteklemeleri, çatışmalara yapıcı çözümler getirmeleridir.

Grup süreci: Grup süreçlerinde, gruba hangi etkinliklerin katkı sağladığı, hangi etkinliklerin değiştirilmesi ya da sürdürülmesi gerektiğinin değerlendirildiği süreçtir (Ekinci, 2005) .

İş birlikli öğrenmede bir takım teknikler kullanılmaktadır. Bu teknikler aşağıda sıralanmıştır.

Tartışma grubu tekniği (Discussion Group): Bu teknik karşılıklı sorgulama olarak da bilinmektedir (Akinoğlu, 2010).Sözel iletişimi geliştiren bu teknikte, öğrenciler öncelikle bir tartışma konusu seçer ve grup oluştururlar. Sonraki aşamada, öğrenme ünitesi incelenir ve neler yapılması gerektiğine karar verilir. Gerek okul içi gerekse okul dışı kaynaklardan yararlanarak bir rapor hazırlanır ve son olarak bu çalışma sınıf tartışmasına açılır (Demirel, 2003).

Ayrılıp- Birleşme Tekniği (Jigsaw): Yap-boz ya da parçalı öğretim tekniği olarak bilinen bu teknikte öğrenciler heterojen gruplara ayrılır. Konular grup üyesi sayısına eşit olacak şekilde parçalara ayrılır. Her gruptan bir kişi raslantısal (random) yolla seçilerek bu konu parçalarından birini araştırmak üzere yeni gruplar oluşturulur. Oluşturulan yeni gruplar konuyu araştırır, daha sonra ilk gruplarına dönerek uzmanı oldukları konu hakkında grubun diğer üyelerini bilgilendirirler. Değerlendirme; rapor sunulması ve sınav şeklinde yapılarak bireysel olarak değerlendirilir (Akinoğlu, 2010; Demirel,2003; Ekinci, 2005).

Takım-Oyun-Turnuva (TOT): Öğretmen dersle ilgili sunuşunu yaptıktan sonra, öğrenciler, heterojen gruplara ayrılırlar. Birbirlerine yardım ederek soru ve problemleri çözmeye çalışırlar. Takımlardaki öğrencilerden aynı düzeyde olan iki kişi “Turnuva Masası”nda yarışırlar. Turnuva masasında aynı düzeyde olan ancak farklı gruplara dahil üç öğrenci bulunur. Öğrenciler kendi takımlarında çözmeye çalıştıkları sorulara benzer soruları yanıtlamaya çalışarak yarışırlar. Her masada kazanan öğrenci takımına puan kazandırır. Her hafta turnuva düzenlenir ve bir önceki hafta kazanan takımlar bu turnuvaya katılır. Böylece öğrenciler kendi içinde ilerleme olanağı bulurlar (Slavin, 1990’dan akt: Senemoğlu, 2005).

Öğrenci takımları-Başarı Grupları (Student Teams Achievement Divisions): Slavin tarafından geliştirilen bu teknikte öğretmen her takımı farklı etnik kökenli, kız ve erkek, düşük ve yüksek başarılı gibi farklı özelliklere sahip öğrencilerden olmak üzere dört beş kişilik heterojen şekilde oluşturur. Gruplar arasında dengeli dağılım yapılmalıdır. Öğretmen öğrenci listesini en üst düzeyde başarılı olanlardan en alt düzeyde başarılı olanlara doğru sıralar. Bu listeyi dörde böler, birinci grubun ilk sırasındaki, ikinci grubun son sırasındaki, üçüncü grubun ilk sırasındaki ve dördüncü grubun son sırasındaki öğrenciler seçilerek gruplar oluşturulur. İkinci iş olaraksa öğretmen öğrencilerin daha önceki sınavlardan aldığı puanların ortalamasını hesaplar (Senemoğlu, 2005). Oluşturulan gruplar birlikte çalışırlar, fakat sınavlar bireysel değerlendirilir. Takım puanı öğrencilerin geçmiş sınavlardaki başarılarıyla ilişkilidir (Ekinci, 2005).

4.2. Probleme Dayalı Öğrenme

Probleme dayalı öğrenme, öğrenenlerin eğitim programı kapsamında yer alan hedeflere ulaşabilmelerine, eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerini etkin bir şekilde kullanabilmelerine fırsat verecek gerçek yaşam problemlerinin kullanıldığı bir öğrenme yaklaşımı olarak tanımlanabilir (Duch, 1995’den akt: Erdem, 2005).

Probleme dayalı öğrenmede gerçek ya da gerçeğe çok benzer problemler kullanılır. Öğrencileri düşünmeye iten, çalışılan alanın tipik sorunlarını yansıtan, öğrencilerin bilgilerini sentezleyip kullanabilmesine olanak sağlayan açık uçlu problemlerin kullanılmasına özen gösterilir (Açıkgöz, 2003). Probleme dayalı öğrenmenin bütüncül bir yapısı olmakla birlikte bilişsel düzeylerle ilgilidir. Küçük gruplarla aktif öğrenme

yaşantıları kullanılarak gerçekleştirilir. Öğrencinin beceri ve motivasyonunu geliştirerek ömür boyu öğrenme sağlar (Çoban, 2014).

Probleme dayalı öğrenmede izlenecek aşamalar şunlardır:

- **Problemin Açıklanması:** Öğrenciler problem ile ilgili ne biliyorum, problemi çözebilmem için nelere ihtiyacım var, bir hipotez kurabilmek için hangi kaynaklardan faydalanabilirim gibi sorulara cevap ararlar.
- **Problemin Geliştirilmesi:** Oluşturmuş oldukları hipotezleri değerlendirerek, var olan bilgileri ile çözüm için gerekli olan bilgileri seçerler.
- **Öğrenme Hedeflerini Belirleme:** Grup üyeleri her oturumda elde ettikleri bilgileri tartışır, problemin çözümü için gerekli olan bilinmeyen konular ortaya çıkarılır ve yazıcı tarafından not edilir.
- **Veri Toplama ve Analiz Etme:** Öğrenciler problemi açık bir şekilde tanımladıktan sonra; bilimsel yayın, elektronik kaynak, birincil kaynak, uzman kişiler gibi kaynaklardan veri toplarlar. Verilerin ne kadar güncel, ne derece doğru olduklarını sorgularlar.
- **Sentezleme ve Sonucu ortaya Çıkarma:** Öğrenciler farklı bakış açıları ile bilgiyi yeniden organize eder ve poster, kavram haritası, resim vb. yollarla sonucu özetlerler.
- **Geribildirim verme:** Her oturum sonunda grup üyeleri ve grup yöneticisi görüş bildirirler. Böylece grup üyeleri arasında güven sağlanır (Erdem, 2005)

Aşağıda tablo 4'te öğrenme öğeleri açısından probleme dayalı öğrenme ve geleneksel öğretimde öğretmen ve öğrencilerin rolleri gösterilmiştir. Bunlar arasında üstlenilen roller açısından çeşitli farklılıklar bulunmaktadır.

Tablo 4. Öğrenme Ögeleri Açısından Öğretmen ve Öğrencilerin Rollerini

Öğrenme Ögeleri	Probleme Dayalı Öğrenme	Geleneksel Öğretim
Öğretim materyallerinin ve ortamının düzenlenmesi	Öğrenme durumlarını öğretmen belirler, problemler ve öğrenme materyalleri öğrenciler tarafından seçilir.	Öğretmen tarafından hazırlanır ve sunulur.
Öğretim aşamaları	Öğrenci tarafından belirlenir.	Öğretmen tarafından belirlenir.
Problem ve örneklerin zamanlaması	Konunun anlatılmasından önce	Konunun anlatılmasından sonra
Öğrenme sorumluluğu	Öğrenciler kendi kendilerini değerlendirir.	Sorumluluk tamamen öğretmendedir.
Değerlendirme	Kendini değerlendirme	Öğretmen tarafından yapılır.
Kontrol	Öğrencilerde	Öğretmende

Kaynak: Çoban, 2014:480

Probleme dayalı öğrenmede özgün değerlendirme yapılır. İzleme testi, kısa sınavlar değerlendirme için kullanılabilir. Ayrıca, öğrenilenlerin yansıtılmasında rapor, kavram haritası, karikatür ya da projeler gibi farklı etkinlikler kullanılarak çoklu değerlendirme yapılabilir (Erdem, 2005).

Probleme dayalı öğrenmede öğretmenin rolünü incelediğimizde, bir rehber durumunda olduğunu görmekteyiz. Fikirleri sorgulayarak öğrenmeyi yansıtır, öğrencilerin düşüncelerini ortaya çıkarır, öğrencilerin aktif katılımını sağlar, süreci yönlendirir, grup

dinamiğini sağlar, öğrenenlerle birlikte öğrenir. Öğrencinin rolüne baktığımızda ise, öğrencinin aktif bir rol üstlendiğini görmekteyiz. Sorumluluk alır, bilgi paylaşımı yapar, problemin tanımladığı rolü üstlenir. Problem; yapılandırılmamış, bireysel amaçlara uygun, açık uçlu ve formüle edilemez olmalıdır. Dolayısıyla bir problemin tek bir çözümü yoktur. Öğrencilerin merakını arttıracak, onları güdüleyecek nitelikte ve ön öğrenmelerle ilişkili olmalıdır (Çoban, 2014).

4.3. Çoklu Zekâ Kuramı

Çok boyutlu zekâ kuramı, zekânın toplumlar ve eğitim üzerinde yıllardır sürüp giden etkisini yani sadece dil ve matematik zekâsını hesaba katan klasik zekâ testi ve zekâ tanımlamasını tarihe karıştırmıştır. Gardner, zekânın iki değil, yedi yönü olduğunu savunmuştur. Böylece sadece matematikte ve dilde başarılı olanların değil, müzikte, sporda, dansa, iletişimde, doğada, resimde kendini gösterenlerin ve iyi tanıyanların da zeki olduğu ortaya çıkmıştır (Demirel,2003:124).

Çoklu zekâ kuramının temelini biyolojik ve kültürel farklılıklar oluşturmaktadır. Bireyin belirli davranışları yerine getirmesi, bulunduğu kültürün bu davranışlara verdiği değerle ilişkilidir. Başarılı sporcuların, matematikçilerin, sanatçıların bazı toplumlardan yetişmesi, toplumsal değerlerin o zekâ türüne önem verdiğini göstermektedir. Zekâ alanları birlikte çalışır ve geliştirilebilir. Örneğin; bir futbol oyuncusu koşarken bedensel zekâyı, oynayacağı alanı tanırken uzamsal zekâyı, oyunun kurallarını öğrenirken dilsel zekâyı, topun hızını ve yönünü hesaplarken mantıksal zekâyı, kendini değerlendirirken içe dönük zekâyı ve doğayla iç içeyken doğa zekâsını kullanır (Gözütok, 2006).

Gardner'a göre zekâ türleri; dil zekâsı, mantık-matematiksel zekâ, görsel-uzamsal zekâ, müzikal zekâ, bedensel-kinestetik zekâ, sosyal zekâ, öze dönük zekâ ve doğacı zekâdır (Bümen, 2005; Demirel, 2003; Açıkgöz, 2003).

Dil zekâsı: Dil zekâsı sözcükleri etkili bir biçimde kullanma becerisidir. Dil zekâsı gelişmiş olanlar, sözcüklerin anlamını ve düzenlerini kavrayabilir. Verilen talimatları bir başkasına anlatabilme, mizaha dayalı anlatım yapabilme, yazılı ya da sözlü olarak etkili hitabet, ikna edebilme yeteneği, hatırlama ve geri getirme becerilerine sahiptir.

Ayrıca metalingüistik analiz adı verilen dili araştırma için kullanabilme becerisine sahiptirler.

Mantık-matematiksel zekâ: Sayıları etkili kullanma, kavramlar arasındaki ilişkileri ayırt etme, sınıflama ve genelleme yapma, hesaplama, hipotez test etme gibi becerileri yerine getirebilen zekâ türüdür. Matematikçiler, mühendisler, istatistikçiler, bilgisayar programcıları, bilim adamları matematiksel zekâyâ sahiptirler.

Görsel-uzamsal zekâ: Üç boyutlu bir nesneyi hayal edebilme, dünyayı doğru algılama ve bu gördüklerini olduğu gibi yansıtabilme yeteneğidir. Ressamlar, tasarımcılar, mimarlar, pilotlar, denizciler, heykeltıraşlar bu zekâ türüne sahiptirler.

Müzikal zekâ: Enstrüman çalma, ritm duygusuna sahip olma, melodiye karşı duyarlı olma yeteneğidir. Müzisyenler, koristler, orkestra yöneticileri bu tür zekâyâ sahiptirler.

Bedensel-kinestetik zekâ: Bedensel zekâsı yüksek olan kişiler, sportif hareketler, ritmik oyunlar gibi alanlarda başarılıdırlar. Sporcular, balerinler, pandomim sanatçıları bunlara örnek verilebilir.

Sosyal zekâ: İnsanlarla iyi ilişkiler kurma, empati kurabilme, davranışları yorumlayabilme gibi yetenekler bu zeka türüne dahildir. Öğretmenler, aktörler, liderler, psikologlar bu zekâ türüne dâhil mesleklerdir.

Öze dönük zekâ: Öze dönük zekâsı güçlü olan kişi, kendi coşkularının sınırlarını anlayabilir, kendi davranışlarını yönetirken bunlara güvenebilir. Kişi kendini değerlendirme ve kendini tanımada başarılıdır. Konsantrasyon, düşünsellik, üst biliş, duyguların farkında olma, kendini tanıma ve değer verme, yüksek düzeyli düşünme ve akıl yürütme bu zekânın özündeki kapasitelerdir.

Doğacı zekâ: Kişinin çevresindeki bitki ve hayvan türlerini fark ettiklerinde onlarla taksonomi yaratabildiklerinde ortaya çıkar. Çeşitli çiçekleri ayırt etme, farklı hayvanları adlandırabilme, çevre değişikliklerini açıklama bunları sınıflandırabilme bu zekâ türü ile ilişkilidir. Fotoğrafçılık, tıp, kimya, böcek bilimi, biyoloji, avcılık gibi mesleklerde çalışan kişilerin doğa zekâsını geliştirmeleri gerekmektedir.

4.4. Yaratıcı Düşünme

Yaratıcılık, bireyin öğrenme yaşantısı sonucunda öğrendiklerini birbiriyle ilişkilendirerek karşılaştığı bir sorunu çözebilmesi; bu ilişkileri kullanarak ortaya yeni, özgün bir düşünce ya da ürün koyabilmesi olarak açıklanabilir (Güleryüz, 2001:165).

Örnek olay, altı şapkalı düşünme tekniği, ters beyin fırtınası, ıraksak düşünme, eleştirel düşünme, beyin fırtınası, yaratıcı drama,..vb. teknikler yaratıcı düşünmeyi geliştiren tekniklerden bazılarıdır (Doğan, 2005; Güleryüz, 2001).

Beyin fırtınası: Bir konuya çözüm getirmek, karar vermek ve hayal yoluyla düşünce ve fikir üretmek için kullanılan yaratıcı bir tekniktir. Beyin fırtınasında sorunun ne olduğu ve amaç açık bir şekilde belirtilmeli, zaman sınırı belirlenmeli, bu belirli süre içinde herkesin öne sürdüğü fikirler dinlenmeli ve sonunda fikirler analiz edilerek değerlendirilmelidir. Beyin fırtınasında öne sürülen düşüncelerin kanıtlanması veya savunulması beklenmez, hızlı bir şekilde öğrencilerden akıllarına gelenleri söylemeleri istenir (Demirel, 2003).

Altı şapkalı düşünme tekniği: Beyaz, kırmızı, siyah, sarı, yeşil ve mavi renklerde şapkalarla öğrencilerin farklı görüşler geliştirmesine olanak sağlanır. Bir konu hakkında beyaz şapkayı takan öğrenci, tarafsız görüşler; kırmızı şapkayı takan duygusal görüşler; siyah şapka takanlar karamsar görüşler; sarı şapka takanlar iyimser düşünceler; yeşil şapka takanlar yaratıcı düşünceler ve mavi şapka takan öğrenciler değerlendirme ile ilgili görüşler sunarlar. Şapkalar değiştirilerek öğrencilerin farklı bakış açıları üretmeleri sağlanır (Doğan, 2005).

Yaratıcı Drama: Bir sözcüğü, bir kavramı, bir davranışı, bir tümceyi, bir fikri bir yaşantıyı veya bir olayı; doğaçlama, rol oynama gibi tiyatro ya da drama tekniklerinden yararlanarak, bir grup çalışması içinde oyun veya oyunlar geliştirerek, eski bilişsel örüntülerin yardımıyla yeniden yapılandırmaya yönelik etkinlikler sürecidir (San,1991'den aktaran Yeğen, 2003).

Örnek Olay: Öğrencilerin katılımı ile gerçek hayatta karşılaşılabilecek sorunlara çözüm yolu bulma temeline dayanır. Örnek olay yazılı biçimde öğrencilere verilir, öğrencilerin soruları varsa yanıtlanır, yönlendirici sorular sorulur, alternatif çözümler üretmeleri

beklenir. Öğrenciler bireysel ya da grup şeklinde yeni çözüm yöntemleriyle birlikte örnek olayı yazarlar (Gözütok,2006).

Eleştirel Düşünme: Eleştirel düşünme yaratıcı düşünme ile doğrudan ilişkilidir. Yaratıcı düşünmenin başından sonuna kadar eleştirel düşünme var olmaktadır. Üretilen bilginin değerlendirilmesinde önemli rol oynar (Doğan, 2005).

4.5. Proje tabanlı öğrenme

Proje tabanlı öğrenme, tasarımı geliştirmeye, hayal etmeye planlamaya, kurgulamaya dayalı bir öğrenme yaklaşımı olup, belirli bir zaman süresinde devam eden, bir ürün, gösterim ya da performans ile sonuçlanan bireysel ya da grup etkinlikleridir (Güven,2013; Yurtluk, 2005).

Proje tabanlı öğretimde problemlerin tek bir çözüm yolu yoktur. Süreç içerisinde farklı çözüm yolları geliştirilebilir. Disiplinler arası etkileşim vardır. Amaç, öğrencinin karmaşık problemleri çözebilmesi, grup halinde çalışabilmesi, belirlenen ölçütlere uygun ürünler ortaya koyabilmesidir. Proje tabanlı sınıf ortamında değerlendirmeler ürün ve sürecin birlikte değerlendirilmesi ile yapılmaktadır. Öğretmen yönlendirici rehber konumunda, öğrenci ise bilgiyi araştırıp bulan, özerk, öğrendiklerini özümseyerek kullanan rolündedir (Yurtluk, 2005).

4.6. Diğer Öğretim Teknikleri

Yukarıda öğretim yöntemleriyle verilen tekniklerin dışında farklı öğretim teknikleri de vardır. Bunlardan bazıları aşağıda açıklanmıştır.

Zıt panel: Bu teknikle öğrenilen konuların tekrarı yapılabilmektedir. Sınıf soru soran ve cevap veren olarak iki gruba ayrılır. İşlenen konuda tam olarak açıklığa kavuşmamış kısımlar ele alınır. Bu teknik ile yanlış anlamalar düzeltilebilir ve yeni fikirler ortaya çıkarılabilir. Sınıftan bir lider seçilir, sınıf ikiye bölünür. Her iki grup kendi içerisinde 4-6 kişilik gruplara bölünür. Soru soran grup soruları hazırlarken, diğer grup ise olası sorulara cevaplar hazırlamaktadırlar. Bu hazırlık 15-20 dakika sürer. Daha sonra sorular cevaplanır ve cevap verilemeyen sorulara öğrenciler farklı çözüm yolları önerirler (Bilen, 2002).

Kartopu: Verilen bir problem ya da konu ile ilgili olarak, öğrenciler önce tek başlarına düşünürler, daha sonra iki sonra dört ve sonra sekiz kişilik gruplarda fikirlerini tartışırlar. En son grupta elde edilen sonuçlar tüm sınıfa açılır. Bu yöntem kartopu denilmesinin nedeni grupların gittikçe büyümesidir (Açıkgöz, 2003).

Kavram Haritaları: Konuya ilişkin kavramların ve bu kavramların özelliklerinin bir listesi çıkarılır. Daha sonra temel kavram belirlenir ve ilişkili kavramlar aşamalı olarak yerleştirilir. Kavramlar arasındaki ilişkiler aralarında çizgiler çizerek belirtilir. Aralara bağlayıcı kelimeler yerleştirilir (Güven, 2013).

İstasyon: Bu yöntemde üç ayrı masadan oluşan üç farklı istasyon vardır. Sıralar birbirine uzak ve üçgen oluşturacak şekilde yerleştirilir. Birinci masa öykü istasyonu, ikinci masa slogan istasyonu ve üçüncü masa afiş istasyonu olarak adlandırılır. Masaların üzerinde renkli kartonlar, boyalar, malzemeler bulunur. Sınıf üç gruba ayrılır. Verilen konu doğrultusunda bölünen gruplar istasyonlara aynı anda gider ve öğretmenin belirleyeceği süre kadar burada çalışırlar. Öğretmenin ikinci talimatıyla birlikte 1. İstasyondakiler 2. İstasyona, 2.istasyondakiler 3. İstasyona, 3.istasyondakiler 1. İstasyona geçerler. Süreç böyle devam eder. Sonunda öğrenciler her istasyonda çalışmış olurlar. Çalışmalar sınıfa asılır (Gözütok, 2006).

Akvaryum (İç çember): Öğrenciler iç içe halka şeklinde sıralanmış sıralarda otururlar. İç çemberde tartışma konusu hakkında konuşmak isteyenler oturur. Öğrencilere problem söylenir. Daha önceden hazırlık yapmamışlarsa hazırlık yapmaları için zaman tanınır. Dinleyiciler dış, tartışmaya katılmak isteyenler iç çembere alınır. Tartışmalar bir sonuca bağlanmalıdır (Açıkgöz, 2003).

Eğitsel Oyunlar: Öğretilen bilgilerin oyunlar yoluyla pekiştirilmesi amaçlanmaktadır. Öğrenci aktif kılınmalıdır. Oyunlar dersin amaçlarına ve öğrenmeye yönelik olmalıdır. Siz olsaydınız ne yapardınız, nesi var gibi oyunlar eğitsel oyunlara örnek olarak verilebilir (Güven, 2013).

5. Girişimcilik Projeleri

Günümüz eğitim sistemi hem çağın gereklerini yerine getirmek hem de toplumun ihtiyacı olan bireyler yetiştirmek zorundadır. Bunun gerçekleşebilmesi için geleneksel sınıf ortamlarının aksine, öğretmen ve öğrenenlerin birlikte öğrenebildiği, ekip

çalışmalarının başarıyla gerçekleştirildiği, problem çözebilen öğrencilerin yetiştirildiği eğitim metotlarına ihtiyaç vardır. Bu anlayışa uygun yaklaşımlardan biri de proje tabanlı öğretimdir (Yurtluk, 2005).

Girişimcilik eğitimlerinin etkili ve verimli bir şekilde sürdürülebilmesinde ise girişimci özellikleri kazandırmayı amaçlayan girişimcilik projeleri önem kazanmaktadır.

Gerçek sosyal ihtiyaçlara çözüm arayan girişimcilik projeleri, öğrencilerin yeteneklerini keşfetmelerini sağlayarak, onları yeni bilgiler öğrenmeye teşvik etmektedir. Gerçekleştirilen projelerde, amaçlanan hedeflere öğrencilerin girişimcilik özellikleri geliştirilerek ulaşılmalıdır. Hedefler öğrencinin başarıma isteğinden beslenmelidir, bu tür bir deneyim de girişimcilik değerinin kazandırılmasında etkilidir. Girişimci projeler gerçekleştirilirken, öğrencinin önüne çıkan zorluklar zinciri; onun okulda ya da okul dışında yürüteceği projeler için girişimcilik özelliklerinin ve öz yeteneklerinin gelişmesini sağlayacaktır (DÉFI, 2006).

Proje tabanlı öğrenme, öğrenenlerin derinlemesine araştırma yapmalarına imkân vererek, elde ettikleri bilgileri değerlendirerek materyal oluşturma sürecinde öğreneni aktif kılmaktadır (Yurtluk, 2005). Girişimcilik projelerinde öğrencinin rolüne baktığımız zaman ise aynı şekilde, bilişsel olarak aktif konumda olduğunu görmekteyiz. Problemlere çözüm yolları arayarak çözer, ekip çalışmasına yatkındır, yaratıcıdır ve kazandığı deneyimlerle başarıya aşama aşama yaklaşır (DÉFI, 2006).

Grupla birlikte çalışma becerileri, toplantı ve plan yapma gibi yaşam becerileri, karar alma, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme gibi bilişsel işlem becerileri, amaç belirleme, görevleri düzenleme, zaman yönetimi gibi kendi kendini yönetme becerileri, öğrenme isteği, başarıma duygusu ve inançlar gibi yararlar proje tabanlı öğretimin sağladığı yararlar arasındadır (Yurtluk, 2005).

Girişimcilik projeleri bir ihtiyaca cevap verme amacı ve belirli bir hedef kitlesi (öğrenci dışında) olan ürün, hizmet, bir olay ya da ekonomik bir aktivitenin gerçekleştirilmesi olarak tanımlanabilmektedir. Amaç ve hedef kitle belirlendikten sonra, öğrenciler öğretmen ile birlikte projeyi planlamalıdır. Böylece, farklı sorunlar, izlenecek farklı çözüm yolları, farklı ihtiyaçlar ve projenin ilerlemesine dair fikirler paylaşılabilir. Girişimcilik projeleriyle öğrenci kendi potansiyelinin farkına

varır. Bu projeler, öğrenenin hayata bakışının değişmesi ve içindeki gücü harekete geçirebilmesine yardımcı olur (DÉFI, 2006).

Girişimcilik projeleri;

- Yetenekleri geliştirir,
- Bir soruna çözüm arar ya da bir ihtiyaca cevap verir,
- Belirli bir hedef kitleyi hedefler,
- Girişimcilik özelliklerini geliştirir,
- Yenilikçi oluşumları destekler,
- Gösterge oluşmasına katkı sağlar.

Projelerin üç aşaması vardır. Bunlar; modelleme, geliştirme ve entegrasyondur.

Modelleme: Bu aşamada, öğrenci ve öğretmen proje için gereken araçları tespit eder. Modelleme aşamasında girişimcilik kültürüne ilişkin becerilerle yavaş yavaş tanışılır ve bunlar projenin gerçekleştirilmesi sırasında sahneye konur. Modellemenin amacı; girişimcilik kültürüne ilişkin bilgileri öğrenmek ve izlenecek yolda kullanılacak teknikleri açıklamak ya da yeni teknikler üretmektir.

Geliştirme: Bu aşamada öğrenci girişimcilik özelliklerini kullanmaya teşvik edilir. Geliştirme aşamasının amacı; girişimcilik kültürünü yaşamak ve uygulamak için yeni alışkanlıklar ve özellikler kazanmak, çevreyle ve başkalarıyla olan ilişkileri geliştirmektir.

Entegrasyon: Entegrasyon aşamasında, projenin gerçekleştirilmesi için girişimcilik kültürüne dair edinilen tüm unsurların kullanılması gerekmektedir. Bu aşamanın amacı; yansıtma, analiz etme, eleştirel düşünme gibi becerilerle kazanılmış olan otonominin hayata geçirilmesidir.

5.1. Girişimci Projelerin İşleyişi

Girişimcilik projeleri için önerilen pedagojik yaklaşımlar ilköğretim, ortaöğretim ve mesleki eğitimde aynıdır. Hepsi girişimci projeler gerçekleştirmek isteyen kişilerle (öğretmen ve öğrenci) işaret eder. Bu öğretim yaklaşımı 3 aşamadan oluşmaktadır. Bu aşamalar; planlama, hazırlık ve entegrasyon aşamalarıdır. Bu üç aşama birbirini destekler niteliktedir.

Planlama ve hazırlık aşamasında, girişimcilik projesi yapmak isteyen birey çalışmak istediği konuyu belirler ve bu konu üzerinde yoğunlaşır. Burada öğretmenin rolü de belirlenir. Eğitsel amaç ve genel hedefler çerçevesinde değerlendirme araçları belirlenir. Proje kapsamında seçilen konu ya da sorun belirlenir. Ürünün türü seçilir (ürün, hizmet, olay ya da ekonomik aktivite). Kişisel yeterlik duygusunu geliştirecek şekilde görev dağılımı yapılır. Buna ek olarak girişimci bir kişilik, proje hakkında sorular sormak üzere davet edilebilir:

- Bu projenin gerçekleştirilmesiyle kazanılan genel ve özel yetenekler nelerdir?
- Ortaya çıkacak olan ürün bir ihtiyacı karşılıyor mu ya da ne kadar gerekli?
- Ürünün hedef kitlesi kimlerdir?
- Bu yeniliği nasıl gerçekleştireceksiniz?
- Bu etkinlik için insanları nasıl seferber edeceksiniz?
- Proje ile yetkinlik nasıl kazandırılacak ya da var olan yetkinlik projeye nasıl aktarılacak?
- Proje süresince takdir edilecek girişimci göstergeleri nelerdir?

Daha sonra girişimci, öğretmen ve öğrenciler ürünü gerçekleştirmek için gerekli olan araçları seçer, adapte eder ya da yaratırlar (entegrasyon basamağı). Başlamadan önce proje üzerine konuşulur burada amaç projedeki öğrencilerin başlamalarını kolaylaştırmaktır. Değişen durumlara karşı öngörülü olmak zorundadırlar.

Uygulama kısmında sürekli destek gerekir. Öğrencilere süreç boyunca sorular sorulur. Çabaları ve kararlılıkları canlı tutulmaya çalışılır. Diğer sorular öğretmene yöneltilir, öğretmen gelişimi değerlendirir ve eğitim süreçlerini iyileştirerek girişimcilik kültürünün oluşmasına yardım eder.

Son aşamada ki bu entegrasyondur, girişimcilik becerisine geri dönüş yapmayı sağlayacak, gelecek projelerde kullanılmak üzere kazanılan yeni beceriler ve gelişen yetenekleri belirlemek amacıyla sorular sorulur. Girişimcilik göstergelerinin değerlendirilmesi bu sorular ışığında öğretmen tarafından yapılır.

5.1.1. Başarı faktörleri

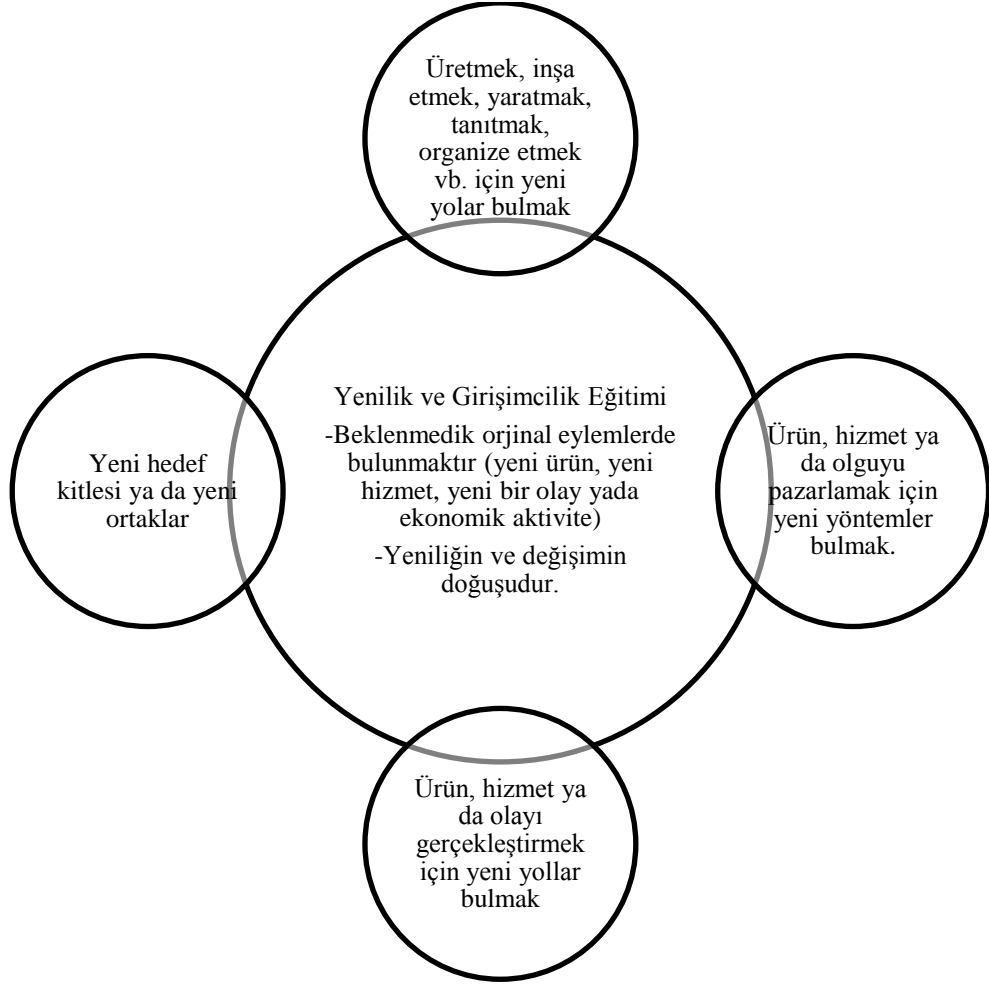
Girişimcilik projelerini başarıya götüren ve bu projelerde bulunması gereken özellikler olarak nitelendirilen yenilik, yetkinlik ve seferberlik girişimci projelerin başarı faktörleri olarak adlandırılabilir.

Şekil 6. Girişimcilik Projeleri

Yenilik: Yenilik, bir soruna, eksikliği duyulan bir ihtiyaca orjinal ve farklı çözüm yolları geliştirmek ile ilgilidir. Öğrenciler yenilik kapsamında, yeni bir ürün geliştirebilirler, yeni bir hedef kitlesi belirleyebilir ya da yeni pazarlama yolları geliştirebilirler. Projelerde yer alan öğrenci ve öğretmenler, “Farklı bir yol izleyerek ürünümüzü nasıl tanıtabiliriz? Ürünün satışı konusunda nasıl yenilikçi olunabilir?” gibi sorulara yanıt aramaktadırlar.

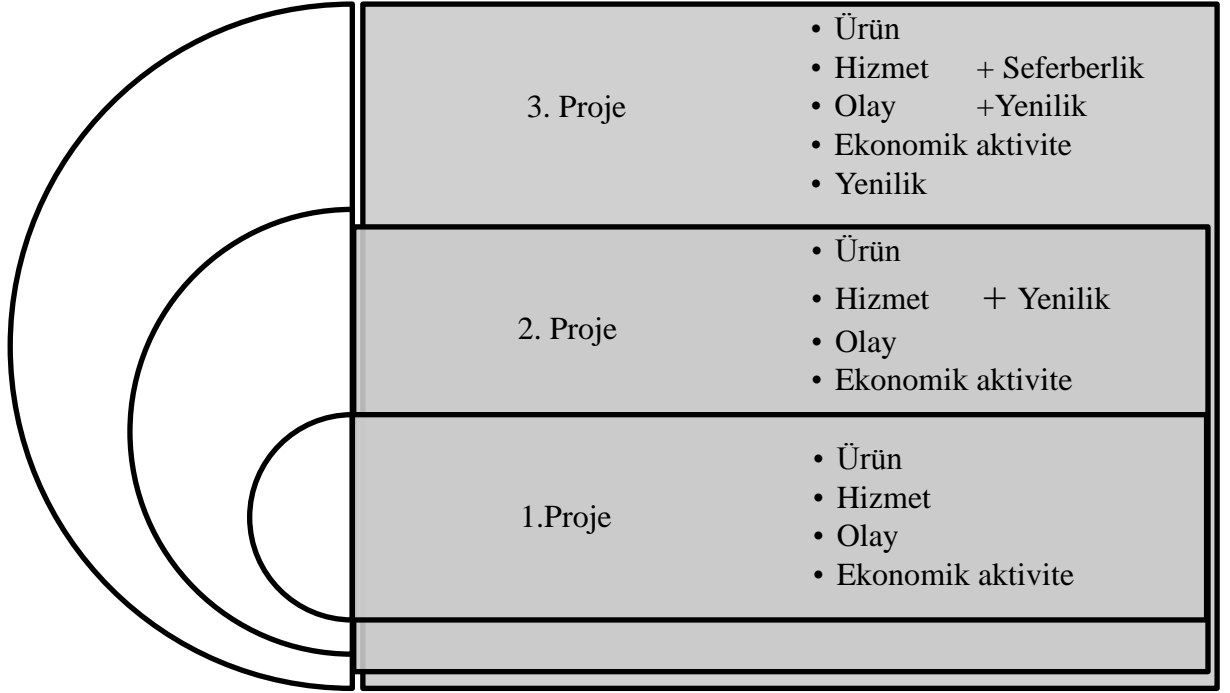
Girişimcilik projelerinin başarı faktörlerinden olan yenilik faktörünün yapısı aşağıdaki şekil 7’de gösterildiği gibidir.

Şekil 7. Yenilik

Kaynak: DÉFI. , 2006:35

Yetkinlik: Yetkinlik ise girişimci projelerde gerçekleştirilen ürünün birçok kişiye hitap etmesini sağlayabilmek adına bir ürünü, bir hizmeti ve bir ekonomik aktiviteyi içermesini anlatmaktadır. Örneğin; bir organizasyon düzenlendiğinde bu organizasyonla ilgili ürünlerin üretilmesi projenin bir olayı ve aynı zamanda bir ürünü kapsamı bakımından yetkinliğini arttıracaktır.

Şekil 8. Yetkinlik

Kaynak: DÉFI., 2006:35

Seferberlik: Seferberlik, girişimcilik projelerinin aile üyeleri, farklı sektörlerde çalışan kişiler, eğitim kurumları, iletişim organları ve şirketler gibi farklı partnerlere duyurulmasıdır.

Şekil 9. Seferberlik

Kaynak: DÉFI. , 2006:37

5.2. Girişimci Proje Örnekleri

Kanada'nın Quebec eyaletinde, ilköğretim ve ortaöğretim kademesinde okullarda gerçekleştirilen bir çok girişimcilik projesi mevcuttur. Bu projelerin amacı, öğrencilerin öğrenme isteklerini uyandırmak ve bu sayede motivasyonlarını ve kararlılıklarını arttırmaktır. Ekip çalışması şeklinde gerçekleştirilen bu projeler, öğrencilerin sorumluluk duygularının gelişmesi, özgüven kazanma, yaratıcılığın gelişmesi, dayanışma, kararlılık, girişimcilik eğilimi gibi kazanımlarını desteklemektedir. Gerçekleştirilen projelerden bazıları aşağıdaki gibidir (DÉFI, 2011):

Sanat ve kültür (coopérama): Bölgedeki son sinemanın da kapanmasının ardından, La Porte-du-Nord ortaokulu ikinci basamak öğrencileri, sinema ihtiyacından yola çıkarak, uzun metrajlı filmleri büyük ekranda tanıtan Jeune Coop adında bir sinema kurmuşlardır. Ayrıca okuldaki öğretmen ve öğrencilerin daha sağlıklı olmalarını hedefleyerek, yeni sağlık restorasyonu şeklinde bir proje daha gerçekleştirmişlerdir.

Çevre(Nehrimizi koruyalım): Saint-Laurent nehri ekosisteminin kırılganlığı konusunda endişe eden Notre-Dame-du-Portage ilkokulunun 3. Basamak öğrencileri bu konuda bir farkındalık kampanyası oluşturmayı amaçlamışlar ve nehrin kenarında hem velilerin hem de öğrencilerin katıldığı bir temizlik aktivitesi düzenlemişlerdir. Ayrıca, yaptıkları aktiviteleri videoya çekerek atölyeleri bilgilendirmişler, sosyal medya aracılığıyla projelerini yaygınlaştırmayı başarmışlardır.

Birlikte yaşam (Daha iyi bir yaşam için çocuk hakları): Göçmen öğrencilerin yaşadıkları zorluklara duyarlı olan Saint Joseph ilkokulu 1. Sınıf öğrencileri, başka kültürleri tanımak ve tüm dünya çocuklarının haklarını keşfetmek için bir girişimde bulunmuşlar, bu amaçla göçmen öğrencilerin Fransızca'yı ve Québec kültürünü öğrenmeleri için bir kitapçık tasarlamışlardır. Etkinliklerinin duyurulması için veliler ve öğrencileri çocuk hakları konusunda farkındalığa davet eden bir organizasyon düzenlemişlerdir.

Bilim ve Teknoloji (Rüya gibi banyolar için deniz kristalleri): Bilim adına bir coşku yaratmak isteyen Jeanne- Mance ve Pius XII. İlkokulu birinci kademe öğrencileri banyo tuzu üretim şirketi kurmuş; ürettikleri tuzları çevrelerinde bulunan kişilere

satarak gelir elde etmeyi başarmışlardır. Elde edilen bu karı ise St. Vincent Paul derneğine bağışlamışlardır.

Tarih ve Coğrafya (Tebrik kartları): Şehirlerinde Fransızca yazılmış hiçbir tebrik kartının olmadığını fark eden Netagamiou ilkokul öğrencileri, bu ihtiyaçtan yola çıkarak kendileri kart yapmaya karar vermişlerdir. Basse-Cote-Nord manzarasının muhteşem resimlerini yaparak eşsiz tebrik kartları tasarlamışlardır.

Fransızca (Ay ve güneş efsanesi): Fransızca'yı sevmek ve öğrenirken yaşanan zorlukları aşmayı hedefleyen Gençlik Merkezi; Ay ve Güneş efsanesi adında bir ortaçağ efsanesi yazmıştır. Yaptıkları işten gurur duyan öğrencilerin kitabı 400 adet basılmıştır. Ayrıca le Sallon du Livre de Trois-Rivière'de Shawinigan kitap fuarına katılma şansını yakalayabilmişlerdir.

Sağlık ve sağlıklı yaşam(Biz formdayız, ya siz?): Kötü beslenmeye ve fiziksel hareket eksikliğine karşı, Pie-XII ilkokulu 3. Basamak öğrencileri fiziksel aktivite, yemek programı ve sağlık önerileri içeren bir DVD hazırlamışlardır.

Ayrıca Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu Bilim İnsanları Destekleme Dairesi Başkanlığı (TÜBİTAK-BİDEB) 2229 destekleri kapsamında Eskişehir ilinde, Mihalgazi İlköğretim Okulu, Mehmet Gedik İlköğretim Okulu ve Ticaret Odası İlköğretim Okulu'nda TÜBİTAK, Eskişehir Ticaret Odası, Anadolu Üniversitesi ve Milli Eğitim Bakanlığı işbirliğince; ilköğretim düzeyinde 5. ve 6. Sınıflarda eğitim alan öğrencilerin, girişimcilik kavramını tanımalarını, genel olarak girişimci düşüncenin temellerini öğrenmelerini, öğrencilerin hayal gücü, analitik yaklaşım, planlama, problem çözme, yenilikçilik, risk alma ve sosyal iletişim gibi yeteneklerini geliştirmelerini hedefleyen **“Bugünün Küçüğü, Yarının Girişimcisi”** projesi gerçekleştirilmiştir.²

Bu projede çocuklara toplam 40 saati eğitim ve 24 saati proje danışmanlığı olmak üzere etkinlik temelli eğitimler verilmiştir. Bu eğitimler girişimcilik temel eğitimi, maliyet hesaplama ve bütçe oluşturma eğitimi, yaratıcılık ve tasarım eğitimi, pazarlama-reklam-kampanya oluşturma eğitimi, proje yönetimi eğitimidir (velilerle beraber). Eğitimlere

² Başar, M. (2013b). *Bugünün Küçüğü Yarının Girişimcisi Projesi*. TÜBİTAK 2229 destekleri. <http://www.girisimcidusunce.net/> (Erişim tarihi:15.06.2015).

ilave olarak çocukların proje geliştirmeleri ve bunu ürüne dönüştürmeleri amacıyla 24 saat danışmanlık verilmiştir. Bu danışmanlıkların sonunda çocuklar gruplar halinde projelerini ve ürünlerini ‘proje final şenliği’ adı altında düzenlenen bir etkinlikte rekabetçi bir biçimde sunmuşlardır.³

Bunların dışında; ülkemizde Anadolu Üniversitesi öğretim üyeleri tarafından bir sosyal girişimcilik örneği olan TÜBİTAK 4004 destekli ‘Orman Biziz Biz Ormanız’ projesi gerçekleştirilmiştir. Bu projenin amacı, bir yandan gelişen teknolojik gelişmeler ve çağdaş yaşamın gerekleri yüzünden doğada yaşam yeteneklerini gün geçtikçe yitiren günümüz çocuklarına orman sevgisini aşılamak ve onların ruhsal ve bedensel gelişimlerine sınırlı da olsa katkıda bulunmaktır. Aynı zamanda çevre bilinci ve insanın doğanın bir parçası olduğu gerçeğinin örnekler, yaşam deneyimi ve gelecek algısı şeklinde bir eğitim modeliyle hayata geçirilmesini sağlamaktır. Projenin hedef kitlesini ilköğretim öğrencileri, ikincil ve üçüncül derecede ise sınıf öğretmenleri ve ebeveynler oluşturmaktadır. Proje kapsamında çocukların doğaya olan ihtiyaçlarının aile ve çocuk düzeyinde hissettirilmesi amacıyla dokuz etkinlik gerçekleştirilmiştir. Bu etkinlikler sonucunda insanın doğanın bir uzantısı olduğunu, doğanın insana gereksiniminden çok insanın doğaya muhtaç olduğu düşüncesi öğrencilere kazandırılmıştır. Katılımcılar ormanın ekosistem içerisindeki önemini, doğanın dengesini, biyolojik dengenin neden bozulmaması gerektiğini, yararlarını, önemini sevgi, dayanışma ve kardeşlik çerçevesinde yaparak ve yaşayarak öğrenme imkânı bulmuşlardır.⁴

5.3. Girişimcilik Eğitiminde Öğretmenin Rolü

İlköğretim ve ortaöğretim kurumlarında girişimcilik kültürünün aşılanması, girişimcilik eğilimleri artan ve bu eğilimleri harekete geçirecek öğrenciler ile mümkündür. Öğrenciler girişimcilik kültürünün gelişmesinde ve ilgili özelliklerin kazandırılmasında öğretmeni takip ediyor olacaklardır. Dolayısıyla, öğretmenlerin girişimcilik projelerindeki rolü bir hayli önem arz etmektedir.

Girişimcilik eğitiminin “yapılandırmacılık” yaklaşımından yararlanılarak verileceğini düşündüğümüzde, öğretmenin rolünün de bu öğrenme yaklaşımına uygun olması gerekmektedir. Yapılandırmacı yaklaşım, geleneksel eğitim anlayışından farklıdır.

³ Başar, M. (2013b). *Bugünün Küçüğü Yarının Girişimcisi Projesi*. TÜBİTAK 2229 destekleri. <http://www.girisimcidusunce.net/> (Erişim tarihi: 15.06.2015).

⁴ http://ormanbiziz.com/?page_id=671 (Erişim tarihi: 06.05.2015).

Bireyin çevreyle daha fazla iletişimde bulunduğu, öğretimle ilgili bir kuram değildir. Bilgi ve öğrenme ile ilgili bir kuram olup, bilginin transferi ve yeniden yapılandırmasını ifade eder (Demirel, 2011; Güven, 2013).

Yapılandırmacılık yaklaşımında öğretmen özelliklerini Brooks ve Brooks (1993) aşağıdaki gibi belirlemiştir (Akt:Demirel,2011):

- Öğretmen öğrenenin özelliğini ve girişimciliğini kabul eder,
- Öğrencileri konuya ilgi uyandıracak sorulara yöneltir,
- Öğrencilerin bakış açılarını ortaya çıkararak bunlara değer verir,
- Öğretim programlarını öğrencilerin öngörülerine göre planlar,
- Öğrencinin öğrenmelerini süreç bağlamında değerlendirir,
- Öğrencilerin fikirleri yeniden düzenlemeleri, ilişkiler kurmaları, sonuca ulaşmaları için öğrenciyi merkeze alan bir yaklaşım sergiler,
- Açık uçlu sorularla öğrenciyi teşvik eder,
- Öğrencilerin öğretim stratejilerini ve içeriği değiştirmeleri konusunda esnekler.

Girişimcilik projelerinin gerçekleştirilmesinde öğretmen öğrencilere eşlik eden konumda olmalıdır. Projenin ilerleyişi sırasında öğrencileri gözlemleyerek, onları başarıya teşvik ederek cesaretlendirmelidir. Öğretmen; öğrenci ve kazanımlar arasında köprü kurarak, öğrencinin çözüm yollarına kendisinin ulaşması için gerekli koşulları sağlayan bir rehber olmalıdır. Bu tarz bir yaklaşım, öğrencinin girişimci kişilik özelliklerini kazanmasına yardımcı olacaktır (DÉFI, 2006). Aktif öğreten öğretmenin gelenekselden farkı; kendi kararlarını uygulamak yerine öğrencilere yön göstermek, önerilerde bulunmak, gerekli durumlarda açıklama yapmak, fikir vermek rehber olmak ve onların gelişimlerini gözlemlemektir (Açıkgöz, 2003).

Öğretmen girişimci projelere dâhil oldukça, öğrencilerine projeyi gerçekleştirmek için cesaret vermektedir. Öğrenci ortaya çıkaracağı ürün, uygulayacağı süreç ve seçtiği stratejiler konusunda öğretmen tarafından desteklenmelidir. Çünkü girişimci projeler somut bir şekilde öğrencinin harekete geçmesine olanak vererek, girişimci bakış açısını kazanmasını sağlamaktadır (DÉFI, 2006).

Üçüncü Bölüm

İlköğretimde Girişimcilik Derslerinin Tasarlanmasına İlişkin Bir Model Önerisi

1. Problemin Tanımı

Girişimcilik; giderek artan bir değer olarak ekonomik kalkınmanın ve yeniliğin yapıtaşı olarak görülmektedir. Ekonomik kalkınmada artan rekabet koşullarıyla başa çıkabilmenin yolu, yenilik ve yaratıcılığa önem veren büyüme odaklı işletmelerin kurulmasından geçmektedir. Girişimcilik becerilerinin küçük yaşlardan itibaren kazandırılmaya başlanması, gençlerin yeni işler kurma eğilimlerini güçlendirecektir. Yetişen yeni nesillerin sahip oldukları girişimcilik becerilerinin ileriki yıllarda ülkenin ekonomik kalkınmasında önemli rol oynayacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda; girişimcilik eğilimlerinin artırılması, girişimcilik kültürünün yaygınlaştırılması ve girişimci nesillerin yetişmesi amacıyla girişimcilik eğitimlerinin küçük yaşlarda verilmesi, ilköğretim düzeyinden başlaması gerekmektedir.

Bu araştırmanın temel problemi, girişimcilik derslerini ilköğretim düzeyinden başlayarak eğitim programlarına dâhil eden ülkelerin incelenerek Türkiye için uygulanabilir bir model önerisinin sunulmasıdır.

2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı ilköğretim düzeyinde girişimcilik derslerinin tasarlanıp, eğitim programlarına dâhil edilmesi ve böylece girişimcilik kültürünün yaygınlaştırılmasına katkı sağlamaktır.

3. Araştırmanın Önemi

Bu araştırmanın amacı, ilköğretim düzeyinde girişimcilik derslerinin tasarlanarak, ülkede oluşturulmak istenen girişimcilik kültürüne katkı yapmaktır. Bilim Teknoloji Yüksek Kurulu'nun 2011 yılı/105 sayılı kararında girişimcilik kültürünün yaygınlaştırılması hedef alınmış ve ulusal bilim, teknoloji ve yenilik stratejileri arasında girişimciliğin ilköğretimden doktora düzeyine kadar verilmesi kararlaştırılmıştır. İlgili kararda, girişimcilik kültürünün gençlere küçük yaşlardan itibaren girişimcilik anlayışlarını geliştirebilecek derslerin verilmesi ve ilgili deneyimlerin kazandırılması yoluyla yaygınlaştırılabileceği vurgulanmaktadır. Kararın gerekçesi incelendiğinde,

girişimcilik kùltürünün yaygınlaştırılması için uygulamaya alınabilecek örnek aksiyon alanları aşağıdaki şekilde gösterilmiştir. şekil 10. incelendiğinde bu yapının ilköğretimden başlayarak gençleri girişimciliğe özendirerek örgün ve yaygın eğitim programları geliştirilmesi gerekliliği gösterilmektedir. Ayrıca ileri teknoloji odaklı girişimcilik yarışmalarının, proje etkinliklerinin toplumda girişimcilik kùltürünün ve farkındalığının yerleşmesine ve ÷lkemizin ileri teknoloji ürünlerde yetkinliğinin arttırılmasına katkı sağlaması beklenmektedir.

şekil 10. Girişimcilik Kùltürünün Yaygınlaştırılması

Kaynak: TÜBİTAK , 2011: 2

Ayrıca bu kararın uygulanmasında sorumlu kuruluşlar olarak KOSGEB ve TÜBİTAK olurken, Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Ekonomi Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı ve YÖK ilgili kuruluşlar olarak belirtilmektedir. Bu açıdan bakıldığında, ilköğretime yönelik girişimcilik derslerinin ne şekilde oluşturulması gerektiğine yönelik

tasarlanan bu araştırma modeli, ülkenin ulusal bilim teknoloji ve yenilik stratejisiyle de paralellik göstermekte ve katkı sağlamaktadır.

4. Araştırmanın Sınırları

Bu araştırma ilköğretim programlarında girişimciliğe yer veren ve bunu başarıyla uygulayan Almanya, Avusturya, Fransa ve Finlandiya ilköğretim girişimcilik eğitimleriyle sınırlıdır.

5. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma nitel bir araştırma olup, nitel araştırma desenlerinden *durum çalışması desenine* göre desenlenmiştir. Durum çalışması; güncel bir olguyu kendi gerçek yaşam çerçevesi içinde çalışan, olgu ve içinde bulunduğu içerik arasındaki sınırların kesin hatlarıyla belirgin olmadığı ve birden fazla kanıt veya veri kaynağının mevcut olduğu durumlarda kullanılan görgül bir araştırma yöntemidir (Yin,1984'den aktaran Yıldırım ve Şimşek, 2013 s.313). Durum çalışmasının bir deseni olan *bütüncül çoklu durum deseninde*, her durum kendi içinde bütüncül olarak ele alınır ve daha sonra birbiriyle karşılaştırılır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu çalışmada seçilen desene uygun olarak; girişimcilik eğitimini başarıyla uygulayan ülkelerden Almanya, Avusturya, Fransa, Finlandiya'daki girişimcilik eğitimleri incelenmiştir. Daha sonra süreçler birbirleri ile karşılaştırılmış, benzerlikler ve farklılıklar ortaya konulmuştur.

Araştırma ile ilgili yerli ve yabancı kaynaklara üniversite kütüphaneleri ve internet aracılığı ile ulaşılmıştır. Bu çalışmada ülkelerin eğitim sistemlerine ilişkin bilgileri içeren "Eurydice" adlı siteden ve girişimcilik eğitime yönelik yayınlanan raporlardan yararlanılmıştır. Ayrıca, "Kidpreneur", "Business Book for Kids", "Beyond Limonade Stand", "The Limonade War", "The Little Entrepreneur", "Kidpreneur Young Entrepreneur with Big Ideas", "Kids Can Make Money Too", "The Kids Business Book", "Better Than a Limonade Stand", "The Richest Kids in Amerika", "Raising Financially Fit Kids" ve Türkiye'de girişimcilik kültürünün aşılması ve yaygınlaştırılması amacıyla ilköğretim düzeyinde yazılmış ilk kitap olan, yayınlanma aşamasındaki "Bir Girişimcilik Yolculuğu- Değer Yaratımı ve Girişimci Düşüncenin Temelleri" kitapları incelenerek Türkiye'de ilköğretim düzeyinde girişimcilik eğitimlerine ilişkin model önerisi sunulmuştur.

6. Araştırmanın Bulguları

Bu bölümde Dünyada2ki ilk/ortaöğretimgirişimcilik girişimcilik eğitimleri ve çocuk girişimciliği kitaplarına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

6.1. Dünya'daki Girişimcilik Eğitimlerine İlişkin Bulgular

Girişimcilik eğitimleri çeşitli ülkelerde 2000 ve 2011 yılları arasında ilköğretim ve ortaöğretim kademelerinde görülmeye başlanmıştır. Örneğin; 2003 yılında Litvanya, 2004 yılında Norveç ve Birleşik Krallık (Galler) , 2007 yılında Hollanda ve Finlandiya, sonraki yıllarda Macaristan, Portekiz ve Romanya gibi ülkeler girişimcilik eğitimi anlamında çeşitli stratejiler geliştirmişlerdir. Bu stratejiler;

- Girişimcilik eğitiminin entegrasyonu için belirli stratejiler ve eylem planları,
- Girişimcilik eğitimini amaçlayan eğitsel ve ekonomik stratejilerin genişletilmesi,
- Girişimcilik eğitimleriyle ilgili bireysel ya da toplu başlangıçlar olarak gruplandırılabilir (Eurydice, 2012).

Girişimcilik eğitimi bazı ülkelerde bazı zorunlu derslerin bir parçası olarak verilmektedir. Pek çok ülkede sosyal bilgiler, tarih, coğrafya, vatandaşlık eğitimi gibi derslerin içinde yer almaktadır. Sosyal bilgiler dersi dışındaki derslerin içinde girişimcilik eğitimi veren ülkeler de vardır. Örneğin; **Bulgaristan** ve **Letonya**'da girişimcilik “ev ekonomisi ve teknoloji” dersinin; **Çek Cumhuriyet**'inde “etik” dersinin, **Litvanya**'da hem sosyal bilgilerin hem fen bilgisinin; **Polonya**'da ise sosyal bilgilerin yanı sıra matematik dersinin bir parçası durumundadır (Eurydice, 2012).

Avusturya, Danimarka, İzlanda, Norveç ve **İsveç**'te ülkelerin ilkokul programlarında yaratıcılık, girişim başlatma, yenilik gibi özelliklerin aktif öğrenme yoluyla kazanılması teşvik edilmektedir. Girişimcilik eğitimleri; **Finlandiya, Norveç, İspanya** ve **Lüksemburg**'da 2004-2005 eğitim öğretim yılından itibaren öğretim programlarında yer almaktadır. **Finlandiya**'da girişimciliği yatay disiplin olarak öngören çekirdek bir program uygulanmaktadır (Comission Européenne, 2004).

Hollanda'da girişimcilik eğitimleri resmi programın resmi biçimde bir parçası olmamasına rağmen, okullar kendi girişimcilik programlarını ve derslerini geliştirmişlerdir. **Slovak Cumhuriyeti**'nde ilköğretim basamağında girişimcilik ayrı bir

ders olarak görülmesi de; girişimcilik eğitimine önemli katkı sağlayan “iş eğitimi dersi” mevcuttur. Ayrıca, **Finlandiya**’da ilköğretim kademesinde girişimcilik sınıfları bulunmaktadır (Eurydice, 2012).

Lüksemburg’da tüm ilköğretim okullarında zorunlu Fransızca dersinin bir ünitesi ticari aktiviteleri anlatan çizgi roman ‘ *Boule et Bill créent une entreprise* ’ (*Boule ve Bill bir şirket kuruyor*) ayrılmıştır (Comission Européenne, 2004). İlköğretim öğrencilerinin işletmeleri ziyaret etmesiyle birlikte iş yaşamını tanımaları amaçlanmaktadır. Ortaokul düzeyinde ise bu uygulamalar şirketlerle yapılan sohbet toplantıları ile devam etmektedir (Bozkurt, 2011).

İzlanda 1991 yılından itibaren yeniliği teşvik eden yarışmalar düzenlemektedir. Bu yarışmalar her yıl daha da artmakta ve ilköğretim okullarının yaklaşık üçte birinde ulusal programa yerleştirilmiş şekilde uygulanmaktadır. **İngiltere**’de ve **İskoçya**’da ilköğretim kademesinde her öğrencinin girişimcilik deneyimlerini yaşayabilmesi amacıyla “Schools Enterprise” (Okul şirketleri) kurulmaktadır. Bu etkinlikler sınıfta öğretim programının bir parçası olarak düzenlenir (Comission Européenne, 2004).

Çek Cumhuriyeti, Finlandiya ve İspanya’da ilköğretim programlarına uygun hazırlanmış girişimcilik planları vardır. **Slovenya**’da ilköğretimde “Girişimcilik Kültürünün ve Gençlerin Yaratıcılığının Geliştirilmesi Programı” adı altında girişimcilik eğitimleri görülmektedir. Bu programla birlikte küçük şirketler (mini-entreprises) kurulmaktadır ve çeşitli bakanlıklarca desteklenmektedir. **Slovenya**’da 450 okuldan 120’si girişimci çemberi içerisindedir. İlköğretimde özellikle **Estonya, Letonya ve Litvanya** gibi ülkelerde Junior Achievement –Young Enterprise tarzında mini şirketlerin kurulması yaygındır (Comission Européenne, 2004). Estonya’da ilköğretim okullarının hemen hemen yarısında girişimcilik eğitimleri verilmektedir (Défi, 2008).

Kanada’nın Quebec eyaletinde girişimcilik eğitimleri anaokulu döneminden başlamaktadır. Anaokulu ve ilköğretim düzeyi öğrencileri küçük şirketler (Mini-entreprise) kurmaktadır (Défi, 2008).

Almanya, Avusturya, Fransa ve Finlandiya’ya ait girişimcilik eğitimleri aşağıda ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir.

(Realschule) ve “lise” nin (Gymnasium) alt evresidir Ayrıca Gesamtschule adında bitirme dereceleri yönünden benzer olan öğrencilerin bir araya getirildiği “toplu okul” vardır. İlkokulun altı yıl olduğu eyaletlerde ortaöğretim I. Kademedede öğrenim süresi dört yıl olmakla birlikte bu okullardan bazıları yer almayabilir. Ortaöğretim II. Devrenin ilk yılı da zorunlu eğitim kapsamındadır. 11.-13. Sınıflarını kapsar (Sağlam, 2013).

Öğrencilerin karma eğitim sınıflarına katıldıkları ilköğretim basamağını takiben ortaöğretim sistemi organizasyonu çeşitli bölümlere ayrılır: Ortaöğretimin I. düzeyinde öğrencileri çalışma hayatına hazırlamak amaçlanmaktadır. Ortaöğretim II. düzeyde ise öğrencilere akademik eğitim vermek amaçlanmaktadır. Ortaöğretim eyaletlerin hakimiyetindedir (Hatak ve Reiner, 2011).

15-20 yaş arası gençleri kapsayan ‘Junior Project’ adında gerçekleştirilen projeler vardır. ‘Schuelerfirmen’ adı verilen küçük şirketler okullardaki öğrencilerin iş yaşamını tanıması ve girişimcilik deneyimleri yaşamasına katkı sağlamaktadır. Bu şekilde kurulan şirketlerin yönetim, pazarlama, insan kaynakları, üretim ve finans bölümleri vardır. Baden Württemberg Eyaleti girişimciliği desteklemek ve yaygınlaşmasını sağlamak amacıyla girişimcilik haftası, girişimcilik yarışmaları ve mini şirket çalışanları ile iş dünyasını birleştiren uygulamalar düzenlemektedir (Hatak ve Reiner, 2011).

Almanya’daki Federal Eğitim ve Araştırma Bakanlığı tarafından üniversiteler, teknik okullar, iş dünyası ve diğer ilgililer arasında bölgesel işbirliğini geliştirmek üzere “EXIST Programme” adında bir program kurulmuştur. Bu programın amacı; yükseköğretim ve araştırma kuruluşlarında daha girişimci bir zihniyet yaratılmasını sağlamak ve girişim potansiyelinin uygulamaya geçirilmesi amacıyla ilgili tarafları bir araya getirmektir (Çetinkaya Bozkurt, 2011).

6.1.2. Avusturya

Avusturya’ da zorunlu eğitim 6 yaşın sonunda başlar ve 9 yıl boyunca devam eder. Bu süreci ilkokul (Volksschule), ortaöğretim I. kademe ve II. kademenin ilk yılı oluşturmaktadır. Okul öncesi eğitim, ilköğretim (Volksschule/Grundschule), ortaöğretim I. ve II. kademe ve yükseköğretim, Avusturya eğitim sisteminin ana hatlarını oluşturmaktadır (Sözen ve Çabuk, 2013).

Tablo 6. Avusturya Eğitim Sisteminin Şeması

AVUSTURYA EĞİTİM SİSTEMİNİN ŞEMASI					
Yaş					
25/26	Üniversite ve Yüksek Öğretim				
23/24				Mesleki Teknik YÖ	
22/23					
21/22					
19	Akademik Lise	Genel Lise	Konservatuvar	Mesleki ve Teknik Eğitim	Çıraklık
18					
17					
16					
Zorunlu Eğitim	15	Akademik Ortaokul		Genel Ortaokul	
	14	Akademik Ortaokul		Genel Ortaokul	
	13	Akademik Ortaokul		Genel Ortaokul	
	12	Akademik Ortaokul		Genel Ortaokul	
	11	Akademik Ortaokul		Genel Ortaokul	
10	İlköğretim				Özel Eğitim
9	İlköğretim				
8	İlköğretim				
7	İlköğretim				
6	Ana Sınıfı				Özel Eğitim
5	Ana Okulu				
4	Ana Okulu				

Kaynak: M. E. B. , 2007:13

Ortaöğretimin I. Kademesi 10-14 yaş gruplarını kapsar. Genel eğitim veren lisenin alt kademesi olarak adlandırılan akademik ortaokul (Allgemeinbildendehöchereschule) ve genel ortaokul (Hauptschule) olmak üzere iki kısma ayrılır. Genel ortaokullar meslek hayatına uyum üzerinde dururken, akademik ortaokullar matematik, geometri, latince

gibi derslere ağırlık vermektedir. Ortaokul II. Kademe genel eğitim veren lisenin üst kademesi (Oberstuferealgymnasium), mesleki eğitim veren lise dengi okul, mesleki eğitim veren orta dereceli okul, çıraklık eğitimi olmak üzere dört kısma ayrılır (IBW, 2008).

Akademik ortaokullarda Almanca, iki yabancı dil, tarih ve sosyal bilimler, coğrafya ve ekonomi, matematik, fizik, kimya, biyoloji ve ekoloji, psikoloji ve felsefe, müzik, sanat, bilgisayar gibi ana dersler bulunmaktadır. Girişimcilik coğrafya ve ekonomi dersinin bir parçası durumundadır. Avusturya'nın girişimcilik eğitiminde II. Kademe yer alan mesleki eğitim veren okullar önemli rol oynamaktadır. Özellikle işletme yönetimi (handelsakademie) girişimcilik eğitimi alanında önemli bir aktördür. Bu okul türü beş yıl sürmektedir ve sonunda lise diplomasına denk gelen "Reifeprüfung" ile sonlandırılır (Hatak ve Reiner, 2011).

Öğrencilere gerçek yaşam deneyimleri yaşama fırsatı sunmak adına, 1994 yılında eğitim programlarına işletme okulları için "uygulamalı işletme ve proje yönetimi" ve ortaokulların işleme ile ilgili olan kademelerine "proje çalışmasıyla uygulamalı işletme yönetimi" zorunlu dersleri konulmuştur. Böylece Avusturya ortaokul düzeyinde eğitim programlarına mini-şirket kurma uygulamasını koyan ilk Avrupa ülkesi olmuştur. Örneğin; 'ALCA Bohne GmbH' kahve ve çay ticareti yapan Salzburg bölgesindeki işletme okulunda kurulan şirkettir. Şirket çalışanları öğrencilerdir ve şirketin iki gerçek iş ortağı vardır. Böylece öğrenciler gerçek yaşam deneyimleri kazanabilmektedirler (Hatak ve Reiner, 2011).

Avusturya federal ekonomi odası (Austrian Federal Economic Chamber) "ESC" diye adlandırılan 10 ve 19 yaş arası öğrenciler için tasarlanmış bir girişimcilik sertifikası sunmaktadır. Ekonomik ve pratik yollarla yarar sağlayan standart müfredatın yanı sıra okullar ESC'yi de önermektedir. Öğretmen eğitimleri ise, "IFTE" (The Initiative for Teaching Entrepreneurship) olarak adlandırılır. Eğitimler temmuz ayında bir hafta sürer ve meslek okulları, ortaokullar, genel ortaokullardan olan tüm öğretmenlere yöneliktir. Eğitim felsefesi, iş etiği, fikir yaratımı, yeni fikirlerin eğitim ile nasıl yaratılabileceği gibi konular üzerinde durulur (Hatak ve Reiner, 2011).

6.1.3. Fransa

Fransa'da eğitim sistemi okul öncesi eğitim, ilkököl, ortaokul, yükseköğretim şeklinde kademelere ayrılmıştır. Zorunlu eğitim süresi on yıl olup 6-16 yaş arasındadır. 6-11 yaş ilkököl, 11-15 yaş ortaokul, 15-18 yaş ise lise çağıdır (Hatak ve Reiner, 2011).

Tablo 7. Fransa Eğitim Sisteminin Şeması

FRANSA EĞİTİM SİSTEMİNİN ŞEMASI			
Yaş			
	Üniversite	Üniversite Dışı Yüksek Öğretim	Çıraklık Eğitimi
19			
18		Meslek Lisesi	
17	Genel ve/veya Teknik Lise		
Zorunlu Eğitim	16		
	15	Ortaokul	
	14	Ortaokul	
	13	Ortaokul	
	12	Ortaokul	
	11	İlkokul	
	10	İlkokul	
	9	İlkokul	
	8	İlkokul	
	7	İlkokul	
6	Ana Sınıfı		
5	Ana Okulu		
4	Ana Okulu		
3	Ana Okulu		
2	Kreş		
1	Kreş		

Kaynak: M. E. B. , 2007:78

Fransa da baccalauréat adı verilen lise bitirme sınavı vardır. Bu sınav üç farklı bölüme ayrılmış, ve seriler adını almıştır. Bilim serisi (S) doğa bilimleri, fizik, matematik gibi bilimlerle ilgilidir. Ekonomi ve sosyal seri (ES) ekonomiye, sosyal bilimlere ve matematiğe odaklanırken; edebiyat serisi ise (L) Fransızca, yabancı diller, felsefe ve sanat ile ilgilidir (Hatak ve Reiner, 2011).

Baccalauréat ES'e tabi olan öğrenciler girişimcilikle ilgili konular üzerine çalışmak durumundadırlar. Ancak, girişimcilik programın bir parçası değildir. Girişimcilik ruhunun yaygınlaşması için bazı girişimlerde bulunulmuştur. Bunlardan biri "Academie de l'Entrepreneuriat" kuruluşudur. İlk görevleri girişimcilik eğitim öğretim faaliyetlerini belirleyerek bunları yaygınlaştırmak olan orta (secondary) ve higher (yüksek) öğrenim öğretmenlerinin girişimcilik eğitimi aldıkları bir kuruluştur. Diğeri ise; "Maison de l'Entrepreneuriats/ des Entrepreneurs" dür. Amacı eğitim enstitülerinde girişimcilik bilincini uyandırmaktır (Hatak ve Reiner, 2011).

Ayrıca "entrprises cadettes" adında öğrencilerin uzmanlarla iş planı hazırlayabileceği bir yapı mevcuttur. "une entreprise dans votre lycée" ise öğrencilerin kendi şirketlerini kurduğu ve hazırladıkları bu iş planının parçası oldukları oluşumdur. "Lucy et Valentin... créent leur entreprise" çizgi roman ve ciddi editoryal içeriği birleştirerek gençleri girişimciliğe teşvik eden ve şirket kurma düşüncesinin gelişmesi için onları cesaretlendiren bir öğretim aracıdır. Öğrenme metotları olarak örnek olayların yanı sıra rol oynama, proje düzenleme gibi yöntemler kullanılmaktadır. "La Semaine Ecole-Entreprise" (Okul-Şirket Haftası) farklı sektörden şirketlerin kapılarını öğrencilere açtığı, aynı zamanda girişimcilerin ve çalışanların da sınıflara gelerek öğrencileri ziyaret ettikleri bir etkinliktir (Hatak ve Reiner, 2011)

6.1.4. Finlandiya

Finlandiya'da okulöncesi eğitim, ilköğretim ya da temel eğitim, ortaöğretim ve yükseköğretim olmak üzere dört basamaklı bir eğitim sistemi vardır. İlköğretim 7-16 yaş aralığını kapsar ve zorunludur. 17-19 yaş arası ortaöğretim genel ve mesleki eğitim olmak üzere ikiye ayrılır (Sağlam, 2013).

Tablo 8. Finlandiya Eğitim Sisteminin Şeması

FİNLANDIYA EĞİTİM SİSTEMİNİN ŞEMASI		
Yaş		
25/26	Üniversiteler	
23/24		
22/23		Teknik Yüksek Okullar
21/22		
18-19	Genel Lise	
17-18		Mesleki Teknik Eğitim
17	Ortak Sınıf	
Zorunlu Eğitim	16	İlköğretim
	15	
	14	
	13	
	12	
	11	
	10	
	9	
	8	
	7	
6	Ana Okulu	
5		
4		
3		
2		
1		

Kaynak: M. E. B. , 2007:78

Finlandiya Eğitim Bakanlığı için girişimcilik oldukça önemli bir rol oynamaktadır. 1994 yılında disiplinlere dahil edilmiştir. Zorunlu eğitim kapsamında, olumlu tutumlara,

temel girişimcilik bilgi ve becerilerine vurgu yapılmaktadır. İkinci kademe ve yükseköğretimde ise, bu bilgi ve beceriler girişimcilik ile ilişkili olarak geliştirilmektedir. Dolayısıyla ortaokul düzeyindeki girişimcilik eğitimi uygulamaya ve kazanılan deneyimlerin harekete geçirilmesine odaklanır (Hatak ve Reiner, 2011).

Uygulama firmaları (Practise Firms) ortaokul mesleki eğitim düzeyinde uygulanmaktadır. Bu firmalarının ömrü 3 ila 1 yıl olabilmektedir. Firmaların pedagojik amacı öğrencilerin iş planına aşına olmaları, firmada farklı görevlerde çalışabilmeleri, işi bir bütün olarak görebilmeleri ve bir dizi beceri geliştirebilmeleridir (Hatak ve Reiner, 2011).

‘YES’ girişimcilik eğitim merkezleri temel eğitim, genel ve mesleki ortaöğretim okullarında girişimcilik eğitimi hizmeti sunmaktadır. Ayrıca Junior Achievement adını alan genç girişimciler konsepti finansal okur yazarlık, girişimcilik, işgücü hazırlığı konusunda öğrencileri hazırlamaktadır. Uygulama firmaları, FINPEC (Finnish Practise Enterprises Centre) tarafından desteklenmektedir (Hatak ve Reiner, 2011).

6.2. Çocuk Girişimciliği Kitaplarına Yönelik Bulgular

‘Raising Financially Fit Kids’ adlı kitabında Godfrey (2003); “çocuk” ve “para” denildiğinde akla yalnızca para kazanmanın gelmesinin yanlış olduğunu söylemektedir. Godfrey ailelerin pozitif değerler kazanarak büyüyen, iyi bir kalbi olan, belirli bir disipline sahip, hayatın anlamını keşfedebilen çocuklar yetiştirmek için mücadele ettiklerini belirtir. Çocuğun her istediğinin aile tarafından sağlanması motivasyon kaybı, özgüven eksikliği, başarısızlıklarla mücadele edememe gibi sorunları beraberinde getirmektedir. Aksine, çocuğun girişimciliğinin desteklenmesi sadece para kazanmak olarak algılanmamalı; çocukların yaratıcılıklarının geliştirilmesi, sorumluluk almalarının sağlanması, pozitif değerlerle yetiştirilmesine sağladığı katkılar göz önünde bulundurulmalıdır.

Aynı şekilde “Kids Can Make Money Too” adlı kitabında Jones (1987), çocukların gerçekleştirdikleri küçük ama onlar için faydalı olan girişimlerde paranın her şey olmadığı, girişim için harekete geçen çocuğun bir şeyler başardığını görmesinin özgüvenini arttırdığını, yaratıcılığının gelişimine katkı sağladığını, sorumluluk almak için istekli olması gibi olumlu sonuçlar doğurduğunu belirtmektedir.

Çocuklar da girişimci olabilmektedir. Örneğin; bir limonata standı kurarak kendi yaptığı limonatayı satabilir. Aile bu konuda yargılayıcı değil, destekleyici konumda olmalıdır. Bu sayede maliyet, gelir ve gider kavramlarını öğrenmiş olacaktır. Örneğin; 8 yaşındaki Jason's doğum günü organizasyonları için mumlar, hediyeler, doğum günü kartları tasarlamakta ve bunun karşılığında bir gelir elde etmektedir (Erlbach, 1998).

Çocukların yetenekleri keşfedilerek küçük girişimcilik projeleri tasarımları, kendi istekleri doğrultusunda seçtikleri aktiviteleri ailelerin ve okulun onları cesaretlendirmesiyle harekete geçmeleri, basit şekilde iş planının ne olduğunu öğrenmeleri ve gerçekleştirmek istedikleri projeler için basit iş planı tasarlayabilmeleri girişimcilik farkındalığının artmasına ortam sağlar (Bernstein, 1992; Rancic, 2005; Bochner ve Bochner, 2007).

“The Richest Kids in America” adlı kitabında Hansen (2009), çeşitli yaş gruplarından girişimcilerin hikayelerine yer vermiştir. Hayat hikayeleri, hayallerini gerçekleştirirken karşılaştıkları zorluklar ve başarı hikayeleri küçük girişimcilerin ilgisini çekebilecek tarzda röportajlara yer verilmiştir.

“Kidpreneur: Young Entrepreneurs with Big Ideas” adlı kitapta Toren (2009), büyüyünce ne olmak istiyorsunuz? Nasıl para kazanacaksınız? Girişimci misiniz? Basit iş planı hazırlayabilir misiniz? gibi konulara yer vermektedir.

“The Little Entrepreneur” adlı kitap 8 yaş ve üstü için hazırlanmış olup girişimcilik temalı bir hikaye kitabıdır (Harper ve Arrington, 2006). Aynı şekilde çocuklar için yazılmış olan ‘The Limonade War’ adlı kitapta girişimcilik süreçlerinin çocuğun sıkılmadan gözlemleyebileceği şekilde anlatıldığı bir hikaye anlatılmaktadır (Davies, 2007). ‘Kidpreneur’ adlı kitapta ise küçük örnek olaylar verilmiş, örnek olayların sonunda siz olsaydınız ne yapardınız tarzında çocukları düşünmeye sevk eden bölümler bulunmaktadır (Crilley, 2008).

Basım aşamasında olan ‘Bir Girişimcilik Yolculuğu: Değer yaratımı ve Girişimci Düşüncenin Temelleri’ adlı çocuk girişimciliği kitabında öğrencilerin girişimcilik temel kavramları, meslekler, öğrencilerin düzeyine uygun biçimde iş planı hazırlama gibi konulara yer verilmiştir. Kitapta ayrıca; eleştirel düşünme, yaratıcılık ve problem çözme

becerilerinin geliştirilmesine yönelik aktivitelere yönlendirilerek, girişimcilik aşamalarını anlatan ilgi çekici hikayelere yer verilmiştir (Başar ve Seçkin, 2015).

7. Araştırma Çerçevesinde Model Önerisi

Türkiye’de ilköğretim düzeyinde girişimcilik eğitimlerinin ders olarak öğretim programlarına konulmasına ilişkin bir model önerisi yapılacaktır. Bu çerçevede model önerisinde öncelikli olarak öğretim programının yapısı oluşturulmuş sonrasında ise girişimcilik eğitime yardımcı olabilecek diğer etkinlikler ve değerlendirme sistemi geliştirilmeye çalışılmıştır. Model önerisinde kazanımlar yazılırken Bloom Taksonomisi’ne uygun olmasına dikkat edilmiştir.

“Taksonomi, varlıkların basitten karmaşığa ve birbirinin önkoşulu olacak şekilde sınıflandırılmasıdır. Program geliştirmede taksonomi, istendik davranışların basitten karmaşığa, kolaydan zora, somuttan soyuta, birbirinin önkoşulu olacak şekilde sıralanmasıdır. Bu bağlamda aralarında yatay ve dikey sıkı bir ilişki olan öğrenilmiş davranışların kullanılmasında taksonomi kullanılır.” (Sönmez, 2004,s.37-38)

Bloom hedefleri üç temel kategoride sınıflandırmıştır. Bunlar bilişsel alan, duyuşsal alan ve psikomotor alandır. Bilişsel süreç yapılandırılırken Bloom bazı prensipler üzerinde durmuştur. Bunlar; hedeflerin öğrenim süreçleri boyunca süreklilik göstermesi, öğrenim teorilerine uygunluk, basamaklar arasında mantıksal bağların bulunması ve kazandırılmak istenen davranışların objektif olması gerektiğidir (Tagliante, 2006).

Taksonomide hedefler kolaydan zora, basitten karmaşığa doğru sıralanır ve aralarında hiyerarşik bir düzen bulunur. En alt basamak en basit, en üst basamak en karmaşık davranışları gerektiren basamaktır (Demirel, 2011). Bloom taksonomisi bilişsel süreçleri altı alt başlığa ayırır. Bunlar bilgi, kavrama, uygulama, analiz, sentez, ve son olarak değerlendirmedir (Amer, 2006).

7.1. Öğretim Programının Oluşturulması

Öğretim programında öğrencilerin kazanımları, etkinlik ipuçları ve kullanılacak yöntem ve teknikler açıklanmıştır. Model önerisinde öğrencilere kazandırılmak istenen davranışlarda basitten karmaşığa, kolaydan zora ilkesi göz önünde bulundurularak bilgi,

kavrama, uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme basamaklarında kazanımlar verilmiştir. Böylece öğrencilerin bilgiyi kavramaları, öğrendikleri bilgiyi uygulamaya geçirebilmeleri, bilgileri analiz edebilmeleri, kendileri eklemeler yaparak sentez düzeyine ulaşabilmeleri ve tüm bu bilgiler doğrultusunda değerlendirmelerde bulunabilmeleri amaçlanmaktadır. Öğretim programının yapısı aşağıda Tablo 9’da gösterilmektedir. Kullanılabilecek yöntem ve teknikler tabloda örnek oluşturması amacıyla verilmiştir. Girişimcilik eğitimlerinde öğretmenin rolü başlığında belirttiğimiz gibi burada öğretmenin yaratıcılığına bağlı olarak bunların tamamı kullanılabileceği gibi farklı yöntem ve teknikler de kullanılabilir.

Tablo 9. Öğretim Programının Yapısı

Ünite 1: Geleceği Planlama			
Kazanımlar	Etkinlik İpuçları	Açıklamalar	Yöntem ve Teknikler
1. Meslekleri tanıır.	-Öğrencilere rol dağıtımı yapılarak her birinin bu mesleği neden seçtim, bu mesleği yapabilmek için ne gibi yeterlilikler gereklidir şeklinde meslekleri tanıtımları sağlanır.		Yaratıcı düşünme. Beyin fırtınası. Rol oynama. . . .
2. Mesleklerin önemini kavrar.		-İhtiyaç, istek ve meslekler arasındaki bağlantıdan yola çıkılır.	Eleştirel düşünme. Veri toplama ve analiz etme. Tartışma grup tekniği. . . .
3. Geleceğin meslekleri ve kaybolan meslekleri	Geçmişte olan günümüzde var olmayan veya gelecekte olacak		Probleme dayalı öğrenme. Beyin fırtınası.

değerlendirir.	olan meslekler hakkında araştırma yapmaları istenir.		Altı şapkalı düşünme. . . .
4.Meslekler için gerekli olan yeterlikleri analiz eder.	Öğrenciler önce tek başlarına düşünürler, daha sonra iki sonra dört ve sonra sekiz kişilik gruplarda fikirlerini tartışır. En son grupta elde edilen sonuçlar tüm sınıfa açılır.		Kartopu. Yaratıcı Drama. Akvaryum. . . .
5.Seçmek istediği meslek hakkında taslak fikirler oluşturur	-Sınıfa çeşitli meslek gruplarından kişiler davet edilerek öğrencilerin merak ettikleri soruları sormaları sağlanabilir.	-Yetenek, ilgi ve değer kavramları çerçevesinde meslek seçimi ele alınır. -Büyüyünce ne olmak istiyorum sorusuna yanıt aranır.	Soru-cevap. Beyin fırtınası. Eleştirel düşünme. . . .
Ünite 2: Değer Yaratımı ve Girişimcilik			
Kazanımlar	Etkinlik İpuçları	Açıklamalar	Yöntem ve Teknikler
1. Değer yaratımı kavramını açıklar.	Öğretmen değer yaratımına ilişkin örnek olaylar getirir.		Örnek Olay. Yaratıcı düşünme. . . .
2. Girişimci kavramını kavrar.	Sınıfa yakın çevreden bir girişimci davet edilir. Girişimci kavramı ile girişimcilerin sosyal	Girişimcinin sosyal hayattaki önemine vurgu yapılır.	Tartışma yöntemi. Soru cevap. Beyin Fırtınası.

	ve ekonomik hayattaki fonksiyonları üzerinde tartışılır.		Örnek Olay. . . .
3. Girişimcilikle ilgili kavramlar arasında bağlantı kurar.	Kendi yaratıcılıklarını kullanarak yenilikçi bir ürün ortaya koymaları sağlanır. Örneğin; çantaya tekerlek takılarak tekerlekli çanta yapılması gibi.	Yenilikçilik, hammadde, örgütlenme, planlama gibi kavramlar açıklanmalıdır. Öğrencilerin ihtiyaçlara çözüm sunan fikirler üretmeleri sağlanmalıdır.	Yaratıcı düşünce. İşbirlikli Öğrenme. Akım-oyun- turnuva. . . .
4. Risk alma kavramını açıklar.	Öğrencilere gerçekleştirmek istedikleri hayaller sorulur. Bunlar için gerekli olan riskleri belirtmeleri istenir.	Öğrencileri risk almaya yöneltten sorular sorulmalıdır.	Tartışma grup tekniki. Soru cevap. Beyin fırtınası. . . .
5. Girişimci kişinin özelliklerini keşfeder.	Sınıfa bir girişimci nasıl olmalıdır? Sorusu yöneltilir. Daha sonra jig-saw tekniği kullanılarak fikir paylaşımı sağlanır.	Jig-saw yöntemi ile öğrenciler küçük gruplara ayrılır. Konuyu tartışırlar. Bu gruplardan seçilen öğrencilerle yeni gruplar oluşturulur. Farklı gruptan öğrenciler fikir alışverişinde bulunur. Daha sonra herkes ilk grubuna dönerek öğrendiklerini anlatır.	Beyin fırtınası. İş Birlikli Öğrenme. Jig-saw. . . .
6. Kendi güçlü ve zayıf yönlerini keşfeder.	Her öğrenciden kendi güçlü ve zayıf yönlerini yazması istenir.	SWOT analizi kullanılır.	İş birlikli öğrenme. Eleştirel Düşünme. . . .

7. Girişimcilik türlerini açıklar.	Öğrenciler gruplara ayrılır. Her grup; a)Ticari girişimcilik b)İç girişimcilik c)Sosyal girişimcilik konularını araştırarak günlük ihtiyaçlarımızı karşılayan girişimcilerin listesini çıkarır ve bunların hangi tür girişimciliğe girdiğini tartışır.		Tartışma grup tekniği. Jigsaw. Örnek olay. . . .
Ünite 3: Bir Fikir, Bir Hikaye			
Kazanımlar	Etkinlik İpuçları	Açıklamalar	Yöntem ve Teknikler
1. İş fikri kavramını açıklar.	Öğrencilerin gerçekleştirmek istedikleri fikirler sorulur. Bunları arkadaşlarına, ailesine nasıl aktaracaklarını sınıf içinde anlatırlar.		Beyin Fırtınası Örnek olay Veri toplama ve analiz etme. . . .
2. Fizibilite faaliyetleri raporu hazırlar.	Fikirlerini gerçekleştirmek için kimlere, nelere ihtiyaç duyduğunu listeler. Kimi hangi özelliği için seçtiğini belirtir.		Problem çözme. Eleştirel düşünme. İş birlikli öğrenme. . . .
Ünite 4: Planlama			
Kazanımlar	Etkinlik İpuçları	Açıklamalar	Yöntem ve Teknikler
1. Plan kavramını açıklar.	Sınıfa örnek bir iş planı getirilir, planın amacı, aşamaları,	İş planının öğrencilerin seviyelerine uygun	Soru cevap. Örnek Olay.

	hazırlanışı hakkında bilgi verilir.	şekilde adapte edilmesine özen gösterilmelidir.
2. Plan kavramının önemini kavrar.	Plan yapmadığımız zaman işlerimizde ne gibi aksaklıklar olur konusu sınıf tartışmasına açılır. Sınıf ikiye bölünür. Bir grup soru bir grup cevap grubudur.		Zıt panel. Jigsaw. Tartışma grup tekniği. . . .
3. Girişim planını ve önemini yorumlar.			Beyin fırtınası. Eleştirel düşünme. Yaratıcı düşünme. . . .
4. Girişim için fırsat, tehdit, güçlü ve zayıf yönleri analiz eder.	Öğrencilerin ailelerinde, şehirlerinde, okullarında, ülkelerinde olan değişiklikleri gözlemleyerek fırsat ve tehdit kavramlarını keşfetmeleri sağlanır.	SWOT analizi (FÜTZ-Fırsatlar, Üstünlükler, Tehditler, Zayıflıklar analizi) kullanılır. Öncelikle yakın çevreden yola çıkılmalıdır.	Beyin fırtınası. İş birlikli öğrenme. . . .
5. Özgün bir iş planı tasarlar.	Öğrencilere örnek bir olay verilir. Bu örnek olayda geçen karakterler öğrencilere rol dağılımı yapılarak verilir. Drama tekniği kullanılarak sınıf içerisinde bir		Yaratıcı Düşünme. Örnek Olay. Problem çözme. İşbirlikli Öğrenme. . .

	girişim örneği gerçekleştirmeleri sağlanır.		.
Ünite 5: Pazar Araştırması ve Pazarlama Planı			
Kazanımlar	Etkinlik İpuçları	Açıklamalar	Yöntem ve Teknikler
1. Müşteri, rakip, Pazar, Pazar araştırması kavramlarını açıklar.	Müşteri nedir? Rakip nedir? Gibi sorularla öğrenciler düşünmeye teşvik edilir. Sorulan sorularla Pazar araştırması ile ilişki kurmaları sağlanır.		İş birlikli öğretim. Tartışma grup tekniği. Kavram haritaları. . . .
2. Pazar araştırmasının önemini kavrar.	Pazar araştırması yapılmadan başarıya ulaşabilir miyiz konusu tartışmaya açılır. Sınıf ikiye bölünür. Bir grup sorular hazırlar diğer grup olası sorulara cevaplar hazırlar.	Öğretmen soruların hazırlanması aşamasında yol gösterici olmalıdır.	Zıt panel. . . .
3. Hedef kitle ve pazarlama arasında ilişki kurar.	Sınıf küçük gruplara ayrılır. Her gruptan satmak istedikleri bir ürün belirlemeleri istenir. Bu ürünleri kimlere ve neden satmak istediklerini anlatan posterler hazırlamaları istenir.	Her grup seçtiği ürünü, kimlere satacağını ve neden bu kitleye satmak istediğini sınıfa sunar.	İş birlikli öğretim. İstasyon. . . .
4. Pazarlama planı tasarlar.	Küçük gruplara ayrılmış sınıftan her grubun seçtiği ürüne dair aylara göre satış miktarı ve satış fiyatının gösterildiği		İş birlikli öğretim. . . .

	tablolar hazırlamaları istenir.		
5. Hedef kitleye ulaşma yollarını sıralar.	Öğrencilerden belirledikleri hedef kitleye nasıl ulaşabilecekleri sorusu yöneltilir. El ilanı, afiş, pano gibi kendi reklamlarını tasarımları istenir.	Gruplar sınıfa hazırladıkları reklamları tanıtırken, diğer öğrencilerin girişimin başarılı yada başarısız olacağı hakkında değerlendirmelerde bulunmaları istenir.	Beyin fırtınası. Eleştirel düşünme.
Ünite 6: Üretim ve Yönetim Planı			
1. Ekipman, fonksiyon, logo, organize olmak, rol, motivasyon, sistem kavramlarını açıklar.	Öğrencilere örnek bir olay verilir. Örnek olayda geçen ekipman, fonksiyon, logo, organize olmak, rol, motivasyon, sistem kavramlarını analiz etmeleri istenir.		Örnek olay. Kavram Haritaları. . . .
2. Üretim planını ve önemini kavrar.	Öğrencilere pazarlama planını yaptıkları ürünlerden ne kadar üretecekleri, üretimi hangi aşamalardan oluşacağı ve maliyetlerinin ne olacağı konusunda sorular yöneltilir.	Kendi ürünlerine yönelik olarak miktarı, üretim aşamalarını ve maliyetlerini gösteren afişler tasarımları istenir.	Soru-cevap yöntemi. Tartışma grup tekniği. Zıt panel. . . .
3. Üretim planı hazırlar.	Kendi ürünlerine yönelik olarak miktarı, üretim aşamalarını ve maliyetlerini gösteren afişler tasarımları istenir.		İstasyon Takım oyun turnuva. . . .
4. Yönetim planı	Üretim planını hazırlayan gruplara	Öncelikle organizasyon	İş birlikli öğrenme.

tasarlar.	organizasyon şemaları çizdirilerek yönetim planı hazırlatılır.	şemasının ne olduğu öğrencilere tanıtılmalıdır.	Örnek olay. Rol oynama. . . .
Ünite 7: Finansal Plan			
Kazanımlar	Etkinlik İpuçları	Açıklamalar	Yöntem ve Teknikler
1. Maliyet, gelir ve gider kavramlarını açıklar.	Öğrenciler gruplara ayrılır. Her grubun bir yemek yapması istenir. Konulan malzemeler ve bunların fiyatları belirlenmelidir. Yapılan yemeğin satışından elde edilen gelir hesaplatılır.	Satış sınıf veya okul içerisinde gerçek olmayan paralarla yapılmalıdır.	İş birlikli öğretim. Rol oynama. Eğitsel oyunlar. . . .
2. Sabit maliyet ve değişken maliyet arasındaki farkı ayırt eder.			İş birlikli öğretim. Rol oynama. Eğitsel oyunlar. . . .
3. Başa baş analizi yapar.	Dönem başında oluşturulan gruplar kendi üretmek istedikleri ürünün sabit giderleri ve elde edecekleri kar ile başa baş analizi yaparlar.	Baş baş analizi kavramı sunuş yoluyla öğrencilere verilmelidir.	Problem çözme. İş birlikli öğrenme. . . .
4. Bütçe kavramını kavrar.	Öğrenciler kendi haftalık gelirlerini ve giderlerini düşünerek bütçe kavramını		Örnek olay. Yaratıcı drama. Rol oynama.

	keşfetmeye yöneltilir.		. . .
5. Finansal plan hazırlar.	Her grup kendi projesi için maliyet, gelir ve gider tablosu hazırlar.		İstasyon. Örnek olay. Beyin fırtınası.

7.2. Yapılabilecek Diğer Etkinlikler

Girişimcilik eğitiminde yukarıda bahsedilen yöntem ve tekniklere destek olması amacıyla birçok etkinlik gerçekleştirilebilir. Aşağıda örnek olması amacıyla farklı etkinlikler açıklanmıştır.

Etkinlik 1: Sınıftaki öğrenciler 4-5 kişilik heterojen gruplara ayrılır. Her grup aynı tür ürünü geliştirir. Örneğin bu bir ambalaj ya da kartpostal olabilir. Daha sonra yapılan bu proje okula duyurulur. Öğrenciler okulda düzenlenecek olan bir etkinlikle ürünlerini diğer gruplardan farklı bir biçimde nasıl satabileceklerinin yollarını ararlar. Öğrencilerin satmış oldukları ürünler karşılığında para temsili kâğıtlar hazırlanabilir. Böylece öğrenciler farklı olmanın gerekliliğini ve rekabet edebilmeyi öğrenirler.

Etkinlik 2: Öğrenciler okullarında küçük bir restoran kurar. Restoranın adını öğrencilerin belirlemeleri sağlanır. Sınıftaki tüm öğrenciler bu projenin bir parçasıdır. Aşçı, kasiyer, garson, vb. roller öğrencilere dağıtılır. Restoranın bir açılış günü belirlenir. Proje okula ve ailelere duyurulur. Her öğrenci velisinden bir çeşit yemek hazırlamaları istenir. Öğrenciler menüyü oluştururlar. Öğrenci velileri bu restorana gelip yemeklerini sipariş ederler. Karşılığında ise gerçek olmayan kağıt paralar ile ödeme yaparlar. Bu proje ile öğrenciler bir işi başarmanın hazzıyla özgüven kazanacaklar, ayrıca takım çalışması becerisini kazanacaklardır.

Etkinlik 3: Maliyet ve gider kavramlarının öğretilmesi için öğretmen sınıfa miktarları ve fiyatları yazan kek malzemeleri getirebilir. Sınıfla birlikte kek malzemelerinin karıştırılarak kekin yapılması sırasında kek için gerekli olan malzemeleri, bu malzemelerin maliyetlerini, giderleri ayrıca bir dilim kek için birim maliyeti öğrenmelerine yardımcı olacaktır.

Etkinlik 4: Öğrenciler kese kağıtlarının üzerine resimler çizerek kendi ambalaj kağıtlarını tasarlayabilir, önce okul içerisinde daha sonra yerel medya aracılığı ile tüm şehirde projenin tanıtımı yapılarak kendi ürettikleri ambalajların satılıp elde edilen gelirlerle okuma salonu kurabilirler.

Etkinlik 5: Grup şeklinde yapılan çalışmalara örnek olarak öğrencilerin hikâyeye yazması bu hikâyeleri kendi resimleriyle zenginleştirerek kitap haline getirmeleri verilebilir. Hedef kitle kendilerinden küçük alt sınıflar olarak belirlenebilir.

7.3. Değerlendirme

Öğrencilerin girişimcilik dersi sonunda, yapılan projeler ve etkinlikler kapsamında hangi özellikleri kazandıkları, hangi kabiliyetlerinin geliştiğini gözlemlemek amacıyla öğretmen “Girişimcilik Özellikleri Gözlem Formu” kullanılabilir. Öğretmenin öğrencileriyle iç içe olması ve iyi bir gözlem yeteneğine sahip olması bu aşamada önem kazanmaktadır. Aşağıda örnek olması amacıyla gözlem formu oluşturulmuştur.

Tablo 10. Girişimcilik Özellikleri Gözlem Formu

Öğrencinin Adı-Soyadı:		
	E	H
Dayanışma		
Grubun seçim ve kararlarından kendini de sorumlu tutar.		
Hedefler doğrultusunda işbirliği yaparak çalışır.		
Çalışma arkadaşlarına karşı anlayışlı davranır.		

Başkalarının ne hissettiğini dikkate alır ve zorluklarla karşılaştıklarında onlara destek olur.		
Gönüllü olarak aktivitelere katılır.		
Gruba yeni üyeler kazandırır ve onların gruba uyum sağlamasını kolaylaştırır.		
Sorumluluk		
Grup olarak ya da bireysel olarak üzerine düşenleri yapar.		
Görevler yerine getirilmezse kötü sonuçlar doğuracağını bilir ve görevleri tamamlar.		
Yapılacakları öncelik sırasına koyar ve gerçekleştirme aşamalarını belirler.		
Kendi üzerine düşen sorumlulukların bilincindedir.		
Özgüven		
Kendiyle barışıktır.		
Kendi zayıf ve güçlü yönlerini tanır.		
Neler başarabileceğinin farkındadır.		
Çoğunluğun düşüncesine ters düşse dahi kendi fikirlerini dile getirebilir.		
Hatalarını kabul eder ve bunlardan ders çıkarır.		
Ekip Çalışması		
Grup üyeleriyle uyumlu bir şekilde hareket eder.		
Herkesin bir sorumluluğu olduğunu göz önünde bulundurarak çalışır.		
Fikirlerini grup üyeleri ile paylaşır.		
Yapıcı yönde olan eleştirilere açıktır.		
Grup üyelerinin fikirlerini göz önünde bulundurarak amaçlar doğrultusunda çalışır.		
Girişkenlik		
Zorlukların günlük hayatın bir parçası olduğunu bilir.		
Zorluklardan kaçmaz.		
Bir problemi en iyi şekilde nasıl çözeceğini bulmak için kendine yeterli zaman tanır.		
Zorlukları göze alır ve farklı çözüm yolları üretir.		
Olası değişikliklere karşı esnek bir tutum sergiler.		

Yeni bir plana çabuk adapte olabilir.		
Azim		
Girişimde bulunduğu konuda dayanıklı olduğunu ispat eder.		
Yapılacakları zamana yayar ve gerçekleştirir.		
İstediği sonuçlara ulaşmaya dek denemekten vazgeçmez.		
Proje sonuçlanana kadar vazgeçmez.		
Yaşanan sorunların ve hayal kırıklıklarının üstesinden gelir.		
Sonuçlar gözle görülür olana dek çalışır.		
Harekete geçmek		
Sorunları fırsata dönüştürebilir.		
Sorgulayıcıdır, farklı olmanın yollarını arar.		
Öncülük eder.		
Liderdir.		
Fırsatları yakalar.		
Motivasyon		
Öğrenmeye isteklidir.		
Projenin ilerlemede kendinin de payı olduğunu bilir.		
Yeni fikirler üretir.		
Girişimde bulunmaya isteklidir.		
Çabalamanın istenen sonuçları doğuracağını bilincindedir.		
Çaba		
Üzerine düşen görevleri olumlu bir tutumla yerine getirir.		
Grup üyeleri ve kendi için memnun edici sonuçlar elde etmenin yollarını arar.		
Projenin gerçekleşmesini kolaylaştıran yöntemler önerir.		
Başarıdan haz alır.		
Başarının çalışarak elde edileceğinin farkındadır.		
Kararlılık		

Hedefe odaklanır.		
Kendi kontrolünü sağlayabilir.		
Stres gibi olumsuz duygularla başa çıkabilir.		
Sarf edilen çaba ile istenilen sonuçlara ulaşıp ulaşılmadığını değerlendirir.		
Gerçekçi ve cesaret verici bir yol haritası çizer.		

Kaynak: DÉFİ. , 2008:37

8. Sonuç ve Öneriler

8.1. Sonuç

Bu araştırmada farklı ülkelerin girişimcilik eğitimleri uygulamaları incelenmiş ve Türkiye için yararlı olabilecek uygulamalar belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda alan yazın taranmış, çocuk girişimciliği üzerine yazılan kitaplar incelenmiş ve şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Dünya üzerindeki pek çok ülke girişimcilik eğitimlerine küçük yaşlardan itibaren başlamaktadır. Girişimcilik bazı ülkelerde zorunlu derslerin bir parçası olarak temel derslerin içerisinde verilirken, bazı ülkelerde ayrı bir ders olarak eğitim programlarında yer almaktadır. Örneğin, Bulgaristan ve Letonya’da girişimcilik “Ev Ekonomisi ve Teknoloji” dersinin içerisinde, Çek Cumhuriyeti’nde “Etik” dersinin bir parçası olarak, Litvanya’da “Sosyal Bilgiler ve Fen Bilgisi” derslerinin içerisinde, Polonya’da “Sosyal Bilgiler ve Matematik” derslerinin içinde verilmektedir. Lüksembourg’da girişimciliği konu alan hikayeler Fransızca dersinde okutulmaktadır. İngiltere ve İskoçya’da girişimciliğin yaparak ve yaşayarak uygulanabilmesine olanak sağlayan okul şirketleri kurulmuştur. Estonya, Letonya ve Litvanya’da okul içerisinde mini şirketlerin kurulması uygulamasını uygulayan ülkeler arasındadır.

Hollanda’nın eğitim programlarında resmi olarak girişimciliği göremesek de okulların kendi girişimcilik eğitimlerini programladıklarını görmekteyiz. Aynı şekilde Slovak Cumhuriyeti’nde de eğitim programlarında girişimcilik resmi olarak görülemezken, “iş eğitimi” dersi kapsamında verilmektedir.

Girişimcilik eğitimlerine ilköğretim basamağında ayrı bir ders olarak verildiği ülkelere ise Finlandiya'yı örnek verebilmekteyiz. Finlandiya'da ilköğretim basamağında girişimcilik dersi sınıfları oluşturulmuştur. Ayrıca, girişimcilik yatay bir disiplin olarak çekirdek programın bir parçasıdır.

Özetle, ülkeler girişimcilik eğitimlerine, disiplinler arası bir yaklaşımı benimseyerek ilköğretim basamağından itibaren eğitim programlarında gerek kazanım gerekse ayrı bir ders olarak yer vermektedir.

Almanya, 15-20 yaş arası gençleri kapsayan 'Junior Project' adında projelere yer vermiş, "Schuelerfirmen" adı verilen okulda kurulan küçük şirket uygulamasına yer vermektedir. Böylece öğrenciler iş yaşamını tanıma fırsatı bulmakta ve girişimcilik deneyimleri yaşayabilmektedirler. Ayrıca Almanya girişimcilik haftası, girişimcilik uygulamaları ve iş dünyası ile öğrencileri birleştiren uygulamalara yer vermektedir.

Avusturya'da, girişimcilik eğitimlerinde büyük rolü ortaöğretim II. Kademe (15-19 yaş) mesleki eğitim veren okullar üstlenmektedir. 1994 yılında eğitim programlarına girişimciliği entegre eden Avusturya "uygulamalı işletme ve proje yönetimi" ve "proje çalışmasıyla uygulamalı işletme" derslerini ortaöğretim kademesine dahil ederek öğrencilere gerçek yaşam deneyimleri sunmayı amaçlamıştır. Ayrıca 10-19 yaş arası gençlere yönelik "ESC" (Austrian Federal Economic Chamber) Avusturya Federal Ekonomi Odası tarafından verilen girişimcilik sertifikaları mevcuttur. Avusturya girişimcilik konusunda öğretmenlerin de eğitilmesi gerektiğini düşünmektedir. Her yıl temmuz ayında tüm okulların öğretmenleri bir hafta süreli girişimcilik eğitimlerine tabi tutulmaktadır.

Fransa'da girişimcilik eğitim programlarında ayrı bir ders olarak bulunmamaktadır. 15-18 yaş öğrencileri kapsayan lise programında Baccalauréat ES (ekonomi, sosyal bilimler ve matematik ağırlıklı bölüm) öğrencileri girişimciliğe yönelik dersler almak durumundadır. "Entrprises Cadettes" ve "Une Entreprise dans Votre Lycée" adlı uygulamalar öğrencilerin iş planı hazırladıkları ve bu iş planının bir parçası olarak kendi şirketlerini kurdukları uygulamalardır. Farklı sektörlerden iş adamlarının okula davet edilerek öğrencilerle buluşmasını sağlayan "Okul-Şirket" haftası uygulaması

bulunmaktadır. Öğretim örnek olaylar, rol oynama, proje düzenleme gibi teknikler kullanarak yapılmaktadır.

Finlandiya, ilköğretim basamağından itibaren girişimcilik eğitimlerine eğitim programlarında yer vermektedir. Ayrıca mesleki eğitim düzeyinde (17-19 yaş) “Practise Firm” adı verilen uygulamalar mevcuttur. Bu uygulamaların amacı, öğrencilerin iş yaşamına aşina olmalarıdır. “YES”, “Junior Achievement” gibi girişimcilik merkezleri gençleri girişimciliğe hazırlamakta ve “FINPEC” (Finnish Practise Enterprises Centre) tarafından uygulama firmaları desteklenmektedir.

Almanya, Avusturya, Fransa ve Finlandiya girişimcilik eğitimlerine baktığımız zaman genel olarak girişimcilik uygulamalarının hükümet tarafından desteklendiğini, girişimcilik kültürünün yaygınlaştırılması adına girişimcilik haftalarının düzenlendiğini görmekteyiz. Ortaöğretim kademesinde gerçek yaşam deneyimlerinin kazanılması ve girişimcilik deneyimleri yaşanabilmesi adına okullarda öğrencilerin iş planı hazırlayarak bu iş planı doğrultusunda mini şirketler kurdukları görülmektedir.

İncelenen çocuk girişimciliği kitaplarında genel olarak çocukların yaratıcılıklarını, problem çözme ve eleştirel düşünme becerilerini geliştiren, sorumluluk almalarını amaçlayan girişimcilik projeleri gerçekleştirmeleri sonucuna varılmıştır. Basit iş planı hazırlayabilme, çevreyi gözlemleyerek insanların ihtiyaçlarını tespit etmek ve bu ihtiyaçları gidermeye yönelik yeni fikirler üretmeleri girişimcilik projelerinin çıkış noktası olmaktadır.

Girişimcilik özellikleri küçük yaşlardan itibaren eğitim yoluyla kazandırılabilir. Ailenin, okulun, öğretmenin desteği ve girişimcilik projeleri ile küçük girişimciler yetiştirmek mümkün olmaktadır.

Sonuçlar doğrultusunda girişimcilik eğitimlerine ilköğretim programlarında ayrı bir ders olarak yer verilmesi, küçük girişimcilerin yetişmesi, girişimcilik kültürünün aşılması, bu kültürün yaygınlaşmasıyla birlikte istihdam gücü ve toplumun refah düzeyinin artmasına katkı sağlayacaktır.

8.2. Öneriler

Girişimcilik eğitimlerine küçük yaşlardan itibaren başlanması, girişimcilik özelliklerinin kazandırılması ve aşılması adına yararlı olacaktır. Bu bağlamda izlenecek stratejilerden en önemlisi girişimcilik derslerine ilköğretim programlarında yer verilmesidir.

Girişimcilik eğitimleri öğrencilerin gerçek yaşam deneyimleri yaşamalarına olanak sunmalı, okul içerisinde mini şirketler kurmalarına fırsat vermeli ve değer yaratımına yönelik girişimcilik projeleri yapmalarını özendirilmelidir.

Girişimcilik temalı hikayeler, çizgi romanlar öğrencileri girişimciliğe teşvik edecektir. Bu tarz etkinliklere programda yer verilmesi, rol oynama, örnek olay, proje tasarlama gibi öğretim tekniklerinin kullanılması girişimcilik eğitimlerini ilköğretim düzeyinde daha etkili kılacaktır.

Öğrencilerde girişimcilik eğilimlerinin geliştirilmesine yönelik sınıf içerisinde gerçekleştirilen aktivitelerde gerçek hayattan, gündelik hayatın ihtiyaçlarından yola çıkmaya özen gösterilmelidir. Öğrencilere çözmeleri gereken problemler verilmeli, bu problemler için hipotezler kurarak çözüm yolları aramaları sağlanmalıdır. Bu aşamada öğretmenin rehberliği büyük önem taşımaktadır. Sorularla öğrencileri düşünmeye sevk etmelidir. Öğrenciler mümkün olduğunca araştırmaya yönlendirilmeli, sadece internet ve kitaplar değil; insanlar, yakın çevre gibi pek çok kaynak kullanmaları sağlanmalıdır.

Girişimcilik eğitimleri gerçekleştirilirken öğrencilerin bilişsel düzeyleri, ön öğrenmeleri ve hazır bulunuşluk düzeyleri göz önünde bulundurulmalıdır. Küçük adımların benimsenmesi, kolaydan zora ve genelden özele doğru bir öğretim yapılması öğrencilerin başarılarını arttıracaktır.

Yapılan etkinlikler yaratıcı düşünme ve problem çözme becerilerini geliştirecek yönde olmalıdır. Sınıf içerisinde her öğrencinin kendini ifade edebilmesine izin verilmeli ve her fikre saygı duyulmalıdır. Takım çalışmaları yaptırılarak, sorumluluk bilincinin gelişmesi, kendine güven ve başkalarıyla olumlu ilişkiler kurma becerileri geliştirilmelidir. Öğrencilere görevlerini tamamlamaları için yeterli süre verilmelidir. Bireysel farklılıklara saygı gösterilmeli, her öğrencinin farklı olduğu unutulmamalıdır.

Girişimcilik eğitimlerinde öğretmen iyi bir gözlemci olmalıdır. Öğrencilerin grup içindeki davranışlarını ve süreç içerisindeki bilişsel gelişimlerini gözlemleyebilmelidir.

Öğrenciler tasarladıkları ürünleri, gerçekleştirdikleri projeleri sınıf içerisinde tanıtmalı, daha sonra okul ve yerel medya aracılığıyla okul dışında da duyurabilme fırsatına sahip olmalıdırlar. Projenin bu şekilde yankılanarak büyümesi öğrencilerin motive olması ve yeni projeler için daha istekli olmalarını sağlayacaktır.

Girişimcilik eğitimini veren öğretmenler her yıl düzenli olarak girişimcilik eğitimlerine tabi tutulmalı, yeni yöntem ve tekniklerle girişimcilik eğitimlerini daha verimli kılmak için çalışmalıdırlar. Ayrıca ilköğretim düzeyinde tüm öğretmenlerin girişimcilik farkındalığını artırma ve disiplinler arası girişimciliğin uygulanabilmesi adına bu eğitimlere katılması sağlanmalıdır.

Girişimcilik eğitimlerinde öğrenci ve öğretmenler dışında okula da önemli görevler düşmektedir. Okul yönetimlerinin girişimci düşüncüyü harekete geçirecek ödül mekanizmalarını öğrenci ve öğretmen düzeyinde oluşturması ve bu sayede girişimcilik iklimini yaratması gerekmektedir.

Okul binası içerisinde öğrencilerin rahatlıkla çalışmalarını gerçekleştirebilecekleri girişimcilik atölyelerinin bulunması, burada projeler için gerekli araç-gereç ve malzemenin bol miktarda bulunması, öğrencilerin istekli olmaları ve yaratıcılıklarının geliştirilmesi bağlamında faydalı olacaktır.

Okul yönetimin girişimcilik haftası kapsamında yarışmalar düzenleyebilir, bu yarışmaların öncelikle sınıflar arası daha sonra okullar arası gerçekleştirilebilir. Böylece daha çok öğrencinin girişimci projeler gerçekleştirmesi sağlanır. Kazanan yarışmacılara ödül verilmesi yarışmaya katılma isteğini arttıracaktır.

Okul iş yerlerine geziler düzenlemeli, okula başarı hikâyelerini paylaşmak üzere girişimcileri davet etmelidir.

Velilerin bilinçlendirilmesine katkı sağlayacak düzenlemeler yapılmalı, velilerin öğrencilerin çalışmalarını gözlemleyebilecekleri girişimcilik çalışmalarının sergilendiği internet siteleri kurulmalıdır.

Girişimcilik kültürünün yaygınlaştırılması ve girişimcilik eēitimlerinin gerçekleştirilmesinde özellikle ilkēretim basamaēında aile, ēretmen ve okul çgeni iřbirliēi içerisinde hareket etmelidir. Aileler girişimcilik hakkında ve girişimci bireylerin yetiştirilmesi konusunda okullarda verilen seminerler yardımıyla bilinçlendirilmelidir. Bu seminerler dış kaynaklardan olabileceēi gibi, okulun rehber ēretmenleri tarafından da verilebilmelidir.

ērencinin başarma isteēi uyandıran bir çevrede bulunması, kendi potansiyeli ve yeteneklerini keşfetmesi için bir fırsat ve güven kaynaēıdır. Bireyin yeteneklerinin küçük yaşlarda keşfedilebilmesi ve gereken deēerin verilmesi zgven oluşumunda önemli rol oynayacaktır.

ērencinin kendini ifade etme becerisinin gelişmesi için okulda gününün nasıl getiēinin sorulması gibi konuşmaya teşvik edilmesi, veli ērenci etkileşimini arttıracaktır. Projelerin gerçekleşme sürecinde, ērenci karřılařtıēı zorluklarla mücadele edebilmesi ve kararlılıēını sürdürmesi için cesaretlendirilmelidir. Gerektiēinde aile ētler vermeli, sorumluluklar vererek karar alma becerisinin gelişmesine katkıda bulunmalıdır.

Kaynakça

- Acs, Z. (2006). How is entrepreneurship good for economic growth?. *Innovations*, 1(1), 97-107.
- Açıkgöz, K.Ü. (1992). *İşbirlikli öğrenme: kuram, araştırma, uygulama*. Malatya: Uğurel Matbaası.
- Açıkgöz, K.Ü. (2003). *Aktif öğrenme*. İzmir. Eğitim Dünyası Yayınları.
- Aidis, R. (2003). *Entrepreneurship and Economic Transition*. Tinbergen Institute Discussion Paper, Amsterdam.
- Akınoğlu, O. (2010). Öğretim kuram ve modelleri. *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. (Ed: Tan. Ş.) Ankara: Pegem Akademi. 143-194.
- Akyürek, Ç., ve Şahin, Ç. (2013). İlkokul öğretmenlerinin girişimcilik becerisine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Ekev Akademi Dergisi*. 57 . 51-68.
- Amer, A. (2006). Reflection's on Bloom's revised taxonomy. *Electronic Journal of Research in Educational Psychology*. 4(8), 213-230.
- Antonicic, B., ve Hisrich, R. D. (2001). Intrapreneurship: Construct refinement and cross-cultural validation. *Journal of business venturing*, 16(5), 495-527.
- Aydın, A. (2005). *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*. Tekağaç yayıncılık.
- Aytaç, Ö. (2006). Girişimcilik: Sosyo-kültürel bir perspektif. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15, 139-160.
- Bacanak, A. (2013). Fen ve teknoloji dersinin öğrencilerde girişimcilik becerisinin gelişimine etkisi üzerine öğretmen görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*. 13(1), 609-629.
- Bahar, H. İ. (2005). *Sosyoloji*. USAK Books.
- Barney, J. B. (1986). Types of Competition and the Theory of Strategy: Toward an Integrative Framework, *Academy of Management Review*, 11, (4), 791-800.

- Başar, M. (2012). Girişimcilik İkliminin Yaratılmasında Üniversitelerin Rolü: Anadolu Üniversitesi Örneği. 4. Uluslararası Girişimcilik Kongresi. Yer:Manas Üniversitesi, Celal Bayar Üniversitesi.
- Başar, M. (2013a). Girişimcilik: *Girişimcilik ve Girişimcilik Süreçleri*, (Ürper Y.). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi AÖF Yayınları.
- Başar, M. (2013b). *Bugünün Küçüğü Yarının Girişimcisi Projesi*. TÜBİTAK 2229 destekleri. <http://www.girisimcidusunce.net/> (Erişim tarihi:15.06.2015).
- Başar, M. (2014). *Akademik Girişimcilik: Kuruluş Finansmanı ve Şirketleşme Süreci*. Nisan Kitapevi.
- Başar, M., Tosunoğlu, T. (2006). Değer Yaratımında İç Girişimciliğin Değişen Boyutu: Bilgi Girişimcilerinin Rolü. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*,1(1), 123-134.
- Başar, M., Tosunoğlu, T., Demirci, E. (2001). *Girişimcilik ve Girişimcinin Yol Haritası: İş Planı*. Eskişehir: Ticaret Odası.
- Bernstein, D. (1992). *Better Than a Lemonade Stand*. Oregon: Beyond Words Publishing.
- Bilen, M. (2002). *Plandan uygulamaya öğretim*. Anı Yayıncılık.
- Billet, J. (2007). *Education à L'Entrepreneuriat et Development de l'Esprit d'Entreprendre Aupres des Étudiants des Écoles de Management: Le Cas de l'Escpau Etude préliminaire*. 5ème Congrès International de l'Academie de l'Entrepreneuriat.
- Bochner ,A. ve Bochner, R. (2007). *The New Totally Awesome Business Book for Kids and Their Parents*. New York: Newmarket Press.
- Boone, L.E. ve Kurtz D.L. (2013). *Çağdaş İşletme*. Nobel.
- Bozkurt, Ç. Ö. (2011). *Dünyada ve Türkiye'de girişimcilik eğitimi: başarılı girişimciler ve öğretim üyelerinden öneriler*. Ankara: Detay Yayıncılık.

- Bridge, S. vd. (1998). *Understanding enterprise, entrepreneurship and small business*. London: Macmillan Business.
- Brouard, F., Larivet, S. ve Sakka, O. (2010). Entrepreneuriat social et participation citoyenne. *Canadian journal of nonprofit and social economy research*, 1(1).
- Bümen, N. (2005). Eğitimde yeni yönelimler. *Çoklu zeka kuramı ve eğitim*. (Demirel, Ö.) Ankara: Pegem Akademi. 1-38.
- Crilley, D. (2008). *Kidpreneur*. Texas: Brown Books Publishing Group.
- CSRS. (2013). Commission Scolaire des Sommets. Référentiel Développer La Culture Entrepreneurial.
- Commission Européenne. (2004). *Rapport Final du Group d'Experts "Éducation à l'Entrepreneuriat"*. Progrès réalisés dans la promotion des attitudes et compétences entrepreneuriales dans l'enseignement primaire et secondaire. Bruxelles.
- Çoban, A. (2014). Öğrenme-Öğretme Strateji ve Kuramları. *Probleme Dayalı Öğrenme*. (Ed: B. Oral). Ankara: Pegem Akademi. 479-506.
- Davies, J. (2007). *The Lemonade war*. New York: Sandpiper.
- DÉFI. (2011). *Apprendre à Entreprendre à l'École*. Quebec: Ministère de l'Éducation, du Loisir et du Sport.
- DÉFI. (2008). *Le Portfolio de l'Entrepreneuriat au Secondaire*. Quebec: Ministère de l'Éducation, du Loisir et du Sport.
- DÉFI. (2006). *Entrepreneuriat Jeunesse, Conceptions d'Activités Pédagogiques Entrepreneuriales: Développer et Vivre une Culture Entrepreneuriale à la Formation Professionnelle*. Quebec: Ministère de l'Éducation, du Loisir et du Sport.
- Demirel, E. T. ve Tikici, M. (2004). Kültürün Girişimciliğe Etkileri. *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları*, 2(3), 49-58.

- Demirel, Ö. (2011). *Kuramdan uygulamaya eğitimde program geliştirme*: Pegem A Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (2003). *Öğretme sanatı*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Denizalp, H. (2007). *Toplumsal Dönüşüm için Sosyal Girişimcilik Rehberi*, Sivil Toplum Geliştirme Merkezi Ankara: Odak Ofset Matbaacılık, Eylül , s. 7
- Doğan, N. (2005). Eğitimde Yeni Yönelimler. *Yaratıcı düşünme ve yaratıcılık*. (Demirel.Ö.) Ankara: Pegem Akademi. 167-192.
- Drucker, P.,F.(1995). *Innovation and Entrepreneurship*. Butterworth Heinemann, London.
- Ekinci, N. (2005). Eğitimde Yeni Yönelimler. *İşbirliğine dayalı öğrenme*. (Demirel.Ö.) Ankara: Pegem Akademi. 93-109.
- Eraslan, L. (2011). İlköğretim Programlarında Girişimcilik Öğretimi (Hayat Bilgisi Dersi Örneği). *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*,27(2011), 82-94.
- Erdem, E. (2005). Eğitimde Yeni Yönelimler. *Probleme Dayalı öğrenme*. (Demirel. Ö.) Ankara: Pegem Akademi. 81-91.
- Erlbach, A. (1998). *The Kids' Business Book*. Minneapolis: Lerner Publication Company.
- Ersoy, H. (2010). Kültürel çevrenin girişimcilik tercihiine etkisi. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 2(1), 71-77.
- Ertürk, S. (1993). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Meteksan yayınları.
- EURYDICE. (2012). *Enterpreneurship Education at School in Europe. National Startegies, Curricula and Learning Outcomes. Education, Audiovisual and Culture Executive Agency, European Commission*.
- Fayolle, A. (2004). *Entrepreneuriat. Apprendre à Entreprenre*. Paris Dunod.

- Gasse, Y. ve Tremblay, M. (2005). *Sensibilisation à l'entrepreneuriat : construction et validation empirique d'un outil pratique*. Québec: Université Laval
- Gibb, A. A. (1996). Entrepreneurship and small business management: can we afford to neglect them in the twenty-first century business school?. *British Journal of Management*, 7(4), 309-321.
- Gibb, A. A. (1993). Enterprise Culture and Education Understanding Enterprise Education and Its Links with Small Business, Entrepreneurship and Wider Educational Goals. *International small business journal*, 11(3), 11-34.
- Godfrey, J. (2003). *Raising Financially Fit Kids*. New York: Crown Publishing Group.
- Gözütok, D. (2003). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Ekinoks Eğitim Danışmanlık Hiz. ve Bas. Yay. Dağıtım
- Grimaldi, R.; Kenney, M.; Siegel, D. S. ve Wright, M. (2011). 30 years after Bayh–Dole: Reassessing academic entrepreneurship. *Research Policy*, 40(8), 1045-1057.
- Güleryüz, H. (2001). *Eğitim programlarının dili ve yaratıcı öğrenme*. Ankara: PEGEM Yayıncılık.
- Güven, M. (2013). Eğitim Biliminde Yenilikler. *Eğitim Biliminde Yeni Yönelimler*. (Ed: Hakan. A.). Eskişehir: AÖF Yayıncılık. 206-236.
- Harper, M.J. ve Arrington, J. (2006). *The Little Entrepreneur*. Detroit: Harper-Arrington Publishing.
- Hansen, M.V. (2009). *The Richest Kids in America*. USA: Hansen House Publishing.
- Hatak, I. ve Reiner, E. (2011). *Entrepreneurship Education in Secondary Schools: Education systems, teaching methods and best practice - a survey of Austria, Finland, France, Germany, Italy, Spain, Sweden*, in: *RiCC - research report 2011/1*, hrsg. v. Rößl Dietmar. Wien: RiCC - Research Institute for Co-operation and Co-operatives.
- Hisrich, R.D. ve Peters, M.P. (1998). *Entrepreneurship*. Boston: McGraw-Hill.

- Huerta de Soto, J. (2010). *Socialism, economic calculation and entrepreneurship*. Northampton,MA,USA: Cheltenham : E. Elgar.
- IBW (2008). *Avusturya eğitim sistemi* (Çev. AHA çeviri bürosu). http://www.bic.at/downloads/tr/brftipps/0_1_bildungssystem_tr.pdf adresinden 6 Mart 2015 tarihinde alınmıştır.
- İçerli, L.; Yıldırım, M.H. ve Demirel, Y. (2011). Kobilerde İç Girişimciliğin İncelenmesine Yönelik Bir Araştırma: Aksaray Örneği, *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 3(2), 179.
- Jones, V.L. (1987). *Kids Can Make Money Too!: How Young People Can Succeed Financially-Over 200 Ways to Earn Money and How to Make it Grow*. Utah: Alico Paws Publishing.
- Kirby, D. A. (2003). *Entrepreneurship*. London: McGraw-Hill Education.
- Klofsten, M., ve Jones-Evans, D. (2000). Comparing academic entrepreneurship in Europe—the case of Sweden and Ireland. *Small Business Economics*, 14(4), 299-309.
- Kuratko, D.F., Hodgetts, R.M. (1998). *Entrepreneurship: A contemporary approach*. Harcourt College Publishers.
- Kuvan H. (2007). Türk Girişimcilerin Yaşam ve Çalışma Değerleri. Malatyalı Girişimciler Üzerine Bir Araştırma. T.C. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Isparta.
- Léger-Jarniou, C. (2008). Développer la culture entrepreneuriale chez les jeunes. *Revue française de gestion*, (5), 161-174.
- MEB (2009). *Girişimcilik Dersi Programı*, Ankara: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB. (2007). Avrupa Birliği Ülkeleri'nde Eğitim Denetimi.
- Mair, J. ve Marti, I. (2006). Social entrepreneurship research: A source of explanation, prediction, and delight. *Journal of World Business*, 41(1), 36-44.

- Okutan, E. ve Balaban, Ö. (2014). Kültürel yapının girişimcilik eğilimine etkisi. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 3(1).
- Parker, S. C. (2011). Intrapreneurship or entrepreneurship?. *Journal of Business Venturing*, 26(1), 19-34.
- Peredo, A.M. ve McLean, M. (2006). "Social entrepreneurship": A critical review of the concept. *Journal of World Business*, 41(1), 56-65.
- Praag, V.C. M. (1999). Some classic views on entrepreneurship. *De Economist*, 147(3), 311-335.
- Rancic, B. (2005). *Beyond the Lemonade Stand: Starting Small to Make It Big*. London: Razorbill.
- Sağlam, M. (2013). Eğitim Biliminde Yenilikler. *Çağdaş eğitim Sistemlerinde Karşılaştırmalı Yaklaşım*. (Ed: A. Hakan). Eskişehir: AÖF Yayıncılık. 146-177.
- Schollhammer, H. (1982). Internal corporate entrepreneurship. *Encyclopedia of entrepreneurship*, 209, 223.
- Senemoğlu, N. (2005). *Gelişim öğrenme ve öğretim: Kuramdan uygulamaya*. Gazi kitapevi.
- Siegel, D. S.; Veugelers, R. ve Wright, M. (2007). Technology transfer offices and commercialization of university intellectual property: performance and policy implications. *Oxford Review of Economic Policy*, 23(4), 640-660.
- Sönmez, V. (2004). *Program geliştirmede öğretmen el kitabı*. Anı Yayıncılık.
- Sözen, S., ve Çabuk, A. (2013). Türkiye, Avusturya ve Almanya Öğretmen Yetiştirme Sistemlerinin İncelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2013(14).
- Sullivan Mort, G.; Weerawardena, J. ve Carnegie, K. (2003). Social entrepreneurship: Towards conceptualization. *International Journal of Nonprofit & Voluntary Sector Marketing*, 8(1), 76-88.

- Şahan, H. H.; Uyangör, N. ve Işıtan, S. (2014). Öğrenme-Öğretme Strateji ve Kuramları. *Öğrenme ve Öğretme Kuram ve Yaklaşımları*. (Ed: B. Oral). Ankara: Pegem Akademi. 283-319.
- Şahin, C. (2007). Kişilik, Ahlak, Duygusal ve Sosyal Gelişim. (Ed: S. Akbaba, ve S. Anlak) *Eğitim Psikolojisi*(s.105-145), İstanbul: Arı Matbaacılık.
- Şimşek, H. ve Yıldırım, A. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Tagliante, C. (2006). *La classe de la langue*. Paris: Clé International.
- T.C. Kalkınma Bakanlığı.(2014). 10.Kalkınma Planı Girişimciliği Geliştirme Özel İhtisas Komisyon Raporu 2014-2018. Ankara
- TDK. (2015). <http://www.tdk.org.tr>. (Erişim tarihi: 13.02.2015).
- Tezcan, M. (2005). *Sosyolojik kuramlarda eğitim*. Anı yayıncılık.
- Toren, A. , Toren, M. (2009). *Kidpreneur, Young Entrepreneurs WITH Big Ideas!*. USA: Book Masters.
- Tosunoğlu, T. (2003). Girişimcilik ve Türkiye'nin Ekonomik Gelişme Sürecinde Girişimciliğin Yeri. T.C. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Eskişehir.
- TÜBİTAK (2011). BTYK Kararı: 2011/105 Girişimcilik Kültürünün Yaygınlaştırılması
- Ulhoi, JP (2005). The social dimensions of entrepreneurship. *Technovation*, 25(8), 939-946
- Varış, F. (1996).*Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Alkım Yayınları.
- Wickham, P. A. (2006). *Strategic entrepreneurship*. Harlow, England: Financial Times Prentice Hall.
- Yeğen, G. (2003). Yaratıcı drama. Abant İzzet Baysal Üniversitesi. Eğitim Fakültesi Dergisi 2(2).

Yelkikalan, N.; Akatay, A.; Yıldırım, H. M.; Karadeniz, Y.; Köse, C.; Koncagül, Ö. ve Özer, E. (2010). Dünya ve Türkiye üniversitelerinde girişimcilik eğitimi: karşılaştırmalı bir analiz. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* 12 (19): 51-59.

Yurtluk, M. (2005). Eğitimde Yeni Yönelimler. *Proje Tabanlı Öğrenme*. (Demirel.Ö.) Ankara: Pegem Akademi. 67-79.

Zahra, S. A. (1991). Predictors and financial outcomes of corporate entrepreneurship: An exploratory study. *Journal of business venturing*, 6(4), 259-285.

Zhara, S.A, Gedajlovic, E, Neubaum, D.O. ve Shulman, J.M (2006). *Social Entrepreneurship : Domain, Contributions and Ethical Dilemmas*. Actes de la Conference on Ethics and Entrepreneurship. University of Minnesota.

Zillioğlu, M. (1993). *Antropoloji*. Anadolu Üniversitesi.

http://ormanbiziz.com/?page_id=671 (Erişim tarihi: 06.05.2015).